

FÜSTBE MENT TERV

ÉPÍTÉSZETI TERVPÁLYÁZAT
A GYŐRI OLAJGYÁRI KÉMÉNYÉRT

Füstbe ment terv – Építészeti tervpályázat a győri olajgyári kéményért

Szerkesztette: Horváth Tamás PhD
Lektorálta: Kottmayer Tibor

A kötetet kiadja a
Széchenyi István Egyetem
Winkler Gábor Szakkollégium
Győr, 2019.

ISBN 978-615-5837-56-2 [könyv]
ISBN 978-615-5837-57-9 [e-könyv]
DOI 10.35927/FUSTBE.2019

Nyomatás, kötés: Topbalaton Kft.

Az ötletpályázat támogatója volt a
Győr-Moson-Sopron Megyei Építész Kamara

A kötet létrejöttét támogatta az
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Emberi Erőforrás Támogatáskezelő
Nemzeti Tehetség Programja

A projekt címe:

A szerkezettervezés és városépítés szimmetriái
Pályázati azonosító: NTP-SZKOLL-18-0059

A Kisalföld és a Kisalföld Online
cikkeinek és fotóinak utánközlése
Garamvölgyi Imre főszerkesztő
hozzájárulásával történt.

A címlapfotó Nemes Zoltán 'mettor'
Győr, 2018. március 23. 11:03:39
című képe, mely elnyerte a
Sony World Photography Awards
Magyar Nemzeti Díját 2019-ben.

Tartalom

- 2 A pályázat előzményei, sajtószemle
szerkesztette: Horváth Tamás PhD
- 10 Az olajgyári kémény építészeti jelentősége
Veöreös András PhD
- 18 Olajgyári kémény és környezete
zártkörű ötletpályázat – Pályázati kiírás
- 21 A tiltakozáson túl: Tíz állítás a kéményről avagy
zárójelentés jellegű összefoglaló az olajgyári
kémény és környezete zártkörű ötletpályázathoz
- 22 1. számú pályamű, Beiermeiszter Tamás, Élő
József, Fodróczy József DLA, Jóna László,
Ladányi Gábor, Tóth Gergő
- 26 2. számú pályamű, Benkő Diána, Háklár Barbara,
Horváth Virág, Fátrai Júlia, Mátis Teodóra, Soós
Adrienn, Tátrai Ádám
- 30 3. számú, 1. díjas pályamű, Cseh András DLA,
Csikár Ottó, Frühwald Evelin, Pócza Krisztina,
Rendi András Mihály, Victor Pérez Sánchez,
Virginia Martinez Navarro
- 34 4. számú pályamű, Csikszentmihályi Péter DLA,
Lajtosné Spéder Hajnalka, Molnár Melinda,
Ubrankovics Judit
- 38 5. számú pályamű, Benyusovics Dalma, Berbik
Ferenc, Buchinger Péter, Golda János DLA,
Somlói-Péter Barnabás
- 42 6. számú pályamű, Bodrossy Attila DLA, Doma
László, Farkas Fanni, Kóczian Klaudia, Molnár
Zsolt, Salacz Ádám, Spánicz Dorina
- 46 7. számú, 2. díjas pályamű, Gráding Dóra, Nagy
Fanni, Pethő László, Reiner Éva, Simon László
- 50 8. számú pályamű, Bach Péter DLA, Eredics Éva,
Horváth Ágnes, Joó Tamás, Maráz Veronika
- 54 9. számú, 3. díjas pályamű, Barna Izabella,
Brassányi Tímea, Czígány Tamás DLA, Csörgő
Gábor, Vojtek Rita
- 58 10. számú pályamű, Bálint Eszter, Csuzi Barbara,
Geyer Dorottya, Nagy András, Nagy Viktória,
Scmidt Edina, Zentai Fruzsina
- 62 A pályázat után, sajtószemle
szerkesztette: Horváth Tamás PhD
- 68 A kémény sztori két olvasata
Tutervai Máttyás

FÜSTBE MENT TERV

„S jutott eszembe számtalan
Szebbnél-szebb gondolat,
Míg állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.”

Petőfi Sándor: Füstbement terv

ÉPÍTÉSZETI TERVPÁLYÁZAT A GYŐRI OLAJGYÁRI KÉMÉNYÉRT

A pályázat előzményei

Sajtószemle, szerkesztette:
Horváth Tamás PhD

DOI 10.35927/FUSTBE.2019.11

E kiadvány alapvető célja, hogy bemutassa a győri olajgyári kémény megmentését célzó hallgatói ötletpályázatot és az annak keretében született tervek. De legalább ennyire érdekes az a történet, ami ezt az ötletpályázatot létrehívta. Az olajgyár megszűnése, épületeinek maradéktalan elbontása egy, az elmúlt két-három évtizedre igencsak jellemző történet arról, hogy miként viszonyulunk a múltunkhoz, a meglévő materiális és immateriális értéinkhez, a városhoz, és az azt alkotó elemekhez. A történet összefoglalása tanulságos lehet. Reméljük, hogy tanulságos lesz...

A történetet sajtószemle jelleggel szeretném bemutatni, két részben: a pályázat előzményeit, és a pályázat után történeteket összefoglalva. Ehhez kiváló forrást kínál a helyi napilap, a Kisalföld, és annak online cikkgyűjteménye. A Kisalföld és újságírói az elmúlt 20 évben figyelemmel kísérték az olajgyári területek, majd – amikor már más nem maradt – az olajgyári kémény sorsát, megke-resték az érintetteket, és megszólalási lehetőséget biztosítottak nekik. Mintegy ötven olyan cikket találtam főként a Kisalföldben, melyek segítségével időrendben áttekinthetjük a 107 évet megélt olajgyári kémény öregkorát.

A továbbiakban tehát idézetek következnek, cikkek egészben vagy csak a lényeges rész belőlük. Az írások és a képek szerzőit legjobb tudásom szerint igyekeztem feltüntetni. Saját gondolataim továbbra is dőltek betűkkel fognak szerepelni.

[...] fellapoztuk a győri olajgyár 150 éves történetét

Szeghalmi Balázs, Kisalföld Online, 2018.03.24.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/robbantas_utan_-_fellapoztuk_a_gyori_olajgyar_150_eves_tortenetet_-_regi_fotok/2554241/

[...] A város első olajgyárát [a Győrszigeti Olajgyárát, Magyarország első gőzerővel működtetett olajgyárát] 1851-ben alapította Kohn Adolf [1820-1905, morva kereskedő-család gyermeke, a bécsi műegyetemen tanult, 1848-tól szigeti lakos] sógorával, Austerlitz Henrikkel Győr-Szigetben. Az iparág országos szinten komoly jelentőséggel bírt, közel másfél évszázadon át fontos szerepet játszott a város mindennapi életében. A 150 évet pár nap híján majdnem megérte az egykoron rengeteg győri családnak kenyeret adó üzem. [...]

[A világitásnak a 19. században a fagyúgyertya volt a legelterjedtebb módja. Am ez bűdös és kormoz, ezért az 1830-as évekre áttértek a repceolaj használatára. Így a legkeresettebb ipari termékek közé került. A lenolajnak a mázoló festékek gyártásában mint oldószer volt nagy jelentősége. Ezek a változások kedvezően hatottak a mezőgazdaságra, megnövekedett az olajos magvak termelése. ... Eleinte vízen, uszályokon, majd vasúton érkeztek a termények. Ezek Győrből mentek tovább Ausztria és Csehország irányába. Ezekből az alapanyagokból fokozatosan bővülő termékinálattal jelent meg a Győri Növényolajgyár. Termékeik: repce- illetve lenolajok, napraforgó-, pálmaolajok, zsírsavak, keményített olaj és zsír, erőtakarmányok: olajpogácsák, olajos magliszt; Vénusz étolaj, Luculus ételzsír.]

A kezdetek nem voltak könnyűek. A sógorok útja három év után elvált, 1854-től Adolf egyedül vezette tovább a szigeti olajgyárát, Henrik Bécsben lett új otthonra. Győr egykori képviselőtestülete 22 év elteltével kereste meg Henriket a Császárvárosban és ajánlatot tett neki [...]: térjen vissza a folyók városába és vezesse a Vásárszeren – a mai Szent István út – tervezett olajgyárát. Ez az üzem később a Meller-féle olajgyárként írta be a nevét Győr történetébe. [...]

[Sziget] az 1800-as évek derekán nem tartozott Győrhöz. Kohn Adolf sokat lobbizott a csatlakozásért, igaz, a saját érdekeit erőteljesen képviselte. Számára kulcsfontosságú volt, hogy Győr és Sziget frige úgy valósuljon meg, hogy az olajgyár vízveteli joga megmaradjon. Az üzem szomszédságában a Rábca folyt régi medrében.

Kohn Adolf két és fél évtized alatt eljutott odáig, hogy 1875-ben irodát nyisson Bécsben. 1886-ig vezette a gyárát, 35 év után fiának, Ignácznak [1864-1935] engedte át az irányítást. Ő születésétől fogva szippantotta magába az olajgyártás összes fortélyát, a szülők olajgyári lakásában született. A jó képességű fiatalember Bécsbe

Munkás integet a [...] kéményről az 1910-es években. [...] Fotó: Régi Győr.

[Az olajgyár és az iparvágányok 1985-ben, a síneket pár éve szedték fel, Régi Győr.]

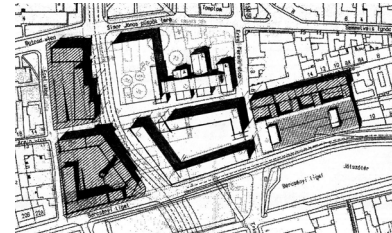
járt középiskolába, majd a zürichi műszaki egyetemen gépészmérnöki végzettséget szerzett. Ignác a századforduló határán, 1900-ben avatta a győri gyár budapesti irodáját, egy évtizeddel később pedig részvénytársasággá alakította cégét. A bevont tőkével fejlesztéseket hajtott végre, nőtt a gyár területe, bővült a termékek köre. Az első világháború jól átvészelt az olajgyár. Az üzem az egykori Osztrák-Magyar Monarchia legjelentősebb olajgyárává vált, az 1920-as esztendőkből évi 3000 vagon olajterméket állítottak itt elő. [...]

Az 1930-as évek nemzetközi versenyének vesztese mégis a győri olajgyár lett. Kohn Ignác ekkor adta el cégét az angol tulajdonú Unilevernek. [Az új tulajdonos korábban megvette a Rákospalotai hasonló profilú gyárát, ezért a győri bázist leépíti. A második világháborús készülődésben az angol tulajdonú gyárát a német import szolgálatába akarják állítani, ezért 1937-ben előkészítik a termelés beindítását. 1940-ben elindul a nyersolajtermelés a Rákospalotai feldolgozásra.] A termelés eredményességét akadályozta, hogy a második világháború előtt hazánk a német érdekszférába került. A harcok az olajgyárát sem kímélték. A náci háború végén telefonközpontot létesíttek az üzem területén, majd a menekülés előtt megkísérelték felrobbantani a kazánházat.

A szovjet térhódítás után évekig keresték a győri olajgyár helyét a „tervezőbizottságban”. [1949-ben államosították. A munkások „magukévá tették a Magyar Kommunista Párt célkitűzéseit”. A tervezőbizottság azonban eleinte a könnyűipart nem fejlesztette, ezért a gyár sem tudott fejlődni.] 1955-re dőlt el, hogy a „Növényolaj és Mosószer gyártó Országos Vállalat Győr Növényolajgyára” néven folytatódik a története. [A győri gyár a vállalat egyik üzeme lesz az őtből.] A '60-as években történtek fejlesztések, az üzemet a szocialista „béke-tábor” szintjére tornázták fel [...]

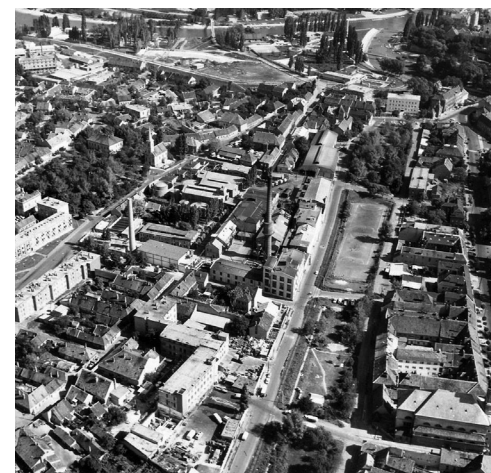
[Az egykori gyárterület a hetvenes években. Fotó: Régi Győr.]

[Saját vázlat az olajgyár hasznosításáról, a csarnokok és kémény megtartásával (2003).]

Az olajgyár 1992-ben került magánkézbe [Cereol Növényolajipari Rt. Győri Üzeme], majd a francia tulajdonos jelentős technológiai fejlesztést vitt végbe. Akárcsak a győri kekszgyár esetében, hely hiányában itt sem volt azonban lehetőség a termelés bővítésére. Viszonylag hirtelen kezdődtek a leépítések a '90-es évek második felében. A győri olajgyár gépeit Martfüre telepítették [a bevezetett márkákat megtartották], majd eladták a területet. Annak ellenére, hogy az akkori győri szöbészedek szerint akadt volna vállalkozó, aki látott fantáziát az üzemből, és a szójatermelésre tért volna át. [...]

[A cikkbe beszúrt kiegészítések a szerkesztő saját tanulmányából származnak, melynek legfontosabb forrása: Berecz Dezső: Növényolajipari és Mosószer gyártó Vállalat Győri Növényolajgyarának története (kézirat, 1975) a Dr. Kovács Pál Könyvtár helytörténeti gyűjteményéből. A tanulmány 2003-ban készült, amikor Széchenyi István Egyetem építész oktatói és hallgatói először foglalkoztak a felhagyott olajgyári területek hasznosításával.]

Olajgyári patthelyzet Győr-Szigetben

Ferenczi József, Kisalföld Online, 2003.07.21.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/olajgyari_patthelyzet_gyor-szigetben_/1059577/

[...] Győr-Sziget lakóit 2007 januárjáig ugyanaz a kép fogadhatja, mint most, lassan már három éve. A Bercsényi ligetben, a Rába folyó hajdani medre mellett magas kőkerítés veszi körül a város egyik legrégebbi, és lassan negyedik éve halott üzemét. A Cereol Rt. 1999 őszén állította le az olajgyár termelését. Akkori 130 egy-néhány dolgozójának egy része nyugdíjban van vagy új munkahelyen. A gyár épületét és a berendezéseket őrző-védő szolgálat emberei vigyázzák. Az olajgyárban és körülötte azonban semmi sem történik. Győr önkormányzata rég elkészítette a terület rendezési tervét, de azt nem hagyták jóvá. Az okokat nem nehéz megérteni.

Győr főépítész, Németh Iván szerint jó néhány hónappal ezelőtt bejelentkeztek a városházára számukra addig ismeretlen urak és közölték, hogy ők az olajgyári ingatlan új tulajdonosai. A felek abban állapodtak meg, hogy az új tulajdonosok egy hónapon belül visszatérnek tárgyalni. Csak hát nem tértek vissza. [...] A földhivatal közlése szerint a Komplex 2002 ingatlanforgalmazási céget jegyezték be a Bercsényi ligeti terület szóban forgó helyrajzi számaira.

[...] Az önkormányzat a területre változtatási tilalmat rendelt el. Előírás szerint csak idén december 31-ig, akkor telik le a három év tilalom, de ezt újabb három évvel, 2006 végéig meg lehet hosszabbítani.

Közismert, hogy gőzerővel épül az új győri termál- és élményfürdő, az olajgyári terület hasznosítási területté válik a fürdő szomszédságában. [...] A város az eltüntetett üzemi területen akarja majd átvezetni a Petőfi hidat a Radnóti utcával összekötő szakaszt. Nem mellékes, hogy mikor sikerül megegyezni a terület áránban. [...]

[Az olajgyár a Bercsényi ligetből 2003-ban. A szerkesztő fotója.]

Újra füstöl a győri olajgyár

Ica J. F., Kisalföld Online, 2004.09.01.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/ujra_fustol_a_gyori_olajgyar_/1107759/

Való igaz [...], visszhangzik a környék az egykori gyárépületekből kongó zajtól, hallani, valami nagy vasszerkezeteket szednek szét éppen. A kapuban a biztonsági őr [...] egyértelműen közli, a tulajdonos engedélye nélkül nem léphetünk beljebb. A tulajdonost márpedig „éppen” nem lehet elérni. A környék „befüstölésének” hírére az őr megjegyzi: két éve teljesít itt szolgálót, azóta ezeket az óriási kéményeket egy gramm füst nem hagyta el. Be se lehetne gyújtani őket, ahhoz működniük kellene a ki tudja mivé lett ventilátoroknak. Tisztázódik aztán, nem a kémények füstölnek időnként, hanem valamelyik gyárépületből száll a környékre a fojtogató bűz. A leszerelendő csövekből égetik ki a régi lerakódásokat.

Nem a bontással magával van bajuk a környékbelieknek, [...] talán már tíz éve várják, mikor tűnik el ez a halott gyár. De a bontók eljárhatnának emberségekben is. Ha már az asztalon táncolnak a lakásokban a poharak a bontási zuplálástól, legalább a talán mérgező bűzt ne kellene nyelniük. [...] jó lesz, ha mihamarabb „szanálják” a gyárterületet, mert a gazdátlan évek alatt igen elszaporodtak a patkányok, s azok bizony „kilátogatnak” a kapun kívülre is. [...]

Új telkek, hidak, utcák, vasutak és sétányok

Hancz Gábor, Kisalföld Online, 2005.10.18.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/uj_telkek_hidak_utcak_vasutak_es_setanyok_/1147066/

Az olajgyár helyére szállodát, a Mákosdűlőbe kempinget, a Duna-partra és a Bercsényi ligetbe sétányt szán az új győri rendezési terv. A megyeszékhely életének talán legfontosabb dokumentuma minden városrész életét nagyban befolyásolja.

Második hete tekinthető meg a győri rendezési terv a városháza aulájában [...]. A dokumentumból az is kiolvasható, hogy az egyes városrészekben milyen nagyobb horderejű fejlesztéseket terveznek. [...]

Újváros és Sziget: A terv mindkét városrészt érintő vezérprojektnek nevezi a Rábca egykori medre helyén létrejött Bercsényi liget sétánnyá fejlesztését. Ez a Híd utcai rendelőintézzel szemben kialakított térről indulva felfűzné a ligetbe már beépített épületeket – vagy a helyükön épülő újakat a mérlegház és a tejcarnok helyén. A sétány a Bercsényi-középiskolával szemben kialakított negyed-központban végződne, melynek kereskedelmi rendeltetést is szánnak. Sziget fejlődésének motorja a fürdőközpont lehet. Ennek térségét gyógyhelynek jelölnék ki. Ezt segítő a Simor püspök tere nyugati oldalán új utat nyitnának, s utána a Híd utcában korlátozhatnák a gépjárműforgalmat, így a fürdő környéke is méltó módon átépülhetne. Idetartozik, hogy a volt olajgyár helyén lehetővé tennék egy szálloda felhúzását. A gyártelep újabb épületeibe visszavonulni készülő kekszgyár által felhagyott ingatlanokat egyetemi és kutatás-fejlesztési célokra szánják. [...]

„Megvan” az olajgyár is

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2006.12.06.
https://www.kisalfold.hu/belfold_hirek/132_megvan148_az_olajgyar_is_/1190037/

A rehabilitáció egyik alappillére a 24 ezer négyzetméter területű olajgyár, amely esetében kétséges volt, sikerül-e összeegyeztetni a város és a tulajdonos érdekeit.

Kérdés persze, miért éri meg utóbbinak a nem éppen gyorsan megtérülő kulturális beruházásba fektetni a pénzt. Révi Zsolt győri főépítésztlől azonban megtudtuk: a fejlesztési elképzelések az előadó- és kiállítótermek létesítése mellett egy szálloda, valamint a kulturális funkciókhoz kapcsolódó szolgáltatások, apartmanok és egyéb intézmények felépítését is tartalmazzák, érdeklődő van többek között egy televíziós filmstúdió kialakítására. A Bercsényi ligetben szabadtéri színpad, játékpark, a Művészetek Völgyéhez hasonló piactér és szabadtéri kiállítóterek létesülnek majd, de helyet kaphat gördeszka-, pingpong- és kosárlabdapálya is.

Megkezdték az olajgyár bontását

Pomarancki Luca, Kisalföld Online, 2007.06.20.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/megkezdték_az_olajgyar_bontasat/2015415/

Elkezdődött, amire ugyan az elmúlt években ígéretet sora született, mégis kevesen hitték, hogy egyhamar bekövetkezik: elkezdtek bontani a győr-szigeti olajgyár épületeit. [...] Hatalmas munkagépek jelentek meg néhány napja a Bercsényi ligetben, hogy nekilássanak az 1900-as évek elején épült üzem bontásának. Kívülről egyelőre nem látszik semmi: a fémlemezekkel „bedeszakózt” hatalmas ablakok vakon néznek a parkra, az óriási mázsaház változatlanul terpeszkedik a liget közepén. A 2,7 hektáros terület belső részén azonban már gőzerővel folyik a munka.

[...] A terület (és egyelőre a gyár) új tulajdonosa, a győri Arrabona City Park Kft. nem

sokat várt a bontással: képviselői május 30-án, egy évig tartó egyezkedés után írták alá az adásvételi szerződést, s ígérik, június végére a ligetet elcsúfító, lepusztult gyárépületek a földdel válnak egyenlővé. Nem lesz könnyű munka, hiszen – bár ez az utcafrontról nem látszik – összesen 37 épület vár bontásra, köztük több vasbeton szerkezetes csarnok. A bontást végző Alcufer szakemberei ígérik, hogy a lakóknak a lehető legkevesebb kellemetlenséget okozva igyekeznek megoldani a feladatot.

[...] Győr egyik legrégebbi gyára nem tűnik el nyomtalanul, az ipartörténeti emlékeknek szakmító hatalmas gyárkéményt ugyan (ami valójában nem is kéményként, hanem egy óriási hőhasznosító víztározóként működött) a beépítési koncepciótervek szerint meghagyják a tulajdonosok és szerves része lesz a tervezett épületegyüttesnek.

Arról, hogy mi kerül az olajgyár helyére, sokat lehetett hallani a tervezett sziget-újvárosi rehabilitáció kapcsán: a városvezetés és az önkormányzattal együttműködő szakemberek pezsgő kulturális negyedet álmodtak a Bercsényi liget köré, amelyet befektetők bevonásával valósítanának meg. Ez egybevág az olajgyár új tulajdonosainak elképzeléseivel.

[...] Fesztiválközpont, kiállító- és koncerttermek, mellettük egy közel 200 szobás, 4 csillagos konferenciahotel, valamint apartmanházak épülnek majd. A terület alá pedig mélygarázs kerül, amelynek bejárata a volt mázsaház helyén lesz – vázolja a tervet Gasztonyi László, az Arrabona City Park Kft. ügyvezetője. A beruházás a jövő év első felében kezdődhet el.

Kultúrközpont, szálloda, irodaház épül az olajgyár helyén

Pomaranski Luca, Kisalföld Online, 2008.03.13.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/kulturkozpont_szalloda_irodahaz_epul_az_olajgyar_helyen/2050526/

Győr – Elkészültek a végleges tervek a lebontott olajgyári terület beépítésére. A város és a tulajdonosok elképzeléseit sikerült teljesen összhangba hozni, s ez lehet az első komoly beruházás, amelyben az önkormányzati és a magántőke „nagyot alkot”.

A mostani a sokadik tervváltozat, de úgy tűnik, elnyerte végső formáját – legalábbis papíron – az olajgyár helyére megálmodott új városrész, hiszen végre a városnak és a befektetőknek is megfelel. A 2,7 hektáros területet tavaly májusban vásárolta meg a három győri ingatlanfejlesztő vállalkozó által, kifejezetten erre a projektre alakult Arrabona City Park Kft., már érvényes bontási engedélyekkel.

A romos ipari épületeket és üzemcsarnokokat nyáron alig néhány hét alatt teljesen lebontották, mellyel kapcsolatban felmerültek kétségek. Révi Zsolt győri főépítész szerint jobb lett volna meghagyni két-három jó állapotú épületet, amelyek felújítva különleges helyszínei lehetnek volna kulturális rendezvényeknek, fesztiváloknak, ahogy erre Európa számos országában vannak példák.

A régi olajgyári épületek nem tartoztak műemléki oltalom alá, mégis tartottunk tőle, hogy mi is olyan műemlékvédelmi elvárásokkal kerülünk szembe, amelyek teljesíthetetlenek. Miután eldőt, hogy bontunk, a sietség oka anyagi természetű volt: az építményadó a birtokunkba került komfort nélküli, omladozó romhalmaznál is akkora lett volna, mintha vadonatúj épületekről lenne szó, ez pedig indokolatlanul apasztotta volna a projekt költségvetését – indokolta a döntést Gasztonyi László, az egyik tulajdonos. A főépítész és a befektetők azonban biztosak benne, hogy a végeredménnyel mindenki elégedett lesz.

Kultúrközpont 10 ezer négyzetméteren

A tervek szerint a terület átlag 60 százalékát 2-3 éven belül beépítenék, egy időben a Bercsényi liget felújításával. Az olajgyár egykori gabonaraktárának helyére 4-5 ezer négyzetméteres szolgáltatóházat álmodtak a tervezők, irodákkal és kis üzletekkel. Mellette áll majd az egyelőre Kortárs Fesztiválok Házának nevezett épület. Anyagi források hiányában ezt egyelőre a befektetőtől lízingelné a győri önkormányzat, s a futamidő végén kerülne a város birtokába.

Ebben vonnák össze – 10 ezer négyzetméteren – a város szétszórva működő kulturális intézményeit, többek között a Városi Művészeti Múzeumot, a Győri Balettet, a Vaskakas Bábszínházat és a fesztiválirodát. A hatalmas alapterület talán soknak tűnik, de ha figyelembe vesszük, hogy vezetőik szerint a (jelenleg tíz különböző helyszínen működő) múzeumnak 6500, a balett-társulatnak 1800, a bábszínháznak pedig 1200 négyzetméter a helyigénye, máris indokolt, nem beszélve a tervezett további kiállító- és előadótérmerőkről. A „kultúra koncentrációsának” költségei a jelenlegi helyszínek értékesítéséből vagy hasznosításából és az olcsóbb üzemeltetésből jöhetnek vissza.

500 férőhelyes mélygarázs

Ezzel párhuzamosan a liget Híd utcai végétől a volt tejgyárig – azaz az épülő Bercsényi Passage és Apartmanházig – 500 férőhelyes mélygarázs épül, ami [...] várhatóan enyhít majd a belváros parkolási gondjain is. Felette játszótér, parkot és háromezer fő befogadására alkalmas rendezvényteret

Memento: Egyedül a kémény maradt meg az egykori üzemből. [A tervezők említése nélkül.]

alakítanak ki, szabadtéri színpaddal. A ligeten átvezető kis utcákon a tér keresztbe-kezesül átjárható lesz, s arra is jó esély van, hogy az értékes fák is megmaradnak.

Gasztonyi László kifejtette: mivel a város által tervezett Kossuth utcai rehabilitáció, a Bercsényi liget felújítása és a tervezett olajgyári projekt szorosan összefügg, ha a liget felújítására a város által kalkulált pályázati pénzek nem a várt ütemben jönnek, az lelassíthatja az olajgyári terület beépítését. Ebben az esetben a tulajdonosok beszállnának a „városi” költségekbe, például a mélygarázs építésébe is. Mivel így az építkezés banki finanszírozással tervezett keretét meg kell emelni, ez az összeg megjelenik majd a fent említett lízingdíjban.

Szintén pályázatfüggő, hogy a „kultúrpalota” mellett felépül-e egy közösségi-oktatási ház, amelyre a tervek szerint az úgynevezett „Agora-Pólus” néven kiírandó TIOP-pályázaton indul az önkormányzat. Ehhez még nem jelent meg a részletes feltételeket tartalmazó útmutató [...]

Lakások és négycsillagos konferenciahotel S hogy végre rátérjünk arra, mi az igazi üzlet a beépítésben a befektetőknek: közel másfél hektáron lakóépületek – 200-250 lakás – és egy négycsillagos konferenciahotel épül, amely többek között a helyi fesztiválok, kulturális programok résztvevőit, látogatóit is fogadja.

Hogy mindez mikor valósul meg, az többek között a bürokrácián is múlik, amelynek malmai – még így, a városi és magánérdekek, elképzelések teljes egybeesése esetén is – lassan örölnék. Az a rendezéstermódosítás például, amelynek során egy korábban berajzolt utat „tüntetnek el” a tervekről, október óta tart, s nyárig nem is fejeződik be. A fejlesztők terveiben ideális „határidőként” három év szerepel a terület beépítésére. Az azonban nem kétséges, hogy ha a 12 milliárdos olajgyári rehabilitáció ténylegesen elkezdődik, az lendületet ad az egész városrész fejlődésének.

Balett, múzeum, bábszínház és fesztiváliroda az olajgyárban?

Pomaranski Luca, Kisalföld Online, 2008.07.02.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/balett_muzeum_babszinhaz_es_fesztivaliroda_az_olajgyarban/2062558/

Győr – Az „olajgyári kultúrpalotáról” is szavaznak csütörtökön a győri képviselők. A kulturális központ magánpénzből épülne, a város pedig húsz éven keresztül lízingelné. [...] A tervek szerint az Újváros rehabilitációjával egy időben zajló beruházás célja világos: gazdagítani a várost anélkül, hogy fejlesztési pénzeket kellene mozgósítani, lendületet adni a környék fejlődésének, helyet biztosítani a szabadtéri rendezvényeknek, s nem utolsósorban spórolni. [...]

A számokból kiderül, hogy az épületre nem túlzás a kultúrpalota kifejezést használni: több mint 14 ezer négyzetméterrel számol a város – igaz, a dokumentumokban minden szám előtt ott áll, hogy „legfeljebb” –, ebből a Győri Balett 3000-et, a múzeum 7000-et, a bábszínház 1700-at „kap” majd, míg a fesztiváliroda 600 négyzetméterrel gazdálkodhat. A fennmaradó 2000 négyzetméteren közösségi és infrastrukturális helyiségeket alakítanak ki; többek között egy háromszáz embert befogadó előadó-

[Változat a központ lehetséges tervei közül. A tervezők említése nélkül.]

termet, amely alkalmas lesz igényes kamaraprodukciók – előadások, koncertek – megrendezésére. A kulturális központhoz egy körülbélül kétszáz autót befogadó mélygarázs is épül, amire az épülő Sziget-Révfülu közötti híd jóvoltából megnövekedő forgalom miatt is égetően szükség lesz.

A hatalmas épületet egyelőre nem birtokolná, csak használná a város egy hosszú távú lízingkonstrukció keretében, amely még szintén csak „legfeljebb” megjelöléssel tartalmaz pontos számokat. Eszerint maximum 7,9 milliárd forintból épül a komplexum, amelyet húsz éven keresztül lízingel a győri önkormányzat, évi legfeljebb egymilliárd forintot fizetve a beruházónak. Húszszal besorozva ez ugyan két és félszerese az építés költségének, ebben az összegben azonban már benne van a működtetés és fenntartás is. Ha a csütörtöki közgyűlés igennel szavaz, a város kötelezettséget vállal arra, hogy ezt az összeget betervezi a mindenkori költségvetésbe. Ha a bérleti időszak lejár – 2030-ban –, az épület a város tulajdonába kerül.

A közgyűlés jóváhagyását követően a tervezés azonnal megkezdődhet – egyelőre csak előzetes vázlattervek születtek –, az engedélyeket pedig még idén megkaphatja a beruházó. Ha minden jól megy, a törvény által előírt úgynevezett tárgyalásos közbeszerzési eljárás után az építkezés jövőre kezdődhet el, 2010-re pedig igényes, európai színvonalú kulturális központja lehet Győrnek.

Ötven pontról tárgyaltak a maratoni közgyűlésen

Hancz Gábor, Kisalföld Online, 2008.07.03.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/otven_pontrol_targyaltak_a_maratoni_kozgyulesen/2062743/

Győr – Nyári szünet előtti utolsó ülését tartotta a győri közgyűlés. Legtöbbet a nagyberuházásokról vitáztak: Árpád-tömb, multifunkcionális csarnok, olajgyári fesztiválközpont, kerékpárútépítési pályázat. [...]

Honnan jön a pénz a kultúrpalotába?

Sudár Ágnes, Kisalföld Online, 2008.07.22.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/honnan_jon_a_penz_a_kulturpalotaba/2064731/

[...] A júliusi közgyűlési döntéskor megírtuk: magánpénzből épül az új kulturális központ a lebontott győri olajgyár helyén. A befektető egyben a terület tulajdonosa is: a három győri vállalkozóból alakult Arrabona City Park Kft. [...]

A győri képviselő-testület „a legjobb konstrukcióban történő megvalósítás tervét” fogadta el. Lényege, hogy a hatalmas épületet a megépítését követően csak használhassa a város (s nem birtokolná) egy hosszú távú lízingkonstrukció keretében, amely még szintén csak „legfeljebb” megjelöléssel tartalmaz pontos számokat. [...] Értelemszerűen amikor a bérleti időszak lejár – 2030-ban –, az épület a város tulajdonába kerül. A közgyűlési határozat szól arról is, hogy „utasítják a polgármestert a legcélravezetőbb üzleti-finanszírozási konstrukció kialakítására, továbbá a költségvetési kapcsolatok gondos ellenőrzésére”.

[...] A képviselők tehát első körben áldásokat adtak erre a konstrukcióra, s már azt is lehetett tudni, hogy az engedélyeket az év végére megkapja a beruházó. A közgyűlés tagjai úgy álltak fel a július 3-i ülést követően, hogy ha minden jól megy, szeptember 18-án végleg pontot tehetnek a beruházó személyére; a törvény által előírt ügyevezetett tárgyalásos közbeszerzési eljárás után pedig az építkezés jövőre elkezdődhet, 2010-re pedig befejeződhetnek a munkák.

[...] A Kisalföld megszerezte az Arrabona City Park Kft. cégkivonatát, amelyből kiderül, az ingatlanforgalmazó gazdasági társaság – a júniusi adatok szerint – győri székhelyű, bejegyzett tőkéje 3 millió forint, tagjai pedig egyrészt a BÉ-KLER Gazdasági Tanácsadó Bt. – amelynek tulajdonosai Szabó József MDF-es képviselő és családtagjai –, valamint két Seychelle-szige-

teki cég: a Villa Sebus Corporation és a Merryfield Corporation. A két offshore céget ugyanazon a napon hozták létre: 2007. november 20-án, bejegyzésük pedig idén január 17-én történt meg. A cég képviselője Gasztonyi László ügyvezető jogosult.

[...] Elküldtük kérdéseinket a győri polgármesteri kabinetnek. Először is arra vártunk választ, hogy ismerték / ismerik-e az Arrabona City Park Kft. tulajdonosi összetételét, s ha igen, nem tartják-e aggályosnak, hogy egy közgyűlési képviselő, illetve két Seychelle-szigeteki cég érdekelt a beruházásban. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a közbeszerzési pályázat (még ha meghívásos is) nem zárja-e ki az előbb említett résztvevőket az indulás jogából, illetve a hárommillió forintos törzstőke elégséges garancia-e arra, hogy egy ekkora cég milliárdokat tudjon előhúzni a zsebéből. Végül azt kérdeztük, hogy ha az Arrabona City Park építi meg a kultúrpalotát, akkor a város által lízingdíjként kifizetett milliárdok ellenőrizhetők lesznek-e; illetve ezek ismeretében is egyedüli esélyes maradt-e a cég.

[...] Ottófi Rudolf alpolgármester ezt a választ küldte: „Aggodalomra semmi ok. Ismerjük az Arrabona City Park Kft. tulajdonosi összetételét. Előzetesen történtek már egyeztetések a tulajdonosi körrel a társaság tulajdonosi szerkezetét illetően, melyben megnyugtató változások várhatóak. Meglesznek azok a pénzügyi garanciák, melyek biztosítják a beruházás megvalósulását, hiszen ebben az esetben nem a város, hanem a beruházó társaság

Most még nehéz elképzelni ide egy kultúrpalotát [...] Fotó: Krizsán Csaba

telem. A pénzt a gazdasági társaság fekteti be előbb, s csak a beruházás elkészülte után fizet neki Győr részletekben. [...] A város a közgyűlés határozata alapján az olajgyár helyén szeretné megépíteni a kultúrközpontot, erősítve ezzel a városrész rehabilitációját. Így az első számú esélyes nem lehet más, mint az ingatlan tulajdonosa, mert a város nem rendelkezik a terület tulajdonjogával. Ez persze nem zárja ki azt, hogy más társaság is pályázzon.”

Gasztonyi László a Kisalföldnek elmondta, az offshore cégeket az önkormányzat kérésének eleget téve felszámolják. [...] „Sokáig úgy tűnt, hogy az olajgyári ingatlant egyszerűen csak értékesíteni fogjuk, arra pedig megfeleltek volna az offshore cégek. Most, hogy teljesen másról, egy jóval nagyobb beruházásról van szó, természetesen tudjuk, mit kell tennünk. Névvel, arccal, magyar vállalkozóként veszünk tehát részt a pályázatban, mindenki tudni fogja, hogy két győri üzletember és egy győri családi vállalkozás a jelentkező”. [...]

Bizottság a kultúrpalotáért?!

Sudár Ágnes, Kisalföld Online, 2008.08.07.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/bizottsag_a_kulturpalotaert/2066296/

[...] Már foglalkoztunk a győri olajgyár helyére tervezett kultúrközpont ügyével, még pontosabban azzal, hogy a beruházásra „kiszemelt” gazdasági társaság kétharmad részt [...] offshore cégből áll. [...] A cikknek úgy tűnik, volt hatása, Borkai Zsolt polgármester ugyanis olyan szakértői csoport felállítását szorgalmazza, amelyben minden politikai oldal, s mellettük üzleti szakemberek is részt vesznek. A cél nyilvánvalóan az – mondta a városvezető –, hogy a közgyűlési határozat szellemében „a fesztiválközpont megvalósítása a legjobb konstrukcióban történhessen”. Borkai hozzátette azt is: kikötötte, hogy csak átlátható és ellenőrizhető feltételekkel felálló cég jöhet számításba, offshore cégről szó sem lehet. [...]

A jövő tisztán látszik: itt épül a kultúrközpont, de kinek a pénzéből? Fotó: Bertleff András

Közvetétel a városházán

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2009.08.10.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/kozvetetel_a_varoshazan/21110292/

[...] A Stratégiai és Városfejlesztési Osztály Főépítési Csoportja bemutatja [...] a Győr, Erkel Ferenc utca – Bercsényi liget – Ecet utca – Semmelweis utca által határolt terület (volt olajgyár területe) településrendezési terv módosítását. Kéri az érintetteket, hogy ha a tervmódosítási javaslattal kapcsolatban javaslatokat, észrevételeket kívánnak tenni, akkor [...]

Győri fotós különdíja

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2010.07.26.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/gyori_fotos_kulondija_/2170569/

„Olajgyári sirató – avagy nesze neked, tisztes honi ipar...!” A mára a földdel egyenlővé vált egykori győri olajgyár romjairól készített képsorozatával nyert különdíjat Nemes Zoltán [mettor] a Hír TV és a Magyar Nemzet közös fotópályázatán. [...]

[Fotó Nemes Zoltán 'mettor' különdíjas képsorozatából.]

Több tonnányi törmelék áll a győri olajgyár helyén, fotó: Cseh Róbert.

Olajgyár állt, most kőhalom van helyette Győrben

Szeghalmi Balázs, Kisalföld Online, 2010.10.19.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/olajgyar_all_most_kohalom_van_helyette_gyorben_-_videoval/2184369/

[...] a Bercsényi liget közvetlen szomszédságában [...] 3-4 év[e] a néhai győri olajgyár maradványai, törmelékei csúfítják a környezetet. [...] 2008 júliusában röppent fel az a hír, hogy az olajgyár helyére tervezett kultúrpalotát Győr magánbefektetőkkel kívánja megépíteni. A Kisalföld napilap ekkor írta meg, hogy kiszemelt cég tulajdonosai között van egy, a 2006-2010-es ciklusban közéleti szerepet vállaló önkormányzati képviselő, illetve két Seychelle-szigeteki offshore cég.

Alig egy hónap múlva, 2008 augusztusában Borkai Zsolt szakértői csoport felállítását kezdeményezte [...], s kijelentette: „csak átlátható és ellenőrizhető feltételekkel felálló cég jöhet számításba, offshore cégről szó sem lehet”. Mindez meg is valósult (mint tudjuk, Magyarországon a kétes üzletek színönimáját jelentik offshore cégek, s ez az olajgyár képeben kétségkívül nem árnyékol[hat]ta be a Városházát), igaz, a patinás üzem helyére álmódott grandiózus tervek gyakorlatilag elhaltak. [...] A kisalfold.hu információi szerint a szóban forgó tervből a közeljövőben semmi nem valósul meg; a befektetőnek ugyanis források hiányában el kellett állnia az ötlettel, sőt, jelenleg már egy bank tulajdonába került az ingatlan, melyre egyelőre komoly vevő nem akad(t).

[...] Olvasóink joggal kérdezhetik, hogy vajon az olajgyár emblematisz keményének mi lesz a sorsa? [...] Egy biztos: nem áll műemlékvédelmi oltalom alatt, azaz ha sikerül új beruházást találni, akkor a vállalkozó szíve-joga lesz eldönteni, mit tesz a téglából kirakott ipari kéménnyel.

A törvény betűje szerint egyébként jogerős bontási engedéllyel a ki nem pucolt törmeléseket öt éve van elszállíttatni a tulajdonosnak. [...] A kérdés már csak az, hogy az olajgyár esetében mikortól számítjuk a bontás kezdetét, illetve 1-2 éven belül lesz-e egyáltalán olyan tulajdonosa, akit szembesíteni lehet a (játék)szabályokkal?

Miért füstöl a lerombolt olajgyár kéménye Győrben?

Szeghalmi Balázs, Kisalföld Online, 2012.08.02.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/miert_fustol_a_lerombolt_olajgyar_kemenye_gyorben_fotok_video/2291590/

[...] két Olvasónktól is kaptunk felvételeket, miszerint füstöl a rég bezárt, egykori olajgyár kéménye. [...] A kisalfold.hu munkatársai a helyszínen meggyőződtek arról, hogy nem túlságosan prózai, sokkal inkább a rögválóságához közel álló oka van a fel-felzálló füstnek: a több mint 30 méter magas kémény alsó részébe hajléktalanok fészkelik be magukat. [...] Maga a terület rendkívül gondozatlan: a fűvet és gyomnövényeket nem kaszálják. A 2007-es bontást követően az egykori gyárterület legfontosabb funkciójának az tűnik, hogy egyesek személtelnek használják [...].

[Kéménykürtő mint lakótér],
fotó: Cseh Róbert.

A kisalfold.hu információi szerint jelenleg komoly befektető nem érdeklődik a terület iránt. [...] a szétvert, egykori gyárterületet felettébb szerényen is hirdetik: egyetlen molinó látható a kéményen [...] mely méltóságteljesen hirdeti Győr régi iparát, s erről néha füst képében jelet is ad.

Lebontották a régi olajgyár falát

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2013.02.27.
https://www.kisalfold.hu/tudosito/lebontottak_a_regi_olajgyar_falat_gyorben_-_video/2321839/

A régi olajgyár megmaradt falát is lebontották – erről küldött felvételt olvasónk. [...] Jelenlegi információink szerint a terület továbbra is magántulajdonban van.

Húsz méter magas házak épülnek az olajgyár helyén Győrben

Hancz Gábor, Kisalföld Online, 2015.10.16.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/husz_meter_magas_hazak_epulnek_az_olajgyar_helyen_gyorben/2449206/

Három-hat emeletes házak épülhetnek az olajgyár helyén – erről döntött a győri közgyűlés pénteken. Rapid ülést tartott a győri közgyűlés pénteken, amelynek legfontosabb napirendi pontja a város rendezési tervének módosítása volt.

Révi Zsolt főépítész indítványa az egykori olajgyár területét érintette, ahol a 2017-es Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál olimpiai faluja lesz, mintegy 200 lakással. A Magyar Szocialista Párt előzetesen közleményben tiltakozott az elképzelés ellen, mondván: a szigeti, újvárosi építészeti hagyomány durva semmibe vétele, hogy 8 emeletes épületek magasodjanak a telken. [...]

A javaslat egyébként Révi Zsolt tájékoztatása szerint nem 8, hanem 3-5 emeletes házak építését engedélyez, s csak a terület egy kis részén lehet hatemeletes ingatlanrész. Hozzátette: a városrészben több helyütt vannak négyemeletes épületek. [...]

Felrobbantották az olajgyár [kisebbik] kéményét Győrben

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2016.07.20.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/felrobbantottak_az_olajgyar_kemenyet_gyorben_-_videok_fotok_a_kemeny_ledolesero/2483025/

[...] Előzmények: A volt olajgyár területén zajló bontási munkák miatt ideiglenes forgalomkorlátozásra, helyenként teljes útlezárásra kell számítani Győrben 2016. július 21-én, csütörtökön 10 óra 50 perc és 11 óra 10 perc között a Bercsényi liget környékén – tájékoztat a A Győr-Szol Zrt. A rendőrség által kiadott határozat értelmében [...] Változik a buszok útvonalai is [...].

10:30 Körülbelül 100 érdeklődő érkezett az olajgyári kéményhez [...], hogy saját szemével nézze végig a robbantást. Van, aki nosztalgizálni érkezett, a fiatalok inkább fotóznak [...].

10:35 65 lyukat fúrtak az 50 méter magas, 4,2 átmérőjű kéménybe, majd 29,25 kilogramm robbanóanyagot helyeztek rá. A tervek szerint a leomló kémény fokozatosan rogy a földre. A hatalmas építmény alá földből csillapítóágyat is készítettek a tervezők. A repeszek akár 100 méterre is elszállhatnak, ezért a környéket kordonokkal lezárták. A környéken lakókat pedig a robbantás idejére kiköltöztették a lakásaikból. A robbantás előtt szirénaszó lesz hallható.

10:40 A helyszínre egyre többen érkeznek, [...] már 200-300-an is lehetnek. Az építési területről a munkások levonultak. [...]

10:50 Lezárták az Erkel utcát is. Minden készen áll a robbantáshoz.

10:56 Úgy tudjuk a sziréna 3 perc múlva szólal meg, egy perccel a robbantás előtt. Vagyis nagyjából a kémény 11 órakor dől össze.

11:01 Három szirénaszó jelezte a robbantást, majd az olajgyár egyik kéménye ledől Győrben csütörtök délelőtt. A kémény a műfüves foci pályára felé borult el. [...]

Robbantás és romok
Mészáros Máttyás fotói

11:50 Pacsai Imre robbantóbiztos a munka elvégzése után elmondta, rutinmunkát teljesítettek, annyi apró nehézséggel, hogy a kéményt erős, kemény téglából építették. Az engedélyben kért robbanóanyagnál (kb. 30 kg) kevesebbet használtak: 17 kg-ot.

A helyszínen többen érdeklődtek a másik kémény sorsáról. A Győr-Szol, amely a terület tulajdonosa, nem titkoltan megválna a még álló kéménytől is, hiszen csak az állagmegóvása és a fenntartása 100 millió forintos költséget jelent. A műemlékvédelem ragaszkodik a védelem alá helyezéshoz, tárgyalások folynak az ügyben.

40 kg robbanóanyaggal döntenek le az olajgyár utolsó kéményét

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2016.11.21.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/40_kg_robbananyaggal_dontenek_le_az_olajgyar_utolso_kemenyet_-_olvasoink_fotoi/2497465/

[...] Olvasónk hívta fel a figyelmet arra, hogy a bontási (robbantási) engedélyt már november 3-án kiadta a Veszprém Megyei Kormányhivatal. A dokumentum még a robbanóanyag pontos mennyiségét is meghatározza. Másik olvasónk fotót is küldött a fúrásról, [...] „fúrják a robbantáshoz szükséges furatokat a volt olajgyár kéményébe? A földkupacokat a döntéshez és a házak védelmében már több mint egy hete elkészítették. Ezek szerint ennek az ipartörténeti emlékek is arian?” Úgy tudjuk, a kéményt várhatóan pénteken robbantják. [...]

Várhatóan pénteken robbantják az olajgyár kéményét Győrben, olvasónk fotója

Az olajgyári kémény megmentéséért

Cseh András, online petíció,
2016.11.23-2018.11.24.

https://www.peticiok.com/az_olajgyari_kemeny_megmenteseert

A kémény a Győrben épült, 1851-es alapítású, hazánk első gőzerővel hajtott olajgyárának a megmaradt építészeti emléke, mely országosan is jelentős ipartörténeti emlék. A kémény 1911-ben épült, golyvás kialakítása teszi különlegessé, egyedivé. A kémény értékét növeli, hogy a 19. században ipari nagyvárossá fejlődő Győr egyik mai napig fennálló ipari építménye. Az e korból származó ipari épületek nagy része megsemmisült, ezen kémény emlékeztet a város hajdani ipari, gazdasági tevékenységére. A kémény Győr Újváros és Sziget városképi arcának, kontúrjájának fontos alkotóeleme, a műemléki érték-ként való nyilvántartásba vételére vonatkozó hatósági eljárás folyamatban van.

Aláíróként támogatjuk a kémény megtartását és mielőbbi műemlékké nyilvánítását, ezzel egy időben kérjük a Győri Önkormányzatot és a Győr-Szolt, hogy a kémény felrobbantásától álljanak el, és segítsenek méltó módon megőrizni Győr ipari múltjának szimbolikus elemét.

[Sajnos területi okokból a 937 aláírást és a hozzájuk fűzött üzeneteket nem tudjuk itt szerepeltetni. 365 aláírás érkezett az első, és 352 a második napon. 750-en névvel, 187-en anonim támogatták a petíciót. 481 aláíró vallotta magát győrinek.]

[Fotó: A szerk.]

Petíció a győri kéményért – Már ötszáz fölött az aláírók száma

Sudár Ágnes, Kisalföld Online, 2016.11.23.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/peticio_a_gyori_kemenyert_-_mar_otszaz_folott_az_alairok_szama/2497765/

A győri Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszékének építész oktatói online petícióban támogatták „a kémény megtartását és mielőbbi műemlékké nyilvánítását”. [...] Ezzel egy időben pedig kérték „a győri önkormányzatot és a Győr-Szolt, hogy a kémény felrobbantásától álljanak el és segítsenek méltó módon megőrizni Győr ipari múltjának szimbolikus elemét”. A petícióhoz a megyei építész kamara is csatlakozott. Tőlük függetlenül pedig Dr. Somfai Attila győri egyetemi docens is levelet írt a Forster Központnak, hogy az ideiglenes védelmet „végleges védelem” státusszá minősítsék.

[...] A kezdeményezéshez olyan építészek csatlakoztak (a teljesség igénye nélkül), mint Czigány Tamás DLA, Ybl Miklós-díjas magyar építész, Prima díjas, a Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszék tanszékvezetője; Bodrossy Attila DLA, Ybl Miklós-díjas és Megyei Prima díjas magyar építész, a Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszék tanszékvezető helyettese; Balázs Mihály DLA Kossuth-, Ybl Miklós-díjas és Prima Primiissima díjas magyar építész, a Budapesti Műszaki Egyetem Középülettervezési Tanszék tanszékvezetője, egyetemi tanár, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja; Karácsony Tamás DLA, Ybl Miklós-díjas és Prima díjas magyar építész, a Budapesti Műszaki Egyetem Középülettervezési Tanszék és BME Építőművészeti Doktori Iskola oktatója, egyetemi tanár; Golda János DLA, Ybl Miklós-díjas és Prima díjas magyar építész, Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszék oktatója, Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

Az olajgyári kémény – várhatóan – utolsó napjaiban, fotó: Domján Ákos

Korábban – Olajgyári kémény: robbantásig feszült az időhúzás Győrben

Ideiglenes védelem alatt álló, „nyilvántartott érték” az az olajgyári kémény, amelyet minden bizonnyal hamarosan felrobbantanak – állítja az örökségvédelmi (Forster) hivatal [hatóság]. Az is kiderült, hogy a Győr-Szolt, s azon belül az elnök-vezérigazgató vállalta a döntést azért, hogy a kéményt – amely szerintük erkölcsi és anyagi kárt okoz – robbantással lebontsák. Több mint háromnegyed évet vártak arra, hogy a Forster határozzon a végleges válaszról, miszerint jogerősen védett lesz-e a kémény vagy sem. Megelégtették az időhúzást. Kedden meglehetősen beszédes köröket futottunk, amikor a volt olajgyár második kéménye felrobbantásának hátterét folytattuk [firtattuk]. Azt tehát hétfő óta tudtuk és láttuk, hogy a kémény téglái közé lyukakat fúrtak, ugyanis engedélye volt egy tatal cégnek a robbantásra. A kémény az EYOF-ra készülő, olimpiai falu helyén áll (még).

Logikus a folytatás

Az engedélyt a Veszprém Megyei Kormányhivatal adta ki, amely különösképpen tűnt, hiszen Győr-Moson-Sopron megyében is működik hivatal, s a robbantást végző cég sem kötődik helyileg ide. Viszonylag gyorsan tisztázódott ugyanakkor, hogy az első kémény robbantásánál is ez a hivatal járt el, így logikus volt ez a folytatás.

Nyilvántartott érték

A meglepetést tehát nem ez jelentette, hanem a Forster Központ sajtóreferensének válasza, amely keddre valóban megerkezett. Róna Katalin elmondta, hogy a kémény, amelyet robbantani szándékoznak Győrben, megítélésük szerint ideiglenes védelem alatt áll, „nyilvántartott értéknek” minősül. Ez azt jelenti, hogy sem felrobbantani, sem lyukakat fúrni ebbe szerintük nem lehetne. Azt ugyanakkor elismerte a hivatal, hogy valóban hónapok óta nem döntöttek arról, hogy az első fokon megítélt védelmet véglegesítik-e; vagy elfogadják a telek tulajdonosának [...] a fellebbezését.

Tovább az építésügyhöz

Ennek ismeretében felhívtuk a robbantási engedélyt kiadó Veszprém Megyei Kormányhivatal ügyintézőjét: tudta-e, hogy olyan kémény robbantásos bontására mondott igent, amely az örökségvédelem megítélése szerint „nyilvántartott érték”? A válasz az volt, hogy a kérdésnek ezt a részét ő nem vizsgálja, azt nézi, hogy a robbantás szabályos lesz-e vagy sem, erre ad engedélyt. Az általunk firsított kérdés az építésügyi hatósághoz tartozik. Felvettük velük is a kapcsolatot, de mivel késő délután volt már, mire tisztázódott az illetékes személye (Győrben) [...]

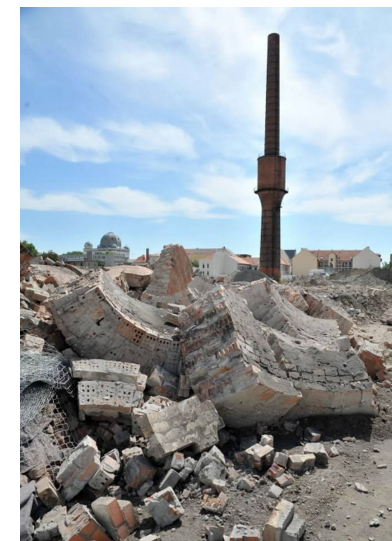
Útban van a kémény

Az ügy főszereplőjéhez, a telek – és a kémény – tulajdonosához ekkor jutottunk el. Sági Géza, a Győr-Szolt elnök-vezérigazgatója rögtön az elején elismerte, hogy nem született jogerős határozat a kémény védelembe helyezéséről vagy épp az ellenkezőjéről. Tehát azt megelőzően indították el a kérvényezést a robbantásra. „Több mint háromnegyed éve várunk az örökségvédelem döntésére, a huszonnegyedik órában vagyunk, az olimpiai falu épül, a kémény pedig anyagi és erkölcsi károkat okoz nekünk” – szögezte le, amikor azt kérdeztük, miért van kikezdetlenül útban a kémény.

[A veszélyeztetett kémény és elesett társa, Mészáros Máttyás fotója a robbantás után]

Sági Géza a károk közé a kilátást sorolta például, a hatvanméteres torony megítélésük szerint rontja a leendő lakók komfortérzetét. Ha pedig később mégis megérkezik a Forster engedélye a lebontásra, féltő, hogy akkor már károk keletkeznek a most épülő ingatlanokban. Szakértői felmérésük szerint – amely egyébként a fellebbezésükben is szerepelt – százmillió nagyságrendet jelent a balesetveszélyes kémény állagmegóvása, s a telek értékéből is több mint száztízmillió forintot elvesz pusztán a jelenléte. Sági Géza, illetve a Győr-Szolt jogászai azon a véleményen vannak, hogy mivel nincs jogerős védelem alatt a kémény, ezért az nem is minősül annak. „Akkor lenne az, ha a szakminisztérium annak nyilvánítaná. De nem tette.” Az elnök-vezérigazgató ezért úgy döntött, hogy vállalva az esetleges következményeket, nem vár tovább, mert „munkakörömből adódóan feladatom ezt a lépést megtenni”.

Ísmét felhívtuk a Forstert, de a válasz az volt, mint hétfőn, amikor a fejleményekről tőlünk értesültek: „Erre most nem tudunk választ adni.” [...] Miért kérvényezték ennek a kéménynek a védelembe helyezését? A benyújtók [szerint] Győr ipartörténetének egyik utolsó, megmaradt emléke ez. Mivel az olajgyár esetében nem tudtak érvényt szerezni hasonló [...] kérésüknek, legalább ez a darabja maradjon meg mementóként.

Több mint félezren a kémény megtartása mellett

Dunaveczy András, Gerő János, Oxygen Hírgyűnökség, a videó leírata, 2016.11.24.
<https://youtu.be/6InV5YnZIOA>

Narrátor: Július 21-én így bontották el az egykori olajgyár kisebbik kéményét Győrben. A másik, nagyobb kémény még áll, de a sorsa kérdéses. A napokban ugyanis lyukakat fúrtak az építmény testébe, mely egyértelműen a robbantáshoz készülődést jelzi. A kémény megmentéséért petíciót indítottak, melyhez a megyei építész kamara is csatlakozott.

Tutervai Máttyás, a GyMS Megyei Építész Kamara elnöke: Jogi szempontból nagyon sok mozgástere a kamarának nincs. Hiszen alapvetően a kamarának, mint szakmai testületnek, nem is feltétlenül ez a feladata. Ezt az építészkamara plusz feladatként vállalta fel. Jó szívvvel vállalta fel, hogy az építészeti értékeket – legyenek azok múltbeli értékek, vagy jelenkoriak – valamilyen módon megpróbálja ápolgatni, istápolgatni, hogy mindenki megismerhesse azt is, hogy mi épült régen, és abból mi az érték.

Narrátor: Győr ipari múltjának emlékeként, mindenképpen szeretnék megtartani az olajgyár jellegzetes kéményét, de ennek egyéb feltételei is vannak.

[Tutervai Máttyás és Fodróczy József a kémény védelmében]

[Az Olimpiai Falu látványterve a sétány és a kémény jelölésével. Somfai Attila ábrája]

Tutervai Máttyás: Ma a befektetőknek az a legegyszerűbb, ha egy területet tisztává tudnak tenni, és aztán utána az épül rajta, ami... Ez a befektető, az építető felelőssége is, ha egy olyan területet szereznek meg, ahol olyan dolog van, amit védeni, megőrizni kell, akkor azt integrálják a beruházásba. De nyilván ez felelősség többeknek is. Felelősség ez adott esetben az építésznek is. Nem elég, hogy kiállunk egy kémény megőrzéséért. Ha sikerül megőriznünk – amit nagyon remélünk – akkor ezt valahogy meg is kell tudnunk tölteni tartalommal.

Narrátor: A hasznosítás nem új keletű gondolat, több alkalommal születtek már ötletek a kémény új életének elindítására.

Fodróczy József, egyetemi docens, SZE: ... lakóépület együttesek tervezésében [is születtek jó tervek], amelyhez ezt a telket, ezt a nagyrészt már megsemmisült olajgyár utáni szabad területet adtuk ki feladatul a diákjainknak. Kitűnő funkciókat találtak a fiatal építészpalánták a mi inspirációinkra vagy témafelvetésünkre. Tehát itt – a pusztán jelen kívül – olyan közösségi funkciókat lehetne ehhez kapcsolni, olyan közösségi, szabad tereket [lehetne alkotni] a legszélesebb skáláján a funkcióknak [...], ami gazdagítaná az itt élők életét, a városrész képét és tulajdonképpen az egész városunkat.

Narrátor: A Győr-Szol nem kívánt megszo- lalni ez ügyben. A budapesti székhelyű Foster Gyula Örökségvédelmi Központ pedig nem tudott tájékoztatást adni, hogy a műemléki nyilvántartásban szerepel-e a kémény, vagy sem.

Jel-kémény – nyílt levél a győri olajgyári kéményről

Somfai Attila PhD, Építészforum, 2016.11.25.
<http://epiteszforum.hu/jel-kemeny-nyilt-level-a-gyori-olajgyari-kemenyrol>

A győri olajgyári ipari kémény megtartását és műemléki státuszba vételét kéri nyílt levélben Dr. Somfai Attila, a Széchenyi István Egyetem építészképzésének docense. Levélében pontokba szedi az építészeti emlék megbecsülése mellett szóló érveit. [A levélből főként az indoklás részt idézem:] [...] Egyetértek, amikor [...] azt olvasom [...], hogy az örökségvédelem álláspontja szerint sem lehetne jelenleg sem felrobbantani ezt az építményt, vagy a felrobbantást előkészítő lyukakat fúrnak az építmény falába.

A megtartás és megbecsülés szerteágazó indokai:

- ez a kémény az ún. olajgyár mára megmaradt egyetlen (!) emléke, mivel ezen a területen már egy másik kéményt felrobbantottak (amely kevesebb egyedi jellegzetességgel bírt, így egyet lehet érteni vele).
- ez a falazott kémény egyedi és jellegzetes formájú, ezért városképi értékű, nem sablonos ipari kémény.
- a kémény az olimpiai sportterület modern oszlopának társ-oszlopaként (felelgető oszlopaként) mindenképpen jelértékű, hiszen segíteni fogja a Győrbe a 2017. évi EYOF-ra jövő sportolók tájékozódását – távolról az új Olimpiai sétány apartman épületeit jelöli.

Mivel a Győr-Sziget városrész történelmi utcahálózatának szerkezete rendkívül kusza, a tájékozódást megkönnyítő jel-építmények fontosak – különösen, ha a városba nagyszámú külföldi vendéget várunk. [...] A csatolt látványkép kiegészítésével látható, hogy az Olimpia sétány épületeit nem zavaró módon, tehát a régi és az új sikeres együtteseként megtartható ez a jel-kémény. Tegyük együtt érte!

Kéményrobbantás Győrben? – A múltunk megőrzését szeretnék az építészek

Csésfalvy Attila, Kisalföld Online, 2016.11.28.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/kemenyrobbantas_gyorben_-_a_multunk_megorzeset_szeretnek_az_epiteszek/2498329/

[...] A győri Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszékének építészoktatói online petícióban támogatták „a kémény megtartását és mielőbbi műemlékké nyilvánítását”. Ezzel együtt kérték „a győri önkormányzatot és a Győr-Szolt, hogy a kémény felrobbantásától álljanak el és segítsenek méltó módon megőrizni Győr ipari múltjának szimbolikus elemét”. A petícióhoz – melyet péntek délutánig közel nyolcszázán írtak alá – csatlakozott a megyei építészkamara is.

Czigány Tamás Ybl Miklós és Prima díjas építész, a Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszékének tanszékvezetője úgy látja, a petíció aláírásával nemcsak a szakma, hanem sok civil is a megmentés mellé állt. „Győr-Sziget egykori iparának utolsó emléke a kémény. Kicsi az alapte-

Bodrossy Attila és Czigány Tamás építész: Megtartanak a kéményt. Fotó: H. B. E.

rülete, nem zavarja a beruházást, ráadásul tudomásom szerint a tervtanács is figyelembe vette a fejlesztésnél, hogy itt áll a kémény” – mondta.

Bodrossy Attila Ybl Miklós díjas és megyei Prima díjas építész, a Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszékének tanszékvezető helyettese [korábbi vezetője] szerint „a kémény nincs útban, nem ez a zavaró. Azért akarják felrobbantani, mert pénzbe kerülne a felújítása. A múltunk megóvására viszont költeni kell”. Az építészek felajánlották, hogy az egyetem hallgatói [...] segítségével ötleteket gyűjtenének, mire lehetne hasznosítani az olajgyári kéményt. „Pótolhatatlan emlék, a keksz- és a tejgyár bontása után ez a kémény maradt a városrész iparából, melyet olyan minőségben falaztak, amire ma már nem képesek. Nem hiszem, hogy aki a robbantást szervezi, otthon is hasonlóképp bánik emlékeivel. Ráadásul a beruházásnál fordított gondolkodásmód jelenik meg – a kémények voltak itt előbb, az olimpiai falut tervezték közé.”

Borkai Zsolt: marad az olajgyári kémény – Nem lesz robbantás!

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2016.11.28.
https://www.kisalfold.hu/tudositoborkai_zsolt_marad_az_olajgyari_kemeny_-_nem_lesz_robbantas/2498334/

Borkai Zsolt polgármester, a Győr-Szol Zrt. felett 100%-os tulajdonosi jogokat gyakorló győri önkormányzat képviselőjében hétfőn arra kérte Sági Géza elnök-vezérigazgatót, hogy ne robbantassa fel a kéményt [...].

Korábban: „A kémény környékén 29-én 7 órától megállási tilalom van” – írta olvasónk.

11:00 A kisalfold.hu információi szerint kedden délután 1 órakor felrobbantják az egykori olajgyár, utolsó, még álló kéményét.

12:15 Nem járnak a buszok. Az ÉNYKK közleményben tájékoztatta portálunkat és értesíti az utasokat, hogy a Győr-Szol Zrt. hivatalos tájékoztatása alapján november 29-én (kedd) várhatóan 12 óra 50 perc

és 13 óra 10 perc között az Erkel Ferenc utcában a volt olajgyár területén zajló bontási munkák miatt forgalomkorlátozás lesz érvényben. [...]

12:45 Építésszek is megszólaltak. [\[Lásd előző cikk!\]](#) [...]

13:50 Mégis járnak a buszok. „A Győr-Szol Zrt. újabb hivatalos tájékoztatása alapján a 8170/8. hrsz-ú területen álló kémény robbantása elhalasztásra kerül, ezért az alábbi forgalomkorlátozás is későbbi időpontban válik esedékessé. [...]” – írta legfrissebb közleményében az ÉNYKK.

15:50 Borkai Zsolt: Marad a kémény! Bár a robbantáshoz szükséges minden engedély, hatósági dokumentum a Győr-Szol Zrt. rendelkezésére áll, a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ pedig hivatalosan is kimondta, hogy nem nyilvánítja műemléknek a kéményt, azonban Borkai Zsolt hétfőn hosszasan egyeztetett Sági Gézával, és végül a kémény megtartása mellett döntöttek. A polgármester elmondta: „Győr büszke múltjára, jelenére, azonban mindig a jövőbe is kell, hogy tekintsen. Ezért ha vannak ésszerű érvek és logikus megoldások arra vonatkozóan, hogy a múlt és jövő megférjen egymás mellett, akkor azt Győr városa mindig támogatta és támogatni is fogja. A kémény egyfajta szimbóluma Győr ipari múltjának, azonban funkcióját, jelentőségét elveszítette, és jelen környezetébe már nem illik. A Forster Központ hivatalos állásfoglalása alapján nem minősül műem-

léknek sem, az indoklásban az áll, hogy műemléki értéket nem képvisel. Mindezek ellenére ma azt a döntést hoztam, hogy leállítatom a kémény holnapi felrobbantására vonatkozó, a Győr-Szol Zrt. által előkészített folyamatokat. Ha van olyan megoldás, amely az értékesítésre szánt területen lehetővé teszi a kémény megtartását, környezetbe illesztését, akkor biztos vagyok benne, hogy a tehetséges építésszek azt meg fogják találni. A kémény sorsa ettől kezdve tehát már a szakma kezében van, akik reményeim szerint egy olyan koncepciót tudnak a jövőbeli tulajdonos asztalára letenni, amelyben a múlt és a jövő is jól megfér egymás mellett.” [...]

Mi lesz az olajgyári kéménnyel? Európa térképére kerülhetünk

Sudár Ágnes, Kisalföld Online, 2016.12.01.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/mi_lesz_gyorben_az_olajgyari_kemennyel_-_europa_terkepere_kerulhetunk/2498757/

A győri főépítész egy pillanatig sem titkolja, hogy nagy lehetőséget lát az olajgyári kéményben. A startpisztoly ezennel eldőrdült [...] Borkai Zsolt döntése értelmében a kéményt nem robbantották fel kedden, de a polgármester egyenesen és nyíltan üzent az építésszeknek is: olyan koncepciót vár tőlük, amelyben „a múlt és a jelen megfér egymás mellett”. A karmesteri pálcát főépítész kezébe adta, Révi Zsoltnak kell összefogni az építésszeket, s belátható időn belül előállni az ötletekkel.

Finn példát is találni, ahogy Schlosser Bandi kommentjeink között feltöltött képén szerepel.

Nem kell a győri, illetve az országos hírű építésszeknek feltalálniuk a spanyolviaszt. Európa-szerte látni példákat arra, hogy a régi ipari (rozsdá)övezeteket hogyan rehabilitálták. A győri feladat mégis egy ponton nehezíti az építésszek dolgát, ismerte el Révi Zsolt. Míg ugyanis mondjuk a Ruhr-vidéken vagy – olasz példát is felhozva – a cataniai Le Ciminierében nem csupán egy kémény maradt mementőként az ipari területen, hanem a városrész hangulatát is meghatározó gyárépületek sora; itt a terület korábbi tulajdonosai szinte mindent lebontottak. Révi a londoni Covent Gardent hozta fel példaként – ott az ipari negyedet kulturális központtá tudták alakítani, ahogy az olajgyári területen is eredetileg ez volt a cél. Kritikai éllel jegyzi meg a főépítész, hogy az örökségvédelem akkor, a győri olajgyár épületeinek lebontásakor, nem húzta az időt úgy, ahogy most tette.

A megmaradt kémény jelen pillanatban építészeti értéket nem képvisel, de érzelmi kötődést sokaknak jelent. Révi Zsoltnál elsőként Keresztes Sándor egykori állami főépítész, a Magyar Urbanisztikai Társaság győri tagozatának vezetője jelentkezett: a gesztorságot is vállalná annál a grémiumnál, amely az építésszeket, illetve az ötleteket összefogja majd ebben a kérdésben. De milyen ötletek jöhetnek szóba? – tettük fel a kérdést a főépítésznek.

Mert a tény tény: az épülő olimpiai falu házai alapvetően más hangulatot hoznak a telekrészre, mint amit a kémény sugároz. Révi éppen ezt lovagolná meg – bár tartja magát a fogadalmához, hogy főépítési mivoltában nem fogja majd a tervezők

[Olvasói fotó: Az olajgyári kémény aznap reggel, amikor majdnem felrobbantották.]

A cataniai Le Ciminierében nem csupán egy kémény maradt mementőként [...]

kezét, s még kevésbé rajzol „elő”. De ő el tudja képzelni a kéményt mint egy modern Traianus-oszlopot, ahol mondjuk Győr ipari múltját lézerral vetítik az építmény falára. Megtartható lenne a régi kémény úgy is, hogy közvetlen környezetében egy nagyon modern parkot építenének ki – a kontraszt emelné ki a kéményt mint „geget”. Nem véletlen – hangsúlyozta –, hogy ezt a részt városközponti, s nem lakóövezetbe sorolta a rendezési terv.

A város (illetve cége) részéről szó sem lehet százezeres állagmegóvásról; ezt Révi Zsolt is leszögezte. Ha az építésszek erre jutnak, illetve nem jutnak semmire (vagyis nem tudnak a városnak vagy az ingatlanpiacnak jól használható javaslatokat adni), akkor ő maga fogja mondani, hogy a kéményt el kell engedni. Természetesen nem ez most a fő opció, s azt is garantálja a főépítész, hogy nem kell háromnegyed évet várni az ötletekre. Az olyan álmokat ugyanakkor eleve kihúzza a listáról, amelyek a kémény „köpeny” részében étermet, mozgó kilátót vizionálnak. Ez tényleg irreális.

Azt is tisztázta, hogy a leendő ingatlanberuházó(k)nak kell meglátnia a lehetőséget és a máshol kasszasikerhez vezető utat. „Az építésszek egy étlapot adhatnak a kezükbe, ha azon jó ételek vannak, bármi megtörténhet. Egyedi megoldással akár Európa térképére is felkerülhetne Győr, és a megmentett olajgyári kémény.”

Neves építésszek jelentkeztek: A győri Széchenyi István építészoktatói: Bodrossy Attila DLA, Czigány Tamás DLA, Fodróczy

[A Sargfabrik (koporsógyár) hasznosítása Bécsben, itt két kéményt is megtartottak. Fotó: Wikipédia]

József DLA, Tutervai Mátyás (ő a megyei építészaknara elnöke is) és Veöreös András PhD építész tegnap délután levelet írt Borkai Zsolt polgármesternek, amelyben megerősítik szándékukat, hogy szakmai segítséget nyújtanak „a kémény hasznosítása, a környezetében való méltó megjelenése érdekében”. Készen állnak a várossal való önkéntes, közös munkára – írják, és találkozót kezdeményeznek.

Petíció: Köszönetnyilvánítás

Cseh András, online petíció, 2016.12.09.
https://www.peticiok.com/az_olajgyari_kemeny_megmenteseert

Kedves Aláírótagok!

Először is nagyon köszönjük a sok gyors reakciót, aláírást – ezek alapján tudtunk megfelelő súlyal fellépni az ügyben. A Széchenyi István Egyetem építészképzése és a Győr-Moson-Sopron Megyei Építész Kamara képviselőiben is közösen folytatjuk a munkát, hogy Győr ipari emlékének megőrzésére megfelelő urbanisztikai és építészeti megoldást találjunk. Egyeztetéseket kezdeményeztünk a város vezetésével, [...] Ha pedig esetleg újabb nagyleptékű megnyilvánulásra lesz szükség, akkor kérünk mindenkit a további együttműködésre. [...]

Köszönettel és üdvözléssel,
az olajgyári kémény megmentéséért összefogó csapat nevében
Cseh András

Az olajgyári kémény építészeti jelentősége

Veöreös András PhD

A Győr-Szigetben, az egykori Kohn-olajgyár területén álló kéményt az 1851-es alapítású, hazánk első gőzerővel hajtott olajgyára 1911-ben építette, golyvás kialakítása teszi különlegessé, egyedivé. A kémény felrobbantása-megőrzése körüli sajtóhírek¹ ráirányították a figyelmet Győr épített örökségének egy kevésbé ismert, és főleg kevésbé elismert szegmensére: a város történeti ipari építészetére, azon belül is a markáns városképi elemként megjelenő gyárkéményekre.

A 19-20. század fordulójának épületei az ország gazdaságilag kiemelkedő történelmi korszakának emlékei. A korabeli társadalom mind mennyiségi, mind minőségi szempontból rendkívül magas színvonalat képviselő építőtevékenysége számunkra is példaértékű, a mai nemzedékek körében is tiszteletet parancsoló. A kiegyezés és az első világháború között épült fel a városi lakóépületeink jelentős része, ekkor épült ki a teljes vasúthálózat a hozzá tartozó műtárgyakkal, épületekkel, gépparkkal. A különféle gyárakban használati tárgyak tömegét állították elő. Ennek a rendkívül produktív időszaknak kulcsfontosságú szereplője volt az ipar, a hozzá

tartozó üzemi épületekkel, raktárakkal, tartályokkal, kéményekkel, adminisztrációs- és lakóépületekkel. Az ipari alkotások, köztük az épületek magas minősége nyomon követhető az épületek szerkezeteiben: az asztalosipari remeknek számító kapcsolt gerébtokos, redőnyös ablakoktól a terazzo- vagy mozaiklap burkolatú, öntöttvas korláttal ellátott lépcsőházak részletein keresztül, az ipari épületek építészeti és épületszerkezeti megoldásaiig.

Győr iparvárossá fejlődése a 19. század végén

A város ipari építészeti emlékeivel kapcsolatban meglepően szűkszavú az építészeti szakirodalom. A várostörténetet alaposan feldolgozó két mű² általánosságban mutatja be a város 19. század végi, 20. század eleji ipari fejlődését és a hozzá kapcsolódó épületeket. Winkler Gábor rámutat arra is, hogy a történeti építészetből méreteikkel, léptékükkel kiemelkedő ipari épületek, és különösen a hangsúlyos vertikális motívumként megjelenő kémények fontos szerepet játszanak a századforduló környéki városkép alakulásában³.

2 (Winkler Gábor, 1998) és (Borbíró Virgil, Valló István, 1956)

3 (Winkler Gábor, 1998) 109. oldal

Az egyes gyárak történetét részben a két világháború között a Győri Szemle⁴, részben az Arrabona múzeumi közleményekben⁵, részben a Megyei Könyvtár helytörténeti sorozatában⁶ megjelent, elsősorban a korabeli sajtóhírekre építkező cikkek mutatják be. Ezek az írások elsősorban a gyárak alapítóival, szervezetével és termelésével foglalkoznak, semmint az épületekkel és azok építészeti arculatával, ugyanakkor rendkívül értékes adatokat tartalmaznak az üzemek alapításával vagy nagyobb arányú építkezést generáló fejlesztésével kapcsolatban is, többször megemlíti a kémények építését is. A vagongyár történetét bemutató kiadvány⁷ a második világháború utáni világnézetéből fakadóan meglehetősen lesújtó véleménnyel van a korai kapitalista gyáriparról. A könyv részletesen tárja elénk a vagongyár megrendeléseit, és vagongyári munkások helyzetét, de meglehetősen szűkszavú a gyár kiépítésével, épületeivel kapcsolatos kérdésekben, mindössze az 1938 utáni építkezésekről számol be⁸. A Gyárvaros történetét bemutató kiadvány⁹ röviden felsorolja a területen megtelepedő ipari üzemeket, de többnyire itt is csupán az alapító és az alapítás éve szerepel.

Győr gazdasága a 19. század második felében jelentős átalakuláson esett át¹⁰. A Budapest-Bécs vasútvonal kiépítése előtt a mezőgazdasági termékek vasútról vízi útra való átrakódása fontos bevételi forrást jelentett a város számára. Ez azonban a vasutak kiépülésével megszűnt, a gazdasági súlypontok az ipari termelésre helyeződtek át.

A város ipari építészeti öröksége

A napjainkig megmaradt ipari épületek, gyárkémények jelentőségét az adja, hogy Győr 19-20. század fordulóján ipari nagyvárossá fejlődésének máig megmaradt építészeti emlékei. A századfordulós fényképeken látható, hogy a kereskedővárosból ipari várossá fejlődő Győrről ipartelepek sora alakul ki az időszakban [1-2. ábra¹¹].

Az egyes ipari ágazatokban foglalkoztatottak száma alapján legjelentősebbek a vagongyár, a szeszgyár, a téglagyár, a gőzmalom, a gyufagyár, a két olajgyár és a piskótagyár. Ezek közül a vagongyár-

4 Győri Szemle 1934/35. évfolyamában megjelent cikkek

5 Arrabona: Múzeumi Közlemények 1960-as, 1970-es években megjelent cikkek

6 Győri Szalon: Várostörténeti puzzle sorozat. www.gyoriszalon.hu. 2017. január

7 (Gárdonyi Géza íj, Kölkedi István, Kiss Rudolf, Iróffy Kázmér, 1956)

8 (Gárdonyi Géza íj, Kölkedi István, Kiss Rudolf, Iróffy Kázmér, 1956) 137-138. oldal

9 (Forgács János, 2007)

10 A folyamatot szemléletesen mutatja be (Bakos Mihály, 1935) és (Jordán János, 1934)

11 Képek forrása: (Borbíró Virgil, Valló István, 1956) 266. o. és (Winkler Gábor, 1998) 139. o.

1-2. ábra Kilátás a Városháza tornyából nyugat (balra) és kelet (jobbra) felé 1956 körül. A horizonton sorakoznak a kémények.

ból mára egyetlen épület sem áll, a szeszgyár téglahomlokzatos épületei közül egyetlen egy még látható a Budai úton, a gőzmalom nevét már csak a Malom liget őrzi, a téglagyár emléke a Körkemenca és a Téglavető utcák nevében él csupán, a gyufagyár és a piskótagyár történeti épületei is eltűntek.

A 19. század első feléig a kisebb ipari üzemek a belváros közvetlen peremén létesültek (Meller-féle olajgyár a Vásártéren, Stadel gépgyár a Rákóczi utcában). A századforduló környékén a könnyebb szállítási lehetőség és a szükséges ipari víz biztosítása céljából kezdődött meg a gyárak folyópartra telepítése. Ennek korai példái Újvárosban és Szigetben a Rábca egykori partjára települt ecetgyár, cukorkagyár, kékfestőgyár, szappangyár és a Kohn-féle olajgyár.

A nagyobb gyárak már ekkor is a város keleti-délkeleti határán levő, olcsóbb, jobban megközelíthető, a lakott területektől az uralkodó széllel ellentétes irányban fekvő telkeket keresték. A várostól keletre települtek meg a nagy üzemek: a szeszgyár, a vagongyár és a textilgyár; a mai Nádorváros területén a téglagyár, gőzmalomok és a gyufagyár, majd a viaszosvászón- és a posztógyár. A szállítás súlypontja a vasutak fejlődésével került át a szárazföldre, a legtöbb jelentős ipari üzem a századforduló környékén már saját iparvágánnyal rendelkezett.

Az ipari együttesek telepítése a későbbi városfejlődés szempontjából is jelentős, hiszen az ezekhez vezető utak, vasutak, illetve ezek nyomvonalai a mai napig a városszerkezetet meghatározó elemek. A századforduló után, évtizedes előkészítő munkát követően került sor 1905-ben Sziget és Révfalu-Pataháza Győrhez

csatolására¹². A korszak városfejlődési szempontból talán legnagyobb jelentőségű mozzanata a Rábca medrének az 1907-es át-helyezése Sziget északi oldalára, melyet elsősorban árvízvédelmi szempontok indokoltak [3. ábra¹³]. A folyómeder kiszáraitását az is lehetővé tette, hogy az egykor a vízpartra települt ipari üzemek – köztük a Kohn-féle olajgyár – szállítási igényeiket a hegyeshalmi vonalból kiágazó, a Rábca északi partján vezetett, nyomokban még ma is felfedezhető iparvágányon keresztül oldották meg vasúton. A város keleti peremén létesített nehézipari üzemek (ágyúgyár, vagongyár) megközelítésére és ipari vízzel való ellátására ugyanakkor 1914-18 között megépült az iparcsatorna¹⁴.

Az ipari épületek építészeti kialakítását az egyszerű, olcsó de tartós anyagból, többnyire téglából épült homlokzatok, nagy alapterületet magukba foglaló, léptékükben a korábbi építészeti alkotásokat messze túlszárnyaló épülettömegek jellemzik. A gyorsan változó ipari technológia megköveteli a flexibilis tereket. Ezt az igényt a vázas szerkezeti rendszerű csarnokok tudják kielégíteni. Az új építőanyagok és szerkezetek: az acél és üveg, később a vasbeton meghatározta az épületek arculatát. A 19. század közepén még többnyire elrejtett acélváz szerkezet a századfordulóra már felváltott, sőt hangsúlyos építészeti elemmé vált. A praktikus szempontok következtében a díszítől megszabaduló, a gyártástechnológia miatt szabadon szerkeszthető alaprajzú, vázas épületeket eredményező ipari építészet a húszas években kibontakozó modernizmus egyik fő előképévé vált¹⁵. Az ágyúgyári erőmű turbinacsarnoka a nemzetközi modernizmus kialakulásában kulcsszerepet játszó gyárépületek színvonalán, azokkal szinte egy időben épült meg¹⁶.

Győri gyárak és kéményeik

Győr közel harminc történeti (második világháború előtt épült) gyár-kéménye közül napjainkra mindössze egy, az olajgyári kémény maradt meg. További négy kémény áll korábbi kémény helyén, részben azok alapjainak felhasználásával. A városban egykor állott kémények számát az ipari üzemeket ábrázoló fényképek, illetve térképi ábrázolások alapján tudjuk nagyságrendileg meghatározni, az ipartelepek kialakulásához, fejlődéséhez a történeti térképek és a fellelhető dokumentumok adnak támpontot.

12 (Tomaj Ferenc, 1970)

13 A kép forrása: (Winkler Gábor, 1998) 149. oldal

14 (Bakos Mihály, 1935)

15 (Martin Pilsitz, 2016)

16 (Winkler Gábor, 1998) 101-103. oldal

Az 1856-os kataszteri térképen a Rábca még eredeti medrében folyik, a mai Híd utca vonalában az átkelést egy fahíd biztosítja. Az újvárosi üzemek helyén még lakóépületek állnak, a Kohn-féle olajgyár helye beépítetlen üres terület¹⁷. A területen az ipari létesítmények az 1870-es évektől kezdve jelennek meg. A vásártéren a Meller-féle olajgyár területe is üres még, itt csak 1877-re épül fel az üzem. A selyemfonó helyén sem találunk még épületeket, itt csak 1900-ra épült fel a gyár.

A nádorvárosi (Palatinstadt) üzemek közül a gyufagyár (1867), a Richards textilgyár (1918) és a viaszos-vásongyár (Gráb-gyár, 1906) helyén szintén üres telkeket találunk, a terület egyetlen jelentős ipari létesítménye az 1846-ban alapított Back-malom, melynek már az iparvágány csatlakozása is képült. A térkép a téglagyárat sem jelöli még, noha a téglavetői-dűlő elnevezés a téglagyártás korábbi megtelepedésére utal.

A város egyetlen összefüggő iparterülete ebben az időszakban a Budai út melléki dűlő, ahol a a szeszgyár nagy méretű ipari épületeit, csarnokait jelöli a térkép¹⁸ a hozzájuk vezető iparvágány-csatlakozással együtt. Az ekkor még a szeszgyárhoz tartozó raktárak és állattartó épületek helyén, illetve részben azok felhasználásával épül fel a vagongyár a század utolsó évtizedében. A térkép szerint kiépült a Mosoni-Duna (Kleine Donau) partjára vezető iparvágány is [4. ábra].

17 A térképnek ellentmond Némethné Kovács Éva a Meller olajgyárról írt tanulmánya, mely szerint a Kohn olajgyárat 1851-ben alapították. A térkép készítésekor a gyár telkét már kialakították.

18 Hoffmann Adolf: Győr gyáripari vonatkozásai című cikkében a vagongyár alapítását 1896-ra, a szeszgyárét 1884-re teszi. Ezen adatoknak az 1856-os térképi ábrázolás ellentmond.

3. ábra Látkép nyugat felé a Püspökvár tornyából az 1900-as években. A Rábca még az eredeti medrében. A híd felett a Kohn-olajgyár látható.

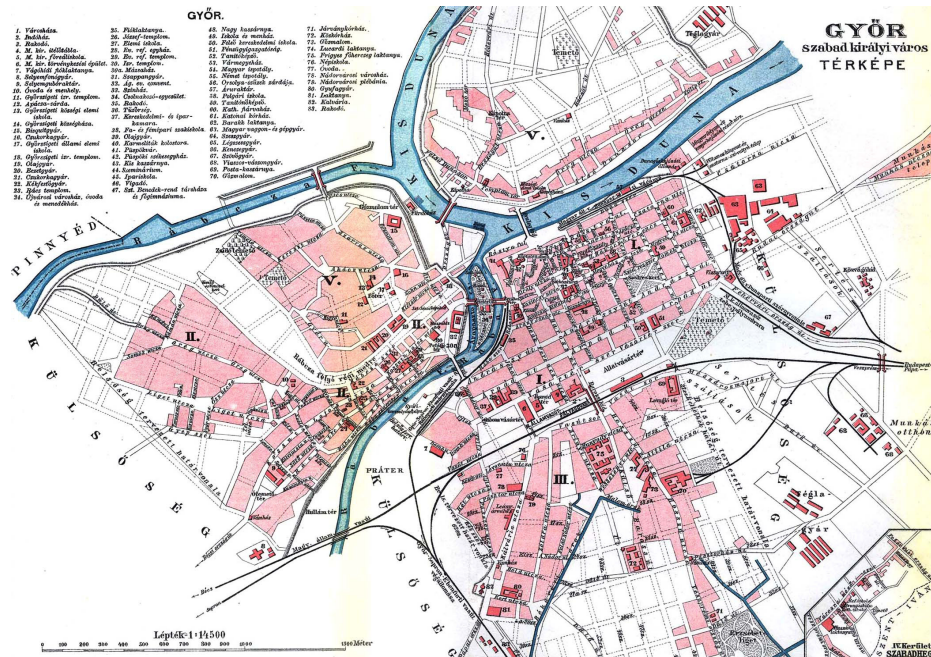

4. ábra Győr város kataszteri térképe 1856-ból.

Egy 1890-es években készült térképen már látható a GySEV Rába-partra vezető iparvágánya, mely 1891-ben épül ki. A térkép Szigetet és Révfalut nem ábrázolja, ezért a Kohn-féle olajgyárral kapcsolatban adatot nem tartalmaz.

A századforduló kiemelkedő tudományos munkája, a Pallasz Nagy Lexikon 1893-97 között jelent meg. Benne a Gyórt ábrázoló térkép az ipari üzemek közül csupán a szesz- és légszesz-gyárat említi, ezen kívül megjelenik a vagongyár épületegyüttese is, felirat nélkül.

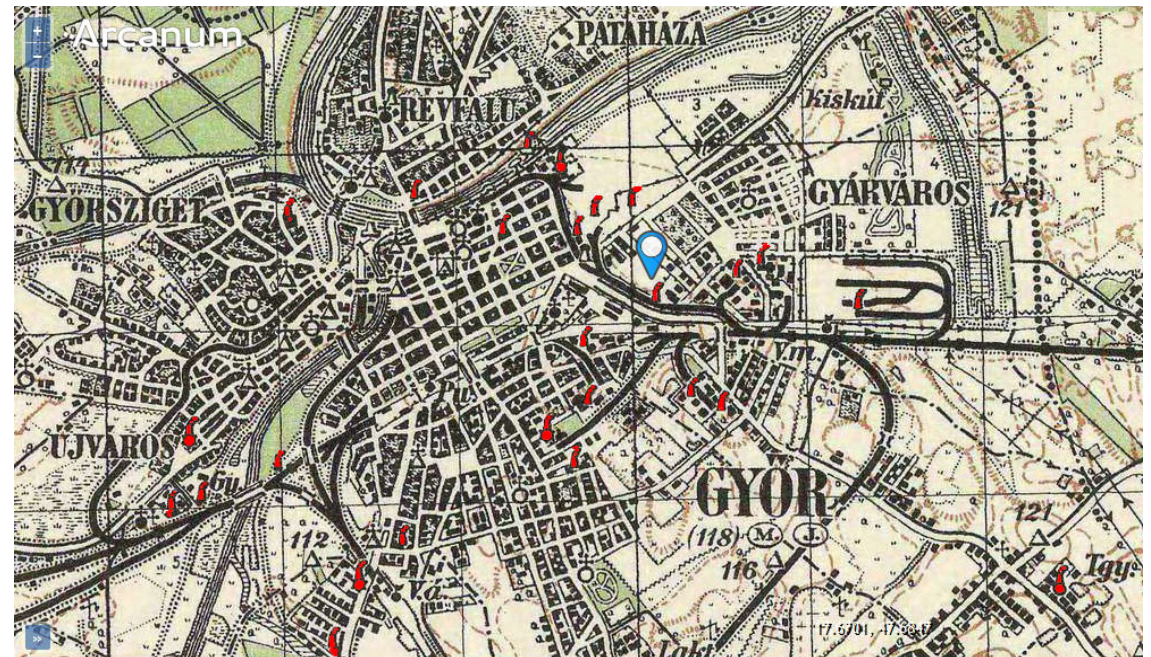
Borovszky Samu 1908-ban megjelent, Magyarországot bemutató sorozatában közöl egy térképet a városról, mely felsorolja a jelentősebb ipari üzemeket is. A térképen megtaláljuk Újvárosban a selyemfonó-gyárat, a selyemgubó-raktárt, a kékfestő gyárat, a szappangyárat; Szigetben a Kohn-féle olajgyárat, mellette az ecetgyárat és cukorka-gyárat, kekszgyárat; Nádorvárosban a gyufagyárat, önálló iparvágánnyal a Back-malmot és szomszédságában egy másik gőzmalmot, a téglagyárat és a viaszos-vásongyárat. Gyárvárosban a vagongyár és a szeszgyár telepei mellett a térkép ábrázolja a légszeszgyár, a kencegyár, a szövőgyár és a közvágóhid ipari épületeit. A Dunától északra, Pataháza területén a térkép szintén jelöl egy téglagyárat [5. ábra].

5. ábra Borovszky Samu 1908-as Győr térképe az ipari üzemek élénkpiros jelölésével

Az 1914-es katonai térkép nem szolgáltat különösebb adatokat a gyárakkal kapcsolatban. Az iparvágányokat feltünteteti és a nagyobb gyártelepek kivehetők, így a selyemfonó, a Gráb-gyár, a vagongyár és a szeszgyár.

Érdeemes áttekinteni a korszakunkat lezáró, 1941-ben készült katonai térképet [6. ábra]. Gyárakkal kapcsolatos feliratokat nem tartalmaz ugyan, de fontos információt hordoz: pontosan jelöli az összes kiemelkedő objektumot, mint katonai, illetve tájékoztató pontot: így a templomtornyok mellett a víztornyokat és a gyárkéményeket is. A térkép készítésének idején már a két világháború között létesített üzemek is állnak, tehát ezeket is ábrázolja. Látható az időközben jelentősen kibővült iparvágány-hálózat. A Rába-parti rakodóvágány mellett megépült a hegyeshalmi vonalból a Rába-hídon túl kiágazó, Újvárost megkerülő, és az egykori Rábca-mederben végigfutó, többek között a Kohn-féle olajgyárat is kiszolgáló vágány. A Duna-parti rakodóvágánynak kiágazása van a vagon- és a szeszgyár felé. Nádorvárosban a Back-malom, a Gráb-gyár és a Richards-gyár rendelkezik saját vasúti kapcsolattal, Gyárvárosban pedig az új bútorgyár kapott iparvágányt. Jelentős az ágyúgyár saját belső iparvágány-hálózata, mely a komáromi vonalhoz csatlakozik.

6. ábra Győr az 1941-es katonai térképen. Pirossal jelölve a város jelentősebb kéményei.

Újváros és Sziget területén – különös módon – a térkép nem ábrázolja sem az olajgyár, sem a szappangyár kéményét, noha ezek a korabeli fényképek tanúságai alapján biztosan álltak ebben az időben. Látható azonban a korábban selyemgubó-raktárként jelölt üzemi területen egy (gőz?)malom kéménye és a selyemfonó, valamint a mellette levő üzem kéménye, illetve a terület északi részén a kekszgyár kéménye. A térkép ábrázol egy gyárkéményt Révfaluban is, a Révfalusi híd északi hídfőjénél. A kéménynek van fényképes ábrázolása is Winkler Gábor könyvében¹⁹.

Nádorváros nyugati peremén áll a gyufagyár kéménye, továbbá két kémény a GySEV pályaudvarától dél felé vezető út mentén, közülük a pályaudvar szomszédságában álló szintén egy malomhoz tartozik. Különös, hogy a GySEV-delta északi oldalán szintén látunk egy kéményt, de jelentősebb ipari létesítmények nélkül. A kelet-nádorvárosi üzemek területén megtaláljuk a Gráb-gyár két kéményét, a Richards-gyár kéményét, a Back-malom kéményét, és további két üzem kéményét. A Fehérvári út külső szakaszán, Győrszabadhegy keleti végén jelöli a térkép a téglagyárat annak kéményével együtt.

¹⁹ (Winkler Gábor, 1998) 243. oldal

A legtöbb kéményt természetesen Gyárvárosban találjuk. Az öszszefüggő iparterületet alkotó vagongyár és szeszgyár területén három kémény áll, tőlük északra, a Mosoni-Duna partján további kettő, melyek közül az egyik szintén egy malom kéménye. A vasút északi oldalán áll a textilgyár kéménye, a bútorgyár kéménye, egy további kémény, valamint az ágyúgyári erőmű kéménye. Végül a Belváros keleti részében megtaláljuk a Stádel gépgyár kéményének jelölését²⁰.

A térkép kémény-ábrázolásait összegezve megállapíthatjuk, hogy a második világháborút megelőző időszakban legalább 25 gyár-kémény tört az ég felé a városban [6. ábra]. A felsorolt kémények közül ma csupán a Kohn-olajgyár kéménye áll. A textilgyár, a Grábgyár, a Richards-gyár és az ágyúgyár kéménye eredeti helyén, de újjáépítve áll. A város további álló gyárkéményei a második világháború utáni időszakban épültek.

A térképi ábrázolások mellett fontos támpontot adnak az archív fényképfelvételek. Ezek közül ki kell emelni azt a képsorozatot, mely a Püspökvár tornyából készült. A toronyból készült legalább részleges panorámaképek rendelkezésre állnak 1880-as évek második feléből²¹, 1955-ből²², az 1960-as évekből²³, 2013-ból és természetesen 2017-ből. A 19. századi felvételeken mai gyárkémények még nincsenek rajta, a Kohn-olajgyár kéményének az elődjét, illetve már elpusztult építményeket találunk csupán. A második világháború utáni másfél évtizedben készített képek jelentőségét pedig az adja, hogy több, az 1941-es térképen látható és azóta is álló kémény (ágyúgyár, Richards-gyár) nem látható rajtuk, amiből arra következtethetünk, hogy ezek a háborúban elpusztultak, majd a hatvanas évek után újjáépültek.

Több ipari üzembről, illetve kéményről áll rendelkezésre a második világháború előtti fényképfelvétel. Ezek egy részén kivehető a kémények alakja (nyolcszög vagy kör keresztmetszet, más részükön a magassági arányok adnak támpontot a tekintetben, hogy a ma álló kémény és a világháború előtti kémény ugyanaz a szerkezet-e. Az olajgyári kéményt is ábrázoló századforduló környéki fénykép [3. ábra] és a mai állapot [20. ábra] összevetése alapján megállapíthatjuk, hogy míg a korábbi kémény teteje a horizont alatt marad, a je-

lenlegi jóval magasabba emelkedik, tehát biztosan nem ugyanarról az építményről van szó. Az egyes győri gyárak, üzemek történetét feldolgozó, a kémények újjáépítésével kapcsolatos dokumentációk, adatok felkutatásával természetesen a fenti megállapítás tovább pontosítható.

A gyárkémény, mint városképi elem

A történeti városkép folyamatosan változik. Anélkül, hogy Győr római kori, középkori és kora-újkorai városképeinek elemzésébe belebocsátkoznánk, nézzük meg csupán a 18. század végi és a 19. század végi városkép közötti különbséget.

A 18. század végén még állnak a várost körülölelő olaszbástyás városfalak, ezek fogadják a városba érkezőt. A falak felett csupán az emeletes házak felső szintjei és a tetők mozgalmas világa látható. Az uralkodó, tájékozódási pontot nyújtó függőleges hangsúlyú elemek a tornyok. A Fehérvári-kapura épített Tűztorony, a Püspökvár tornya mellett a Székesegyház, a karmeliták-, a ferencesek és a bencések templomának két tornya emelkedik a háztetők fölé [7. ábra²⁴].

24 A kép forrása: (Winkler Gábor, 1998) 65. oldal

7-8. ábra Győr dél felől a 18. század végén, Holló Alajos, akvarell (fent). Látkép a Püspökvárból 1930 körül, kémények a város peremén (lent).

A 19. század végi, 20. század eleji évtizedekben ezzel szemben a városképet a gyárak területén létesített kémények, az ipartelepeken kéményerdők határozták meg. A városba vezető utak mentén szinte minden irányból ezek fogadták az utazót, hiszen az ipartelepek a nyugati oldalon Újváros és Sziget, kelet felől Gyárváros, a déli oldalon pedig Nádorváros területén, az akkori városhatár peremén létesültek [1, 2, 8. ábra²⁵]. A századforduló környéki térképek alapján a mai bevezető főutak még nem épültek ki. Nyugat felől a városba vezető útvonal ekkor még Újvároson, a mai Kossuth Lajos utcán át vezetett, a keleti irány a Budai úton, dél felől pedig a Pápai úton, a Hosszú utcán (ma Bartók Béla út) és Fehérvári úton érkezhettünk a városba. Mindegyik útvonalat ipari üzemek szegélyezték.

A városhoz közeledve, az ipartelepeket elérve a kémények mellett meghatározóak a korábban soha nem látott méretet elérő ipari csarnokok, gyárépületek²⁶. A belvároshoz közeli üzemek, így a Meller-féle olajgyár, vagy a szigeti üzemek kéményei természetesen a belváros látványában is szerepet játszottak. A város tornyaiból tekintve pedig minden irányban kémények és ipari épületek jelezték a városhatárt.

A gyárkémény, mint mérnöki alkotás

A történeti épületszerkezeteket bemutató általános szakirodalom²⁷ gyakorlatilag nem foglalkozik a nagyobb kéményekkel, gyárkéményekkel. Budapest Főváros Levéltárában azonban találunk néhány 19. századi kéményről készült tervet [12-16, 18. ábra²⁸], melyeket érdemes építészeti és szerkezeti szempontból is tanulmányozni. Az ábrázolások alapján a kémények kiszélesedő, négyzet alaprajzú pontalpra támaszkodnak, mely a század közepe táján még téglából, a század végén már betonból készült. A falazott szerkezetű kéményekhez nagy szilárdságú téglát használtak, hiszen a nagy magasság mellett viszonylag karcsú keresztmetszetű falazatnak kellett az önsúlyból és a szélteherből adódó terheket elviselni. A falazattal szembeni másik fontos követelmény a vegyi anyagoknak való ellenállás volt, mivel a kéményen keresztül távozó füstgázok agresszív anyagokat is tartalmazhattak. A kedvezőbb stabilitás elérése érdekében a falazat vastagsága a talajtól a kémény csúcsáig folyamatosan vékonyodik, és ezzel együtt a kéménykürtő keresztmetszete is egyre csökken.

25 A kép forrása: (Borbíró Virgil, Valló István, 1956) 271. oldal

26 (Vörös Károly, 1971) 371-372. oldal

27 (Sobó Jenő, 1998), (Déry Attila, 2002)

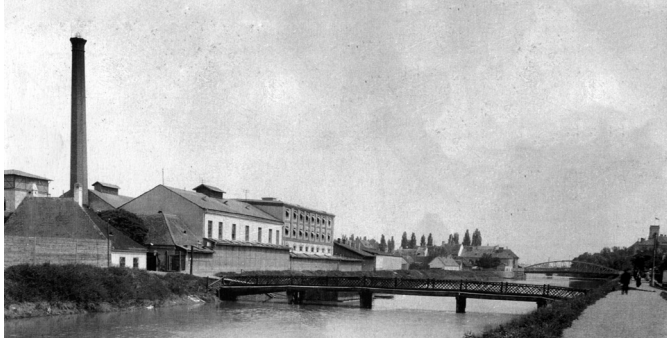
28 A képek forrása: Budapest Főváros Levéltára

20 Sinai Jenő Stádel gépgyárról írott tanulmányából kiderül, hogy az ekkor már Kisalföldi Gépgyár néven működő gyárat a második világháború pusztításai után még újjáépítették, és csupán 1952-ben költözött ki a belvárosi telephelyről.

21 A kép kiállítva a Püspökvár tornyában, de közli (Borbíró V, Valló I, 1956) 264-265. oldal is.

22 (Borbíró Virgil, Valló István, 1956) 264-265. oldal

23 A kép kiállítva a Püspökvár tornyában.

9. ábra A Kohn olajgyár a Rábca partján, régebbi nyolcszögű kéményével.

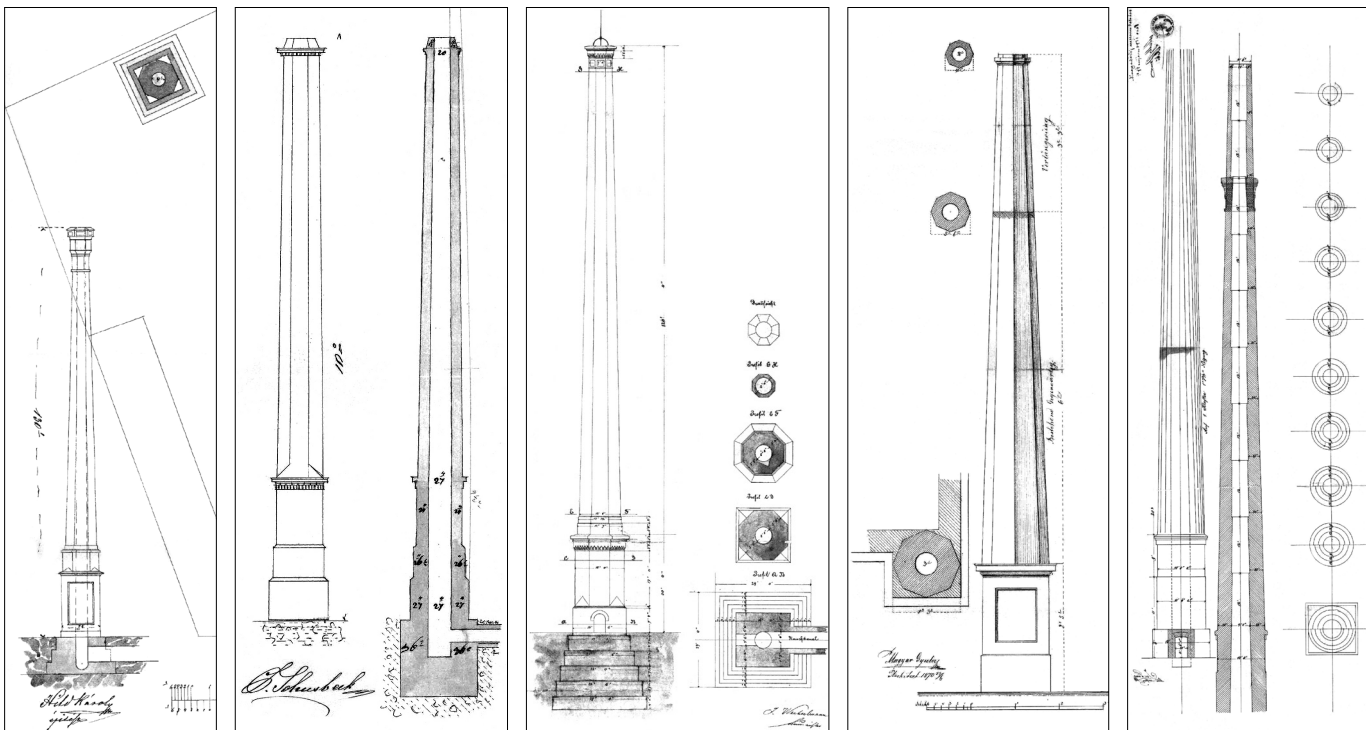

10-11. ábra Az ágyúgyári kémény nyolcszögletű lábazata.

A 19. század második felében épített kémények alsó része négyzetes vagy nyolcszög keresztmetszetű hasáb függőleges falakkal. Ezt a lábazati részt kívül egy tagozott párkány zárja le, és erről indul a korai példák esetében szinte mindig nyolcszög keresztmetszetű, felfelé keskenyedő kéménytest. A belső kürtő ezeknél a kéményeknél is kör keresztmetszetű, nagy valószínűséggel a füst gyorsabb áramlása érdekében. A kémény felső peremén többnyire szintén párkányt alakítottak ki, melyet díszítő szerepén kívül egy, a falazott szerkezet tetején szükséges merev perem létrehozása is indokolt. Az 1870-es években már találkozunk kör keresztmetszetű kéménnyel, de ez a típus vélhetően a századforduló után terjedt el széles körben [16. ábra]. Ilyen, 19. századi típusú kéménye volt Győrött a legtöbb üzemnek, így a Kohn-féle olajgyárnak is a századforduló utánig, a mai kémény megépítéséig [3. és 9. ábra²⁹].

A nyolcszögű kémények mind eltűntek a városképből, egyedül az ágyúgyári kémény szintén oktagonális lábazati része és párkánya emlékeztet erre a korszakra [10-11. ábra]. Ez viszont a típus egy

29 A kép forrása: (Borovszky Samu, 1908)

12-16. ábra Kémények tervei az 1860-70-es évekből. Jellemző a párkánnyal lezárt négyzetes alépitmény és a nyolcszögű kéményttest.

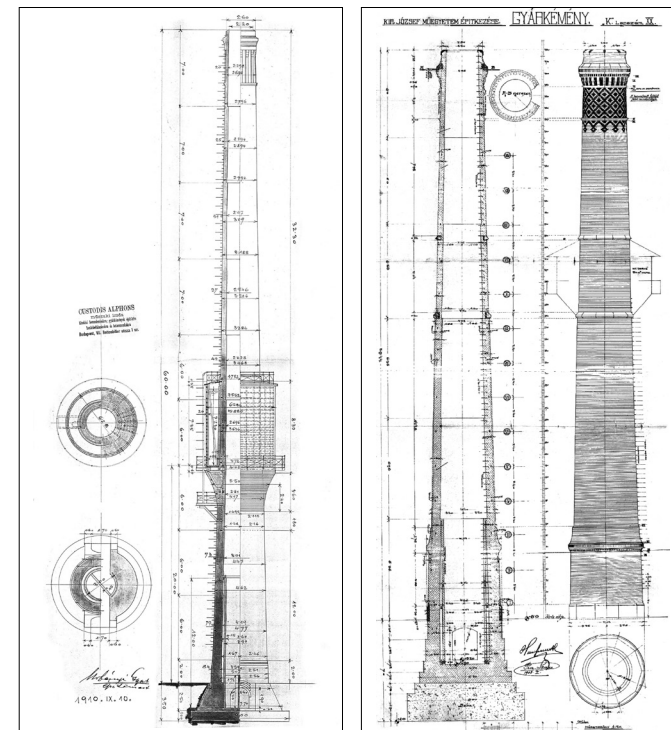
rendkívül késői, az 1910-es években épült példája, a lábazati rész fölött álló kémény pedig egy későbbi átépítés eredménye. Egy 1955-ben a Püspökvár tornyából készült fényképen³⁰ nem látszik a kémény, ugyanakkor a hatvanas évekbeli panorámafotón³¹ már ismét megtalálható.

A 20. század első évtizedében terjedtek el a henger alakú kémények. Ezeket nem csak az új üzemekhez telepítették, hanem a korábbi kéményeket is több esetben átépítették. A Győrött álló történeti gyárkémények mindegyike ebbe a csoportba tartozik. Közülük legrégebbi a Kohn-féle olajgyár golyvás kéménye [17. ábra]. A kör keresztmetszetű kémények egyik igen szép példánya a Műegyetem kéménye, melynek szintén volt víztározó funkciója [18. ábra].

A kémények falazatának teherbírását acél bronzsokkal lehet növelni. Ilyen fémgyűrűs megerősítése van az olajgyári- és az ágyúgyári kémény felső szakaszának – utóbbi nagy valószínűséggel utólagosan készült.

30 (Borbíró Virgil, Valló István, 1956) 264-265. oldal

31 A kép kiállítja a Püspökvár tornyában.

17-18. ábra A győri Kohn olajgyár új kéményének terve 1910-ből (balra) és a Műegyetem szintén víztartályos kéményterve 1908-ból (jobbra).

A gyárképmény, mint műemléki érték

A műemléki érték szakmai definícióját az 1964-ben elfogadott Vencsei karta fogalmazta meg³². A karta egyik leglényegesebb megállapítása, hogy a nagy művek mellett a szerényebb alkotások is védendők, amennyiben egy adott társadalomnak, egy adott kultúrának kiemelkedő emlékei. Az ipari épített örökség jelentőségét felismerve alkotta meg a TICCIH³³ 2003-as konferenciája Az ipari örökség védelméről szóló nemzetközi kartát³⁴.

A karta definiálja az ipari örökség fogalmát, leszögezi, hogy ipari örökség minden, az eszközkészítéssel, az ipari termeléssel az őskortól kezdődően fellelhető emlék. A világ társadalmát, gazdaságát átforgató ipari forradalommal sokasodnak meg az ipari örökség körébe tartozó tárgyi- és szellemi emlékek, köztük az épületek is. Az ipari örökség társadalmi értékét technológiai és tudományos szempontból a gyártás, a mérnöki tudomány és az építés adja. Az épületek kiemelkednek magas tervezési, kivitelezési minőségükkel. A karta bevezeti az ipari táj fogalmát is, melyet szintén értékékként jelöl meg. Az ipari örökség védelmének kialakításakor az általános műemlékvédelmi elvek mellett figyelembe kell venni az épületállomány speciális helyzetét, a hasznosíthatósággal kapcsolatos kérdéseket.

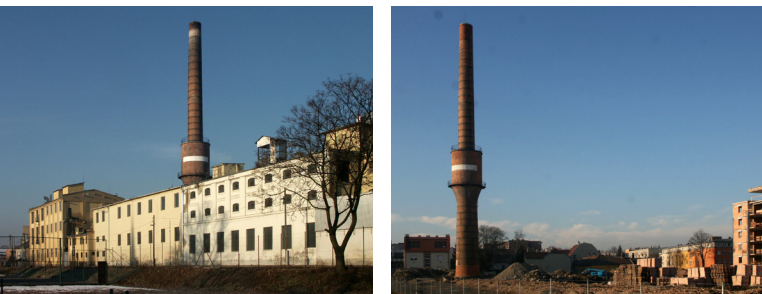
A TICCIH-en kívül több civil egyesülés is foglalkozik az ipari örökség számbavételével, megőrzésével. Közülük érdemes kiemelni a E-FAITH³⁵ szervezetet, mely önálló honlapot is működtetve próbálja meg az európai ipari kultúrát megismertetni és megőrizni. Érdeklődésük kiterjed az ipari épületeken túl a történeti ipari tevékenység egyéb műszaki emlékeire is.

32 A teljes szöveget közli: Karták könyve 16-18. oldal

33 The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage

34 Nyizsnyij Tagil karta az ipari örökség védelméről, 2003. Lásd: Karták könyve 92-96. oldal

35 European Federation of Associations of Industrial and Technical Heritage, <http://www.industrialheritage.eu>

19-20. ábra Az olajgyári kémény városképi megjelenése a gyárépületek lebontása előtt (balra) és az épületek bontása után (jobbra).

Magyarországon a nemzetközi karták irányelveit az Étv³⁶, a Kötv³⁷ és a hozzájuk kapcsolódó végrehajtási rendeletek emelik jogszabályi szintre. A műemlékként védett tucatnyi ipari épületből mindössze néhány tartozik a tárgyalt korszak nagyipari emlékei közé, a többi jellemzően a falusi kisipar emléke (vízi- vagy szélmalomok, illetve kovácsműhelyek).

Sajnos napjaink társadalmá – beleértve az építész szakmát is – még kevésbé ismerte fel a 19. századi épületeknek az építészeti, kultúrtörténeti értékét, rendkívül kevés a műemlékként védett épület ebből a korszakból. A hazánk múltját kiválóan reprezentáló, akár jó műszaki állapotú épületek sorát bontjuk le vagy szabadítjuk meg értékes, kormeghatározó értékeiktől.

Ennek következtében mára Győr történeti ipari építészetéből vajmi kevés maradt meg. Az olajgyári kéményhez hasonló kémények mindegyike – az ágyúgyári kémény lábazati részének kivételével – a második világháború utáni (új)építés eredménye. A Nádorvárosban álló Gráb-gyár és Richards-gyár, valamint a Gyár városban található egykori szövő- és ágyúgyári kémény városképi szempontból tekinthető történetinek, hiszen korábbi kémények helyén állnak. A 19. századi gyárépületek közül a már említett szeszgyár, a korai 20. századiak közül a Rába partján álló csipkefüggöny-gyár, az ágyúgyár és a Gráb-gyár épületei emlékeztetnek az egykori gazdag ipari építészetre. A Kohn olajgyár, valamint a legjelentősebb ipari építészeti együttest képező vagongyár épületeit 2000 után bontották el, az olajgyári kémény társát 2016. július 20-án robbantották fel...

A műemlékvédelem egyik legfontosabb tevékenysége a funkciójukat veszített épületek új élettel való megtöltése. Amíg ez a flexibilisen alakítható, tágas belső terekkel rendelkező ipari csarnokok körében egy egyszerűnek tűnő – a valóságban mégis viszonylag ritkán

36 Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény

37 A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény

21-22. ábra Az olajgyári kémény a Rába partjáról az újvárosi katolikus és református templom tornyával (balra), és a kémény a Bercsényi liget felől (jobbra).

megvalósuló – feladat, addig a speciális adottságokkal rendelkező kémények esetében jóval nehezebb funkciót találni. A győri példák között a mobiltelefon-hálózat szolgáltatók berendezéseinek elhelyezésén kívül más, újrahasznosított kéményt nem találunk.

A méreteikkel kiemelkedő ipari épületek, de különösen az erőteljes, hangsúlyos vertikális motívumként megjelenő gyárképmények rendkívül fontos elemei a városképnek. A funkciójukat elvesztett épületek hasznosítása természetesen nem könnyű feladat, de kihasználva ezen építmények történetiségét, egyediségét, különlegességét, biztos, hogy egy-egy városrész meghatározó építészeti elemeként megőrizve, a múlt és a jelen közötti kapocsként a jövő generációjának is identitásformáló, szellemi-lelki építőelemévé válhatnak.

Gyárképmények a mai városképben

Amint azt már korábban említettük, Győrött ma csupán egy második világháború előtti kémény tör az ég felé, további négy pedig korábbi kémények helyén, áll. Ezek építési idejüket tekintve: Kohn olajgyár kéménye (1911), ágyúgyár kéménye (1913, újjáépítve 1955 után), Richards-gyár kéménye (1918, újjáépítve 1955 után), szövőgyár kéménye (1901, újjáépítve a hatvanas években) és Gráb-gyár kéménye (1923, újjáépítve). Ezekon kívül a városképet gazdagítják a vasútállomás mellett, az Iparcsatorna keleti partján és a vasút keleti deltája mellett álló kémények, de ezek már új városképi helyzetben, a második világháborút követő időszakban épültek. Az állomás melletti és az Iparcsatorna-parti még téglafalazattal, utóbbi csoportból is egy még téglából, további három már vasbeton szerkezettel készült. Összesen tehát jelenleg 11 nagy méretű, városképi szempontból jelentősnek tekinthető gyárképmény áll a városban.

A város különböző pontjain magasodó kémények látványa természetesen jóval kevésbé hangsúlyos, mint a 20. század elején még

álló kéményerdő, de ennek ellenére a messziről látható kémények meghatározó városképi elemek. A kémények városképben való megjelenése két különböző jellegű nézőpontból érvényesül: az utcaszintről, illetve a magas kilátási pontokból.

Utcaszinti nézőpontot rendkívül sok helyen találunk a városban, hiszen a kémények általában a térfalakat alkotó épületek teteje fölé emelkednek, így távolabbi pontokból is jól láthatók. A hangsúlyos függőleges építészeti elemek minden esetben gazdagítják a városképet, változatosabbá, érdekesebbé teszik azt. Ugyanakkor a magas épületek általában orientációs pontként is szolgálnak, segítenek a városban való tájékozódásban. Kérdés, hogy az egymáshoz nagyon hasonló – első pillantásra teljesen egyformának tűnő – gyárkémények be tudnak-e tölteni ilyen jellegű feladatot. Míg egy történeti városképben messziről látható hangsúlyos elem (templomtorny, városháza tornya, magában álló oszlop vagy obeliszk) elérhető, azaz közel tudunk menni hozzá, megállhatunk a tövében és ezzel egyértelműen meg tudjuk határozni azt a helyet ahol áll, addig a gyárkémények általában zárt kerítéssel körbevett, nem bejárható, nem megközelíthető iparterületeken állnak, így pontos helyük nehezen meghatározható, emiatt a városban való tájékozódást is kevésbé tudják szolgálni. A Kohn-olajgyár szigeti kéménye a gyár elbontásával ilyen szempontból teljesen új helyzetbe került [19³⁸-20. ábra], hiszen szabadon megközelíthető, a városszöveti helyzete egyértelműen pozícionálható. Golyvás kialakításának köszönhető-

38 A kép forrása: Harsányi Eszter építészmérnök gyűjteménye.

23-26. ábra Kémények a horizonton. Kilátás a Püspökvár tornyából kelet (balra fent), délkelet (balra lent), dél (jobbra fent) és nyugat (jobbra lent) felé.

en pedig markánsan elkülönül a többi hasonló építménytől, ezáltal fontos orientációs pontnak tekinthető. Hasonló, szabad téri helyzetben áll az egykori textilgyár kéménye a Fehérvári úton.

A gyárkémények látványa a háztetők fölé emelkedő magas kilátópontokból érvényesül leginkább. Ezek közül a magasabbak a tornyok, magas épületek, melyek között kiemelkedő helyet foglal el a Püspökvár kilátótornyoként is működő tornya a Káptalandombon, a város központjában.

A torony korábban is fontos kilátópontja volt a városnak, ennek köszönhetően több (panoráma)kép is készült innen. A toronyban kiállított, 1960-as években készült panorámakép és az 1941-es kéményeket ábrázoló térkép összevetése arra enged következtetni, hogy a történeti kémények többsége a második világháborúban pusztulhatott el. A panorámaképen a ma álló építményeken kívül csupán a vagongyár és a szeszgyár területén látunk álló kéményeket. A vasútállomási kémény már áll ebben az időben. Ennek városképi szerepe érdekes amiatt is, hogy a Vásártéren álló Meller-olajgyár korábbi kéményének helyéhez közel áll, ezáltal egy 19. századi városképi elem folytatásának is tekinthető [23-26 ábra].

A körképen³⁹ a kémények mellett természetesen további hangsúlyos, a háztetők fölé emelkedő városképi elemeket is látunk: a történeti városképet a templomtornyok, illetve a városháza tornya határozza meg, melybe éles kontrasztként ékelődik bele a színház

39 A kép 2013-ban készült, ezért az olajgyár akkor még álló második kéménye is látható rajta.

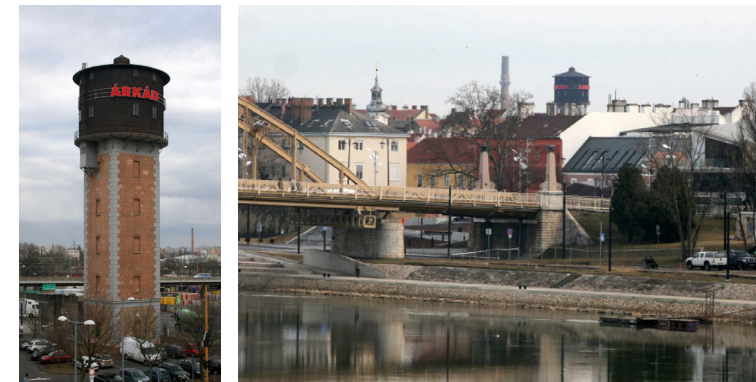

zsinórpádlása. A külvárosokban a 20. század második felének függőleges motívumai: lakótelepi magasházak, víztornyok, a tv torony, telekommunikációs állomások acél rácsos szerkezetű tornyai, mezőgazdasági tárolók silói.

A további magas pontokból készített látványok elemzése helyett nézzük meg, hogy a városban járva mely fontos pontokról játszanak szerepet a városkép alakításában a kémények, különös tekintettel az olajgyári kéményre.

Ahogy korábban említettük, a kémények a hétköznapi forgalom elől többnyire elzárt helyeken emelkednek, ez alól kivétel a gyár elbontásával egy tágas térség közepére került olajgyári- és textilgyári kémény. A városi épületeknél sokszor magasabb építmény tövében állva nem is tudjuk befogni szemünkkel az építményt, ahhoz nagyobb távolságra kell tőle távolodnunk. A kémény méretének köszönhetően a város több pontjáról látható. Ezek közül ki kell emelnünk a város fő közlekedési útjait, ezeknek is a magasán, felüljárókon vezetett szakaszait. Nyugat felől a városba érkezve a Rába-hídon áthaladva a püspökvári, a székesegyház és az újárósi templomtornyok között az olajgyári-kémény látványa fogadja az érkezőt. Ugyanígy fontos eleme a vasútállomás nyugati végénél levő felüljárón észak felé haladók által látott városképnek. A Jedlik-hídon nyugat felé haladva az Újárósi templomok tornyai között szintén fontos a kémény látványa. Gyalogosan a Rába-part Petőfi-híd környéki szakaszáról [21. ábra], a Révfalusi hídról, illetve a Bercsényi liget felől [22. ábra] látjuk a legjobban.

A város többi kéményének természetesen számtalan feltárási pontja van. Ezek részletes felsorolásától eltekintünk, csupán néhány felvétel segítségével mutatjuk be a legjellemzőbbeket [27-34.

27-28. ábra Az ágyúgyári kémény és a víztorony a Jedlik-hídról (jobbra), a víztorony és a Richards-gyár kéménye az Árkád tetőteraszáról (balra).

ábra]. A gyárkémények, mint jellegzetes ipari építészeti elemek telepítések, tervezések a városképi szempontok egyáltalán nem játszanak szerepet, és általában nem is képezik városesztétikai elemzések tárgyát⁴⁰. Ettől függetlenül a kémények sok helyről látható, a 20. század első felében meghatározó, de a mai városképben is fontos szerepet játszó motívumok.

A Győr városképében sok helyről látható, Kohn-féle olajgyár golyvás kéménye különleges kialakításánál fogva játszik fontos szerepet a városképben. Az építmény különleges értékét adja, hogy a ma álló győri gyárkémények közül a legrégebbi, az egyetlen első világháború előtti építmény. Egyedisége és történetisége, valamint esztétikai értéke miatt mindenképpen érdemes a megőrzésre.

Szakirodalom

[]: 40 kg robbanóanyaggal döntenék le az olajgyár utolsó kéményét. in: Kisalföld Online. 2016. november 21.

[]: Az európai ipari örökség honlapja. www.industrialheritage.eu. 2017. február

[]: Borkai Zsolt: Marad az olajgyári kémény – Nem lesz robbantás! in: Kisalföld. 2016. november 28.

Antaliné Hujter Szilvia: A győri selyemfonoda és a fonodai munkásnőszállás. in: Győri Szalon. A Megyei Könyvtár és Közösségi Tér kulturális magazinja. Várostartörténeti puzzle, 53. rész. www.gyorisalon.hu. 2017. január

Antaliné Hujter Szilvia: A nádorvárosi Back-malom – a Győri Hengermalom. in: Győri Szalon. A Megyei Könyvtár és Közösségi Tér kulturális magazinja. Várostartörténeti puzzle, 29. rész. www.gyorisalon.hu. 2017. január

Bakos Mihály: Győr gyáripara. in: Győri Szemle 6. évf., 1935. 43-58. oldal

Borbíró Virgil, Valló István: Győr városépítéstörténete. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1956.

40 (Pogány Frigyes, 1960) egyáltalán nem foglalkozik az ipari építészettel, mint a városképet formáló jelenséggel.

Cséfalvai Attila: Kéményrobbantás Győrben? – A múltunk megőrzését szeretnék az építések in: Kisalföld. 2016. november 28.

Déry Attila: Történeti szerkezettan. Terc Kiadó, Budapest, 2002.

Domaniczky László: Győr mint textilipari középont. in: Győri Szemle 5. évfolyam, 1934. 227-232. oldal

Forgács János: Gyárvarós ipartörténete. in: Orbánné dr. Horváth Márta (szerk.): Gyárvarósiak Baráti Köre Egyesület, Győr, 2007.

Fügedi E.: Jelentés a II. várostörténeti konferenciáról. in: Arrabona – Múzeumi Közlemények 6. Győr, 1964.

Gárdonyi Géza ifj., Kölkedi István, Kiss Rudolf, Iróffy Kázmér: A Wilhelm Pieck Vagon- és Gépgyár története 1896-1956. WPGV, Győr, 1956.

Hegyeshalmi Fischer Elemér, Lovas Zsigmond: Ipar, kereskedelem, közlekedés és vízügy. in: Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyéi és városai. 1908.

Hoffmann Adolf: Győr gyáripari vonatkozásai. in: Győri Szemle 5. évfolyam, 1934. 194-199. oldal

Jordán János: Győr kereskedelme és ipara. in: Győri Szemle 5. évfolyam, 1934. 302-314. oldal

Lengyel Adrienn: A Győri Gyufagyár. in: Győri Szalon. A Megyei Könyvtár és Közösségi Tér kulturális magazinja. Várostartörténeti puzzle. 8. rész. www.gyorisalon.hu. 2017. január

Martin Pilsitz: A korai ipari építészet mint a modern előfutára. in: Építés-építészettudomány. 44. kötet 3-4. szám. 2016. szeptember. 227-246. oldal

Némethné Kovács Éva: A belvárosi-gyárvarósi Meller-féle olajgyár. in: Győri Szalon. A Megyei Könyvtár és Közösségi Tér kulturális magazinja. Várostartörténeti puzzle. 54. rész. www.gyorisalon.hu. 2017. január

Pogány Frigyes: Terek és utcák művészete. Műszaki Könyvkiadó, Bp., 1960.

Román András (szerk.): Karták könyve. Műemlékvédelmi dokumentumok gyűjteménye. Icomos Magyar Nemzeti Bizottság, Budapest, 2002.

Sinay Jenő: Az első győri gyár története. in: Arrabona – Múzeumi Közlemények 13. Győr, 1971.

Sobó Jenő: Középtéstan I-II. Jubileumi reprint kiadás. Soproni Egyetem Faipari Mérnöki Kar. Építészeti Tanszék, Sopron, 1998.

Sudár Ágnes: Petíció a győri kéményért – Már ötszáz fölött az aláírók száma. in: Kisalföld. 2016. november 23.

Tomaj Ferenc: Győrsziget és Révfalupataházi községek Győrhöz csatolásának története. in: Arrabona Múzeumi Közlemények 12. Győr, 1970. 263-283.

Vörös Károly: Gazdaság és társadalom a dualizmus korában. in: Dávid Lajos, Lengyel Alfréd, Z. Szabó László (szerkesztők): Győr. Várostartörténeti tanulmányok. Győr Megyei Város Tanácsa, Győr, 1971.

Vörös Károly: Városépítés Győrben a dualizmus korában. in: Arrabona – Múzeumi Közlemények 13. Győr, 1971. 349-386. oldal

Winkler Gábor: Győr 1539-1939. Műhely Folyóiratkiadó Kht., Győr, 1998.

Zoltán Vilmos: Győr. in: Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyéi és városai. 1908.

Levéltári források

Tervek és történeti források Budapest Főváros Levéltárából (HU BFL): XV.17.a.302 - 481 A volt Werther-féle gyár telkén kazánkémény építése, 1866.

XV.17.a.302 - 528 Király fürdőbe új kémény emelése, 1867.

XV.17.a.302 - 775 Gyárkémény terve, 1869.

XV.17.a.302 - 912 Gőzkazánhoz kémény, 1870.

XV.17.a.302 - 956 Kémény építése és gőzkazán befejezése, 1870.

XV.17.b.312 - 1659/1869 Gyárkémény. 1869.

XV.17.b.312 - 233/1862 Gyárkémény, istálló, 1862.

XV.17.d.329 - 5534-O, 1-3., 5. f. Budapesti Műszaki Egyetem, Gyárkémény és Observatórium, 1909.

Történeti térképek

Kataszteri térkép, 1856.

Győr város térképe, 1895 körül

Győr város térképe, Borovszky Samu könyvében, 1908.

Első világháborús katonai felmérés, 1914.

Második világháborús katonai felmérés, 1941.

29-34. ábra Balról jobbra: a Richards-gyár kéménye a Mester utcából, a vasútállomási kémény a Baross-hídról, a textilgyár kéménye a Fehérvári útról, az ágyúgyári kémény a Körkemence utcából, ugyanaz a stadion felől és a hőszolgáltató kéményei Gyárvarós felől a jellegzetes 20. századi ipari tájban.

OLAJGYÁRI KÉMÉNY és KÖRNYEZETE zártkörű ötletpályázat

Pályázati kiírás

DOI 10.35927/FUSTBE.2019.13

A PÁLYÁZAT KIÍRÓJA ÉS LEBONYOLÍTÓJA:
SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM, ÉPÜLETTERVEZÉSI TANSZÉK
9026 Győr, Egyetem tér 1.

A PÁLYÁZAT TÁRSKIÍRÓJA:
GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYEI ÉPÍTÉSZ KAMARA
9023 Győr, Corvin utca 22.

A PÁLYÁZAT TÁRGYA ÉS CÉLJA:
A győri volt növényolajgyár meglévő kéményének
hasznosítása és környezetének rendezése.

A PÁLYÁZAT JELLEGE: zártkörű, névaláírasos.

A RÉSZVÉTEL FELTÉTELEI:
A pályázaton a Széchenyi István Egyetem és
a Soproni Egyetem SKK Alkalmazott Művészeti Intézetének
aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkező építész, építészmérnök
és építőművész hallgatói és oktatói vehetnek részt
a következők szerint:

- A pályázaton február 14-ig regisztrált csapatok indulhatnak.
- A pályázatban a Széchenyi István Egyetem esetében azok a hallgatók vehetnek részt, akik a 2017-es tavaszi félévben a Közösségi épületek tervezése III. tárgyat felvették, vagy már korábban sikeresen teljesítették.
- A pályázatban a Soproni Egyetem esetében azok a hallgatók vehetnek részt, akik az Építészeti tervezés 5. tárgyat felvették, vagy már korábban sikeresen teljesítették.
- Csapatösszetétel: minimum 3, maximum 6 hallgató és minimum 1, maximum 2 oktató.
- A pályázaton minden résztvevő csak egy pályamunka elkészítésében vehet részt.

A TERVPÁLYÁZAT ÜTEMEZÉSE:

- Pályázat közzététele: 2017. február 6.
Helyszín: Építész Műteremház
- Pályázati tájékoztató és jelentkezés: 2017. február 9. 17:00
Helyszín: Építész Műteremház
- Végleges csapatösszeállítás: 2017. február 14.
Helyszín: Építész Műteremház
- Helyszíni szemle: 2017. február 14. 15:00
Találkozó: Bercsényi liget, Erkel Ferenc utca sarkán
- Szakmai fórum, kérdések és válaszok: 2017. február 23. 18:00
Helyszín: Építész Műteremház
- Pályaművek beérkezése: 2017. március 28. 14:00-16:00
Helyszín: Építész Műteremház, Európa terem
- Pályázat eredményének kihirdetése: 2017. április 11.
Helyszín: Építész Műteremház

A PÁLYÁZAT KÖZZÉTÉTELE:

A pályázati dokumentáció elektronikus úton tölthető le a
http://rs1.sze.hu/~eptansz/Hallgatoi_palyazatok/kemenypalyazat/weboldalrol.

A letölthető pályázati anyag mellékletei:

- alaptérkép (ArchiCAD16 és DWG formátumban),
- layout a beadandó tablóról (ArchiCAD16 és DWG formátum),
- a 8170/3; 8170/6 és 8170/8 helyrajzi számú ingatlanok szabályozási terve,
- a szomszédos 8170/2 helyrajzi számú ingatlanon kivitelezés alatt álló lakóépület egyes tervei,
- a kémény terve, 1910-ből.

A PÁLYAMŰVEK BENYÚJTÁSI HATÁRIDEJE:

2017. március 28. (kedd) 14.00-16.00 óra között.

A pályaművek leadása személyesen történik az Építész Múteremház Európa termében. A pályázók a regisztrációval elfogadják a tervpályázati kiírás feltételeit és a Bizottság döntését.

A BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG ÖSSZETÉTELE:

Elnök: Ekler Dezső DLA, építész, egyetemi tanár,

a SZE Építészettörténelmi és Városépítési Tanszék vezetője

Társelnök: Tutervai Mátyás, építész,

a GYMS Megyei Építész Kamara elnöke

Tagok, bírálók:

Révi Zsolt, építész, Győr város főépítésze,

Karácsony Tamás DLA, építész,

Hónich Richárd DLA, építész,

Veöreös András PhD, építész,

SZE Építészettörténelmi és Városépítési Tanszék,

Katona István DLA, építész,

SZE Épülettervezési Tanszék.

A tervpályázat elbírálásának módja:

A pályázatot a Bíráló Bizottság zártkörűen bírálja el és döntéséről nyilvános összefoglalót készít.

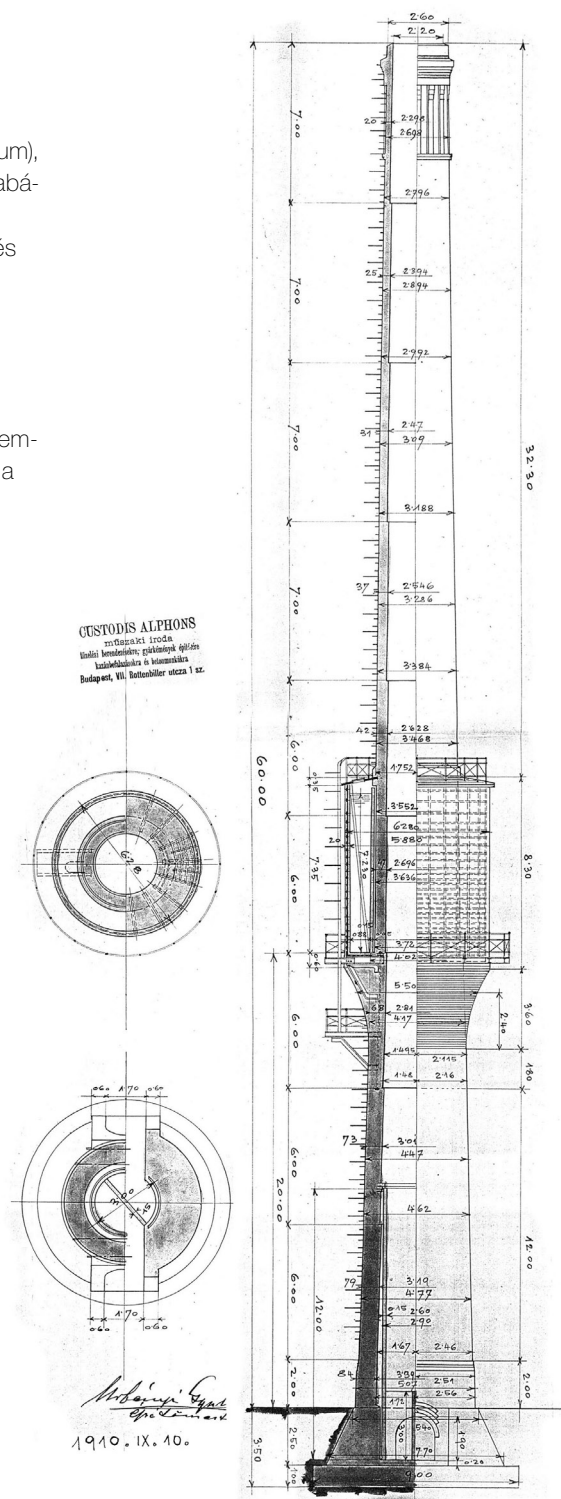
A PÁLYÁZAT DÍJAZÁSA:

A pályázat díjazására nettó 450 000 Ft áll rendelkezésre.

Tervezett díjazás:

1. díj 200 000 Ft, 2. díj 150 000 Ft, 3. díj 100 000 Ft.

A Bíráló Bizottság a beérkezett pályaművek színvonala alapján határozza meg a díjakat, így megosztott díjakat is kiadhat, illetve nem megfelelő színvonal esetén díjakat visszatarthat. A díjban kizárólag hallgatók részesülhetnek, a résztvevő oktatók díjazást és térítést nem kaphatnak munkájukért.

A HELYSZÍN ÉS A KÉMÉNY BEMUTATÁSA

A Szigetben, az egykori olajgyár területén álló kéményt az 1851-es alapítású, hazánk első gőzerővel hajtott olajgyára 1911-ben építette. Golyvás kialakítása teszi különlegessé, egyedivé.

Jelentőségét az adja, hogy Győr 19-20. század fordulóján történt ipari nagyvárossá fejlődésének máig megmaradt építészeti emlékeinek egyike. A századfordulós fényképeken látható, hogy a kereskedővárosból ipari várossá fejlődő Győrött ipartelepek sora alakul ki ebben az időszakban. Az egyes ipari ágazatokban foglalkoztatottak száma alapján legjelentősebbek a vagongyár, a szeszgyár, a téglagyár, a gőzmalom, a gyufagyár, a két olajgyár és a piskótagyár. Ezek közül a vagongyárból mára egyetlen épület sem áll, a szeszgyár téglahomlokzatos épületei közül néhány még látható a Budai úton, a gőzmalom nevét már csak a Malom liget őrzi, a gyufagyár és a piskótagyár történelmi épületei is eltűntek. A kisebb ipari üzemek kezdetben a városban létesültek, a nagyobbak már ekkor is a város peremén levő, olcsóbb, jobban megközelíthető, a lakott területektől az uralkodó széllel ellentétes irányban fekvő telkeket keresték. Az üzemek telepítésénél fontos szempont volt a víz közelsége, mely egyrészt a technológiához kellett, másrészt szállítási szempontból is szükséges volt. A szállítás súlypontja a vasutak fejlődésével került át a szárazföldre, a legtöbb jelentős ipari üzem a századforduló környékén már saját iparvágánnyal rendelkezett. Győrött a Belváros szomszédságában létesült egy olajgyár, Szigetben (a Rábca egykori medre mentén) egy másik olajgyár, a szappangyár, a kékfestőgyár, a kekszgyár. A várostól keletre települtek meg a nagy üzemek: a vagongyár és a szeszgyár, Nádorvárosban a gőzmalom, a szövőgyár és a gyufagyár.

Az ipari együttesek telepítése a későbbi városfejlődés szempontjából is jelentős, hiszen az ezekhez vezető utak, vasutak, illetve ezek nyomvonalai a mai napig a városszerkezetet meghatározó elemek.

A 20. század első évtizedében a városképet a gyárak területén létesített kémények, az ipartelepeken kéményerdők határozták meg. A városba vezető utak mentén szinte minden irányból ezek fogadták az utazót. Az ipari épületek építészeti kialakítását az egyszerű, olcsó de tartós anyagból, többnyire téglából épült homlokzatok, nagy alapterületet magukba foglaló, léptékükben a korábbi építészeti alkotásokat messze túlszárnyaló épülettömegek jellemzik. Az új építőanyagok és szerkezetek: az acél és üveg, később a vasbeton meghatározza az épületek arculatát. A 19. század közepén még többnyire elrejtett acélváz szerkezet a századfordulóra már felvállalt, sőt hangsúlyos építészeti elemmé válik. A praktikus szempontok következtében a díszítől megszabaduló, a gyártástechnológia miatt szabadon szerkeszthető alaprajzú, vázas épületeket eredményező ipari építészet a húszas években kibontakozó modernizmus egyik fő előképévé válik.

Magyarország történelmét vizsgálva megállapítható, hogy a 19. század utolsó harmada, a 20. század eleje (a kiegyezéstől az első világháborúig tartó időszak) az ország gazdasági szempontból legnagyobb virágzásának ideje. Ekkor épül, vagy újul meg történeti épületállományunk jelentős része, kiépül az országos vasúthálózat és ennek a gazdasági teljesítménynek az eredménye – egyúttal a gazdasági teljesítményt lehetővé tevő alapja – az ipari építészet. Az ebben a korban épült épületek rendkívül magas műszaki színvonalon valósultak meg. Ez nyomon követhető az asztalosipari remeknek számító kapcsolt gerébtokos, redőnyös ablakok szerkezeteitől a terazzo vagy mozaiklap burkolatú, öntöttvas korláttal ellátott lépcsőházak részletein keresztül, az ipari épületek építészeti és épületszerkezeti megoldásaiig.

A FELADAT ÉS ELŐZMÉNYE

Az olajgyár épületei – a legmagasabb és legjelentősebb kémény kivételével – a terület újrahasznosításának érdekében elbontásra kerültek. A volt olajgyár területének északi része, az Ifjúsági Olimpiai Fesztivál szálláshelyeinek ad otthont. A későbbiekben lakóházként hasznosított épületegyüttes jelenleg építés alatt áll, a pályázatban adottságként tekintendő. A terület déli, nem beépített részén áll a megmaradt kémény. Az első elképzelések szerint a kémény is elbontásra került volna – a bontási előkészületek megkezdődtek – de Győr város polgármesterének döntése alapján a bontási munkálatokat leállították. Ezzel egy időben a Széchenyi István Egyetem építész oktatói felajánlották segítségüket a kémény és környezetének hasznosítási ötleteinek kidolgozásában. Jelen pályázat ezt a célt szolgálja.

TERVEZÉSI PROGRAM

A pályázat célja az olajgyári kémény és környezetének hasznosítási javaslatainak kidolgozása, oly módon, hogy a kémény megtalálja a helyét a városrész átalakuló struktúrájában, integrálódjon annak téri és városszöveti rendszerébe. A kémény jelenléte definiáljon egy új építészeti és társadalmi viszonyrendszert, az épített ipari örökség és a modern város együttélésében.

A tervezési terület a 8170/3; 8170/6 és 8170/8 helyrajzi számú ingatlanok területe. A terület északról egy kivitelezés alatt álló lakóépülettel és az előtte húzódó Olimpia sétánnyal, nyugatról az Erkel Ferenc utcával, délről a Bercsényi ligettel és az ott kialakított sportpályákkal, keletről az Ecet utcával határolt. A kémény és területe

egy nyitott városi szituációban álló, de három irányból nagyrészt egységes térfalakkal és úthálózattal határolt terület.

A terület struktúráját meghatározó Bercsényi liget mint az egykori Rábca folyó medre egy erős zöldterületi rendszert határoz meg. A meder minden irányból térfalakkal határolt, ez a térfalrendszer az olajgyári területen az épületek bontása után eltűnt. Az Olimpia sétány mentén épülő lakóépület a térfalat egy utcával hátrébb viszszaépíti. Ez a helyzet teremt izgalmas városépítészeti szituációt a kémény és az őt körülvevő terület újragondolására és helyzetbehozására.

A terület jelenlegi szabályozási paramétereit:

- Vt településközpont vegyes övezet,
- 1,6 telekkihhasználtsági mutató,
- 50% beépíthetőség,
- 25% zöldterület,
- 12,5 építménymagasság [m],
- 5 maximális szintszám.

A rendezési tervi előírások, mint szabályozási elemek alapvetően figyelembe vehetők, a pályázat frissességének és építészeti értékeinek megvalósítása érdekében indokolt esetben azoktól való eltérés megengedett.

A pályázó mutassa ki a következő paramétereket:

beépítettség, zöldterület, szintterületi mutató, építménymagasság, lakásszám, parkolós szám, összes nettó alapterület, összes nettó lakás alapterület, összes nettó egyéb alapterület (közösségi, üzlet és egyéb hasznos területek).

A tervezett beépítésnek az alábbi arányoknak kell megfelelni:

lakó funkció 70-90%, közösségi funkció 10-30%.

A pályázók biztosítsák az OTÉK és a győri parkolási rendelet által előírt számú gépjármű elhelyezését.

BEADANDÓ MUNKARÉSZEK:

- átnézeti helyszínrajz M 1:2000,
- földszinti vezérszint M 1:500,
- általános szinti vezérszint M 1:500,
- metszetek (kétirányú) M 1:500,
- homlokzatok M 1:500,
- látványtervek min. 3, max. 5 db,
- rövid leírás a tablón elhelyezve.

Látványtervek készülhetnek számítógépes vagy szabadkézi technikával, illetve makettfotóként is. A látványtervek közül min. 1 db felülnézetből, min. 1 db szemmagasságból, a Bercsényi liget felől ábrázolja a tervet, a többi tetszőleges nézőpontból készülhet.

Mindenképpen szükséges, hogy a kémény elhelyezése, környezetéhez való viszonya, mérete, kialakítása kiolvasható legyen a tervekben.

A pályázatot 3 db fekvő formátumú A1 méretű lapon kell benyújtani, a kiadott layoutnak megfelelően, 5 mm vastag habkartonra kasírozva. A lapokon szabadon választott technikával, kiállításra alkalmas formában kell elkészíteni a pályázatot. A pályázati dokumentáció elkészítéséhez a Győr-Moson-Sopron Megyei Építész Kamara pályázati csapatonként 10 000 Ft támogatást biztosít.

Műleírás külön nem adható be, a tervlapon a magyarázó szöveg a layoutnak megfelelően helyezendő el.

A pályázati tablók beadandók CD adathordozón elektronikus formában is (maximum 20 MB/tabló).

A PÁLYÁZATOK NYILVÁNOSSÁGRA HOZÁSA, PÁLYÁZAT UTÁNI KEZELÉSE:

A pályázatokat kiállításon is bemutatjuk, melyről külön értesítést küldünk minden érintett számára. A kiíró fenntartja továbbá magának a jogot, hogy a pályázatot kiállításokon, illetve egyéb módon (pl. médiában való közzététel) bemutassa és népszerűsítse. A teljes tervpályázati anyag a kiírók tulajdonába kerül. A pályázó azzal, hogy pályázatát benyújtja, fenti feltételeket elfogadja.

Győr, 2017. február 6.

Széchenyi István Egyetem
Épülettervezési Tanszék

Képforrások

A kémény és környezetének drónfotóját az 1. számú pályamű alkotói készítették, a képet átdolgozta Horváth Tamás.

A kémény eredeti terve Horváth Tamás gyűjtése a Dr. Kovács Pál Könyvtár helytörténeti gyűjteményéből, grafikailag kis mértékben átdolgozva.

A pályázat ütemezéséről a grafikát Nagy András készítette, átdolgozta Horváth T.

A TILTAKOZÁSON TÚL: TÍZ ÁLLÍTÁS A KÉMÉNYRŐL

avagy zárójelentés jellegű összefoglaló
az OLAJGYÁRI KÉMÉNY és KÖRNYEZETE
zártkörű ötletpályázathoz

DOI 10.35927/FUSTBE.2019.14

A Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszék és a Győr-Moson-Sopron Megyei Építész Kamara által kiírt tervpályázatra 10 darab pályamű érkezett be a kiírásban meghatározott határidőig.

A pályaművek bírálata 2017. április 7-én zajlott, az építész Műteremházban (Széchenyi István Egyetem Épülettervezési Tanszék). A bírálaton a Bíráló Bizottság minden tagja megjelent.

A Bizottság a beérkezett terveket sorszámokkal látta el, a zárójelentés [és e kiadvány is] a továbbiakban a sorszámok alapján hivatkozik a beérkezett pályaművekre:

1. számú pályamű [22. oldal]
alkotók: Beiermeiszter Tamás, Élő József, Fodróczy József DLA, Jóna László, Ladányi Gábor, Tóth Gergő

2. számú pályamű [26. oldal]
alkotók: Benkő Diána, Háklár Barbara, Horváth Virág, Fátrai Júlia, Mátis Teodóra, Soós Adrienn, Tátrai Ádám

3. számú pályamű [30. oldal]
alkotók: Cseh András DLA, Csikár Ottó, Frühwald Evelin, Pócza Krisztina, Rendi András Mihály, Victor Pérez Sánchez, Virginia Martinez Navarro

4. számú pályamű [34. oldal]
alkotók: Csíkszentmihályi Péter DLA, Lajtosné Spéder Hajnalka, Molnár Melinda, Ubrankovics Judit

5. számú pályamű [38. oldal]
alkotók: Benyusovics Dalma, Berbik Ferenc, Buchinger Péter, Golda János DLA, Somlói-Péter Barnabás

6. számú pályamű [42. oldal]
alkotók: Bodrossy Attila DLA, Doma László, Farkas Fanni, Kóczyán Klaudia, Molnár Zsolt, Salacz Ádám, Spánicz Dorina

7. számú pályamű [46. oldal]

alkotók: Grádingér Dóra, Nagy Fanni, Pethő László, Reiner Éva, Simon László

8. számú pályamű [50. oldal]

alkotók: Bach Péter DLA, Eredics Éva, Horváth Ágnes, Joó Tamás, Maráz Veronika

9. számú pályamű [54. oldal]

alkotók: Barna Izabella, Brassányi Tímea, Czigány Tamás DLA, Csörgő Gábor, Vojtek Rita

10. számú pályamű [58. oldal]

alkotók: Bálint Eszter, Csuzi Barbara, Geyer Dorottya, Nagy András, Nagy Viktória, Schmidt Edina, Zentai Fruzsina

A Bíráló Bizottság megállapította, hogy a beérkezett pályaművek megfelelnek a kiírás alaki és tartalmi követelményeinek.

SZEMELVÉNYEK A TERVEKRŐL A BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG TAGJAI ÁLTAL MEGFOGALMAZOTT VÉLEMÉNYEKBŐL: ... [A pályaművek szöveges értékelését tartalmazó gondolatok az egyes pályaművek mellett olvashatók, a következő oldalakon.]

A pályaművek értékelése alapján a Bíráló Bizottság a pályázatot eredményesnek tartja. Megítélése szerint a pályaművek igazolták, hogy létezik olyan környezethasznosítási javaslat, beépítési javaslat, amelyben a kémény megtalálja helyét a városrész átalakuló struktúrájában, integrálódva annak téri és városszöveti rendszerébe. A pályázók azt is bizonyították, hogy a kémény megtartása, integrálása mellett olyan beépítések tervezhetőek, melyek kihasználva a területre jelenleg is érvényes szabályozási paramétereket, beruházási szempontból is gazdaságosak, s nem utolsósorban a városi lakásforma megújítására is alkalmasak lehetnek.

Pályázat közzététele
2017. február 6.
Építész Műteremház

01

Pályázati tájékoztató és jelentkezés
2017. február 9. 17:00
Építész Műteremház

02

Végleges csapatösszeállítás
2017. február 14.
Építész Műteremház

03

Helyszíni szemle
2017. február 14. 15:00
Bercsényi liget, Erkel utca sarok

04

Szakmai fórum, kérelmek és válaszok
2017. február 23. 18:00
Építész Műteremház

05

Pályaművek beérkezési határideje
2017. március 28. 14:00-18:00
Építész Műteremház, Európa terem

06

Pályázat eredményének kihirdetése
2017. április 11.
Építész Műteremház

07

A fentiek alapján a Bíráló Bizottság a rendelkezésre álló teljes összeg díjként való kiadásáról döntött, első, második és harmadik díjban részesülő pályamű megnevezésével. A döntést a Bizottság a tervek közös értékelése után, egyetértésben, a végső sorrendet minden tag aláírásával is hitelesítve hozta meg.

A tervpályázat végeredménye:

1. díjban és 200 000 Ft pénzdíjban részesül a 3. sorszámú pályamű, alkotók: Cseh András DLA, Csikár Ottó, Frühwald Evelin, Pócza Krisztina, Rendi András Mihály, Victor Pérez Sánchez, Virginia Martinez Navarro
2. díjban és 150 000 Ft pénzdíjban részesül a 7. sorszámú pályamű, alkotók: Grádingér Dóra, Nagy Fanni, Pethő László, Reiner Éva, Simon László
3. díjban és 100 000 Ft pénzdíjban részesül a 9. sorszámú pályamű, alkotók: Barna Izabella, Brassányi Tímea, Czigány Tamás DLA, Csörgő Gábor, Vojtek Rita

A Bíráló Bizottság Győr Város Polgármesterének, és illetékes testületének figyelmébe ajánlja a beérkezett pályaműveket a terület és a kémény további sorsával kapcsolatos döntések meghozatalában.

Győr, 2017. április 7.

Ekler Dezső DLA, Tutervai Mátyás, Révi Zsolt, Karácsony Tamás DLA, Hőnich Richárd DLA, Veöreös András PhD, Katona István DLA építészek, a Bíráló Bizottság tagjai

1. számú pályamű

Beiermeister Tamás, Élő József, Fodróczy József DLA, Jóna László, Ladányi Gábor, Tóth Gergő

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

Koncepciónkban szerettünk volna egy olyan zöld életteret létrehozni a városi szövetben, amely egy jövőbemutató közösség centrikus létforma modelljét kínálja a városfejlesztésnek. Emellett érzékenyen illeszkedik a meglévő városszövethez és területi adottságokhoz. A beépítés lehetőséget ad egy olyan kooperatív életmódra, amelyben minden generáció és társadalmi réteg teret kap. Olyan új, hiányzó funkciókat helyeztünk el, amely számol a terület lakóintenzitásának gyors növekedésével. A beépítés fontos eleme az ipari emlékként álló olajgyári kéménnyel való viszony. Az erre telepedett tömb közösségi és lakófunkciókat is magába foglal, melyek értékét növeli a kémény szimbolikus helykijelölő szerepe. A két épület statikai szempontból is egymásra támaszkodik. A terület elején idősek számára alakítottunk ki lakásokat, melyet kooperatív jelleggel tudnak használni. Ezt a funkciót kötöttük össze jól bevált nemzetközi példák alapján a gyermekmegőrzővel. Ez a kapcsolat mindkét generáció számára előnyös. A három nagyobb tömb mindegyikének alsó három szintje kooperatív lakásokból áll, melyek kapcsolatban állnak a tetőkön kialakított üvegházakkal, közösségi kertekkel. Ezek alapjául szolgálnak a területre visszahozott időszakos termelői piacnak. A szalagszerű földemlemez felső síkján elhelyezett számos napkollektor biztosítja a közösségi funkciók energiaellátását, ezzel segítve környezettudatos beépítésünket.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A kéményre szervezett belső sétánnyal kettévágott beépítési struktúra jó megoldás. A homlokzatok túlságosan mozgalmasak. Ez különösen zavaró a sarokháznál, ahol a kéményre rátelepedő szintek élősködő viselkedést sugallnak. A lakásszám alacsony.”

„A kéményt a mellé állított épülettömeg még hangsúlyosabbá teszi, kiemeli. Az épület és a kémény viszonya léptékhelyes, arányos. A tömegformálás azonban túlzó, túljátszott.”

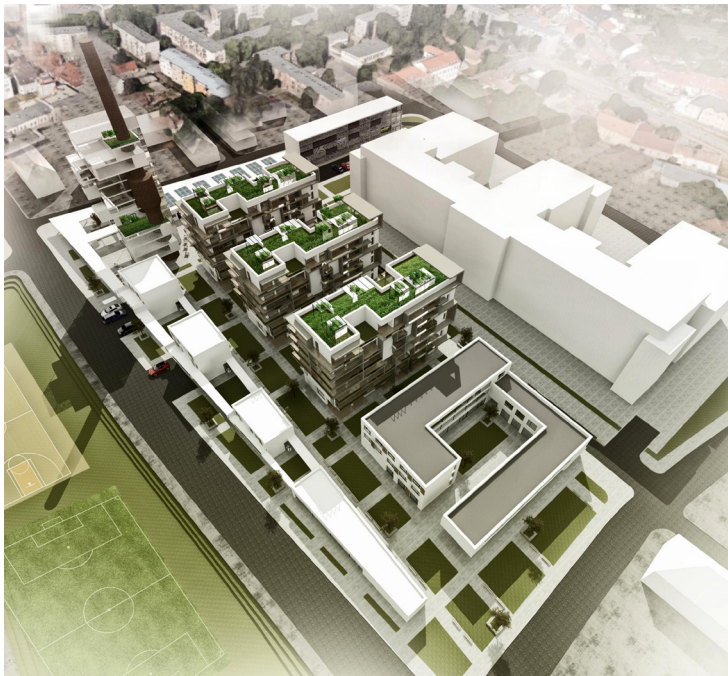
„A tervet egészében a kettősség jellemzi. A kéményhez való viszony egyszerre izgalmas és problematikus, az azt megtámasztva óvó / parazitaként kiszipolyozó épület saját alapképletéhez képest is túlbonyolított. A beépítés racionális, de kissé széteső. A felállított funkcionális modell értékes, de a megvalósítása nem meggyőző.”

„A beépítés jó ritmusú, ugyanakkor talán túlzó magasságú. A Bercsényi liget felőli szalagszerű épülettömeg megfelelő átmenetet képezhetne a környező alacsonyabb beépítés és a tervezett nagyobb tömegek között, azonban a megfogalmazása kissé zaklatott. A kéményre rátekeredő épület izgalmas építészeti megoldás, de túl mozgalmas. Az egész épületegyüttesről elmondható, hogy kissé túlmozgásos. Az épület jó funkcionális összetételű, gazdaságos.”

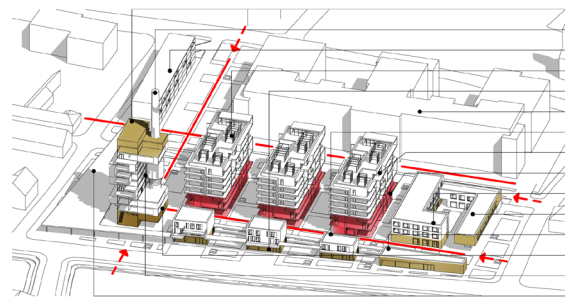

átnézetű helyszínrajz

földszinti átnézetű alaprajz

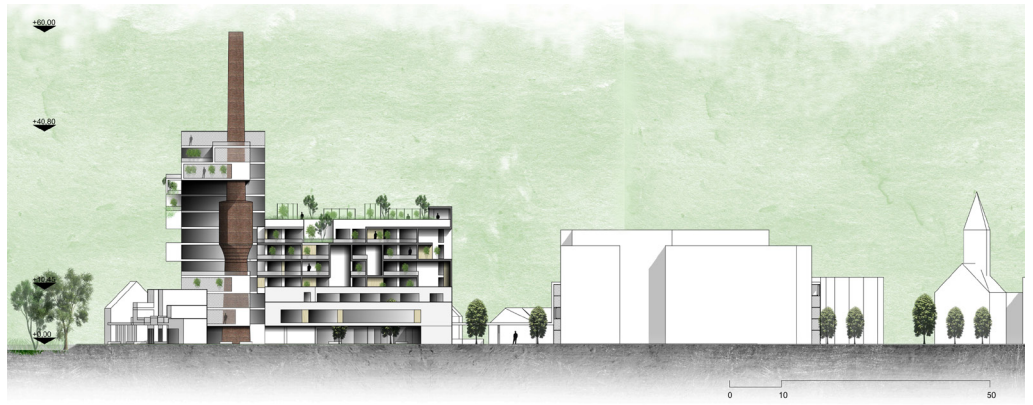

- drinkbar és kilátó
- kémény
- automatizált parkolóház
- közösségi kert
- coworking irodateretek
- meglévő lakások
- starter lakások
- lakások
- kooperatív szintek
- idősek lakása
- gyermekmegőző
- virágüzel
- reggeliző és kávézó
- prémium lakások
- termelési üzemek

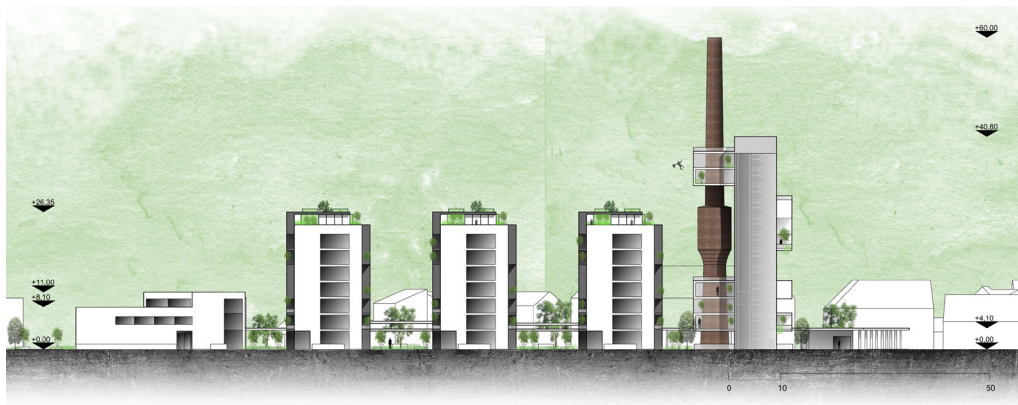
a telek területe:	11 257 m ²
beépítettség:	47,30%
zöldterület:	3 656 m ²
szintterületi mutató:	2,10 m ² /m ²
építménymagasság:	19,70 m
lakásszám:	213 db
parkolószám:	220 db
összes nettó alapterület:	13 010 m ²
ebből lakás alapterület:	9 613 m ²
ebből egyéb alapterület:	3 397 m ²

délkeleti homlokzat

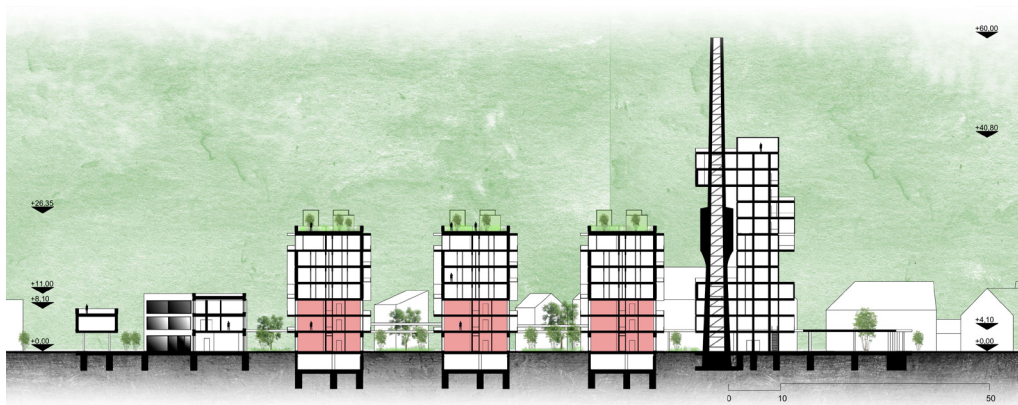
északkeleti homlokzat

északnyugati homlokzat

déli nyugati homlokzat

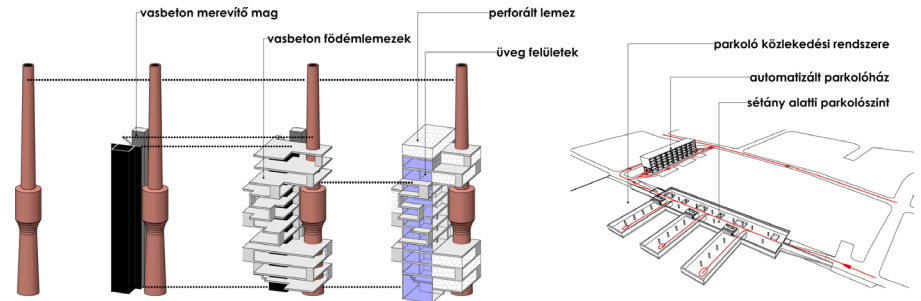
BB metszet

AA metszet

általános szinti átnézeti alaprajz

2. számú pályamű

DOI 10.35927/FUSTBE.2019.02

Benkő Diána, Háklár Barbara, Horváth Virág, Fátrai Júlia, Mátis Teodóra, Soós Adrienn, Tátrai Ádám

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

Az elmúlt száz évben nem volt ennyi élet az otthonomban, mint mostanában.

Miután az utolsó gyárépület is eltűnt, hosszú ideig csupán csak ketten laktunk itt. Aztán egy napon furcsa sisakos emberek kezdtek sürgölődni körülöttünk, és egy nagy robbanás után teljesen magamra maradtam. Folyton csak a várost néztem: a távoli épületeket, a nyüzsgő autókat, a sok sürgölődő embert – akik viszont sosem néztek rám.

A helyzet azóta teljesen megváltozott. Két egészen magas lakóház épült a szomszédságomban, és rengeteg ember költözött ide. Naphosszat figyelem ezeket az embereket. Reggelente kisgyerekek töltik meg a nagy torony aljában az óvodát, délután pedig a nagy piros játszótéren és a hatalmas réten szabadgálnak, a fűben heverésző emberek között. A rét környékén is egész nap nagy a nyüzsgés: a színes padokon emberek beszélgetnek; közvetlenül alattam, a bisztró teraszán pedig sokan üldögélnek. A nagy toronyban az idelátogatókat egy lift viszi fel a tetőre, ahonnan ők is pont úgy figyelhetik meg a várost, ahogyan én.

A rét túloldalán álló épületbe minden nap átsétálnak a fiatalok, hogy az irodákban végezzék munkájukat. Néha esténként ugyanitt, a rendezvényteremben koncertet, előadást szerveznek. Az épület alatt hetente kétszer piacnap van: ilyenkor a környékről is sok ember jön ide, ki bevásárolni, ki pedig árulni.

Épült itt még egy nagy parkolóház is: az alsó szintjei a föld alatt adnak helyet az autóknek, földszintjén az emberek bevásárolnak a szupermarketben. Az egész épületet növények hálózák be, a tetőn lugásokat alkotva, ahol a tornyok lakói kellemes nyáresti összejöveteleket tartanak.

A sokféle zöld, a rengeteg ember és az épületek miatt végre közel került hozzám minden, amit eddig csak kívülállóként figyeltem.

Én, a kémény.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A koncepció bátor, de több problémát is felvet. A hatalmas park (bár önmagában szép gesztus) indokolatlan bővület a Bercsényi liget mellett, és a nemrég épült túldimenzionált lakóegyüttest is fősze-replővé teszi. A kémény mellé magas házakat építeni veszélyes dolog, a kémény eddig megkérdőjelezhetetlen magassága idézőjelbe kerül. Városszerkezeti szempontból nézve kérdéses, hogy a városnak pont ezen a helyén indokolható-e magasház.”

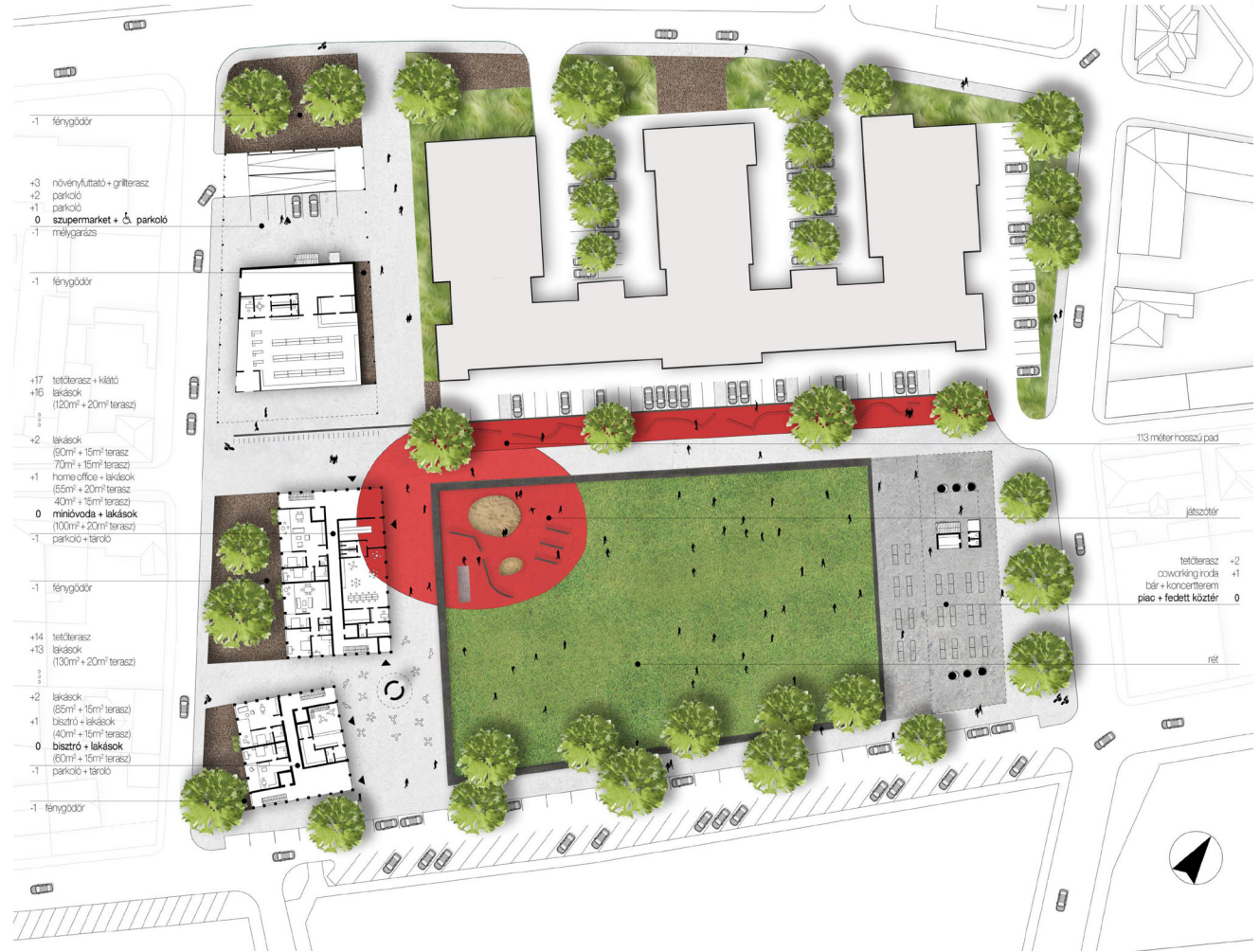
„A kémény azonos erejű társakat kap. A térbeli kompozíció, a két magasház és a kéménytest arányai kedvezőtlenek. A kémény jelszerű, ikonikus szerepe gyengül.”

„Erős, vitára ingerlő állítás a terv, a felkiáltójel jellegű tömegalakítás kérdőjelek sokaságát szüli. A koncepció lényege, a magasházak megjelenése a területen nehezen indokolható, tömegük rivalizál a kéménnyel. A Bercsényi liget mellett túldimenzionálnak tűnő zöldfelület pozicionálása bántón „kihúzza” az Olimpia sétány épületének monumentális homlokzatát a ligetig.”

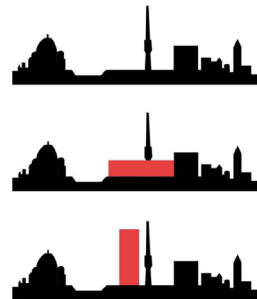
„A beépítési koncepció előnyei egyben a hátrányai is. Előnye, hogy nagy zöldfelületet biztosít, ugyanakkor vitatható, hogy a Bercsényi liget zöldfelülete mellett szükséges-e további ilyen méretű zöldfelület kialakítása. Előnye, hogy nagy, szabad tereket eredményez, vitatható ugyanakkor, hogy a megépült lakóegyüttes túlzó méretű épülettömegét nem igyekszik megosztani. Előnye, hogy vertikális tornyokkal egészíti ki a magányos kémény magas tömegét, ugyanakkor vitatható, hogy a környezet beépítése, szerkezete, városképe ezt indokolja-e. Jól ellenpontozza a megépült lakóépület vízszintes nagy tömegét a magasságával, ugyanakkor nem reagál a környezetére.”

átnézeti helyszínrajz

földszinti átnézeti alaprajz

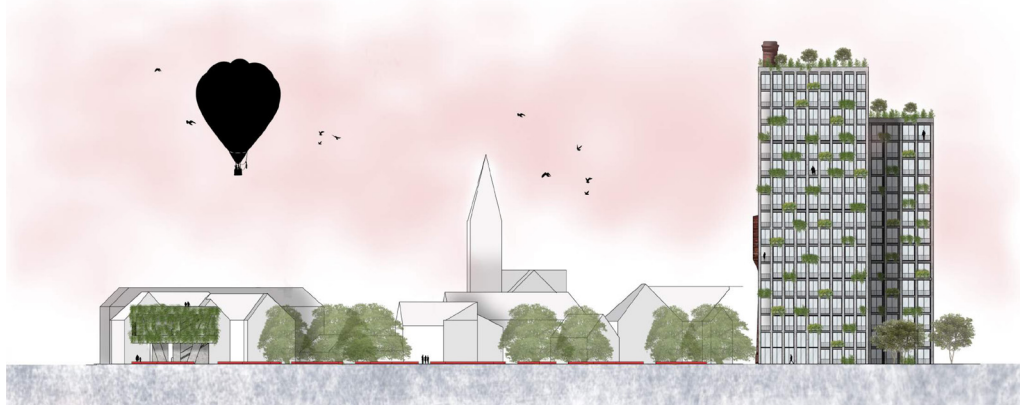
a telek területe:	11 800 m ²
beépítettség:	29,82%
zöldterület:	7 634 m ²
szintterületi mutató:	2,08 m ² /m ²
épitmenymagasság:	11,0; 13,5; 46,2; 56,1 m
lakásszám:	206 db
parkolószám:	307 db
összes nettó alapterület:	16 707 m ²
ebből lakás alapterület:	13 130 m ²
ebből egyéb alapterület:	3 577 m ²

délkeleti homlokzat

északkeleti homlokzat

északnyugati homlokzat

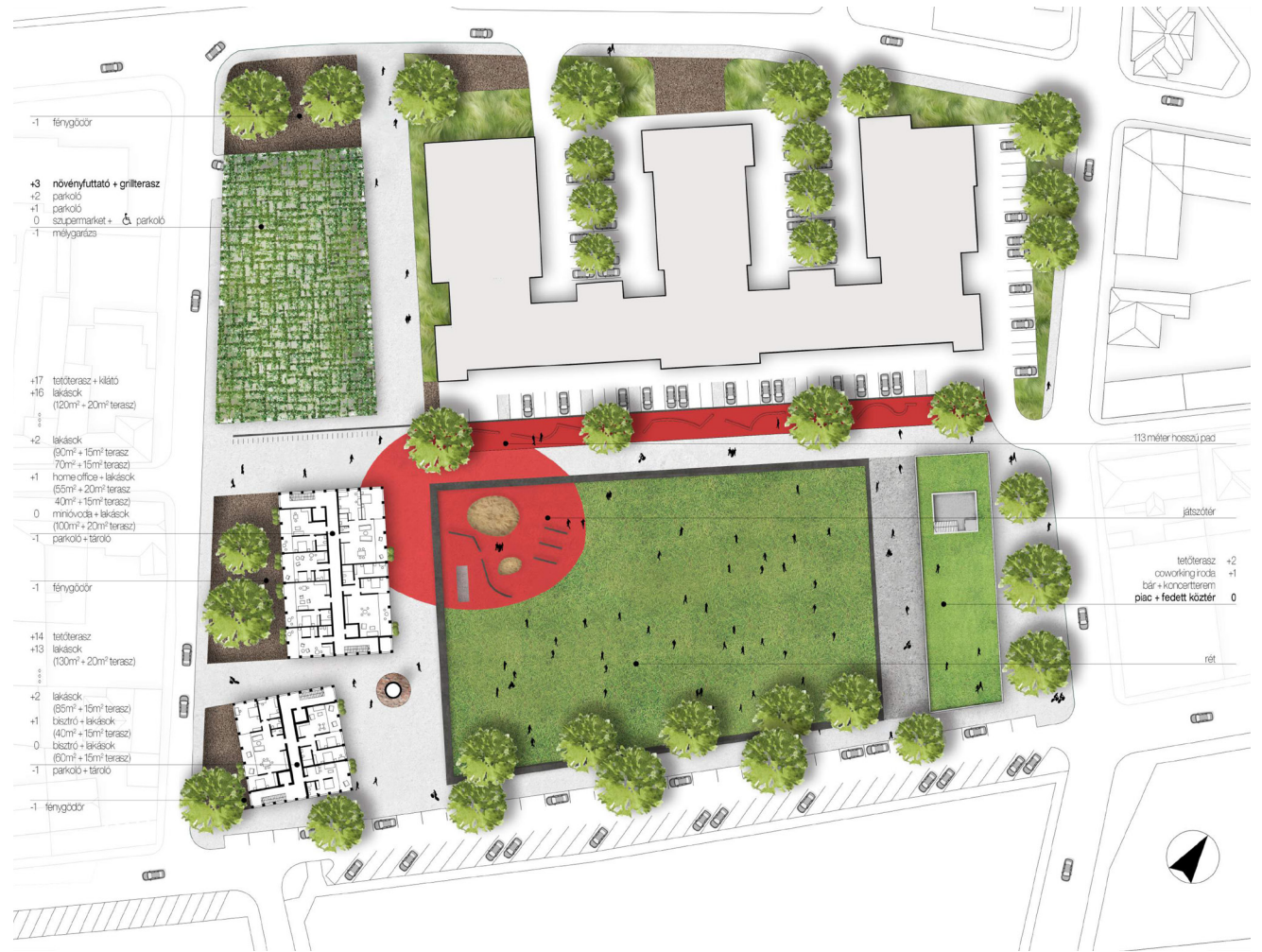
déli nyugati homlokzat

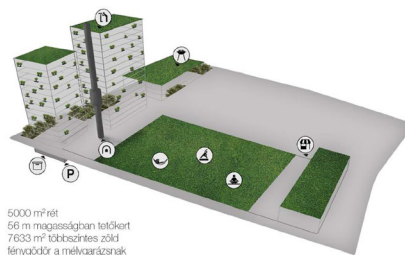
metszet

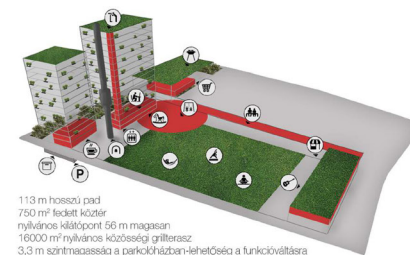
metszet

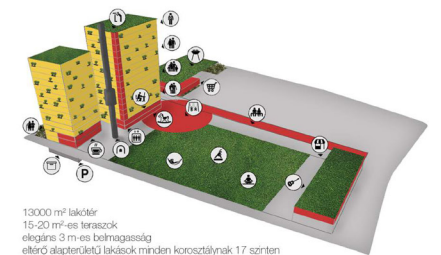
általános szinti átrnézeti alaprajz

5000 m² rét
6,6 m magasságban tetőtér
7633 m² többszintes zöld
fénygödör a mélygarázsnak
zöld

113 m hosszú pad
750 m² fedett köztér
nyilvános klátopont 5,6 m magas
16000 m² nyilvános közösségi grillterasz
3,3 m szintmagasság a parkolóházban-lehetőség a funkcióváltásra
közösség

13000 m² lakóter
15-20 m-es teraszok
elegáns 3 m-es belmagasság
elérő alapterületű lakások minden korosztálynak 17 szinten
lakhatás

3. számú, 1. díjas pályamű

DOI 10.35927/FUSTBE.2019.03

Cseh András DLA, Csikár Ottó, Frühwald Evelin, Pócza Krisztina, Rendi András Mihály, Victor Pérez Sánchez, Virginia Martinez Navarro

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

EMBER ◦ MADÁR ◦ NÖVÉNY ◦ HÁZ

Kizöldült az egykori növényolajgyár szigete.
Partjait megnyitotta, hogy beköltözhesse új lakói:
emberek, madarak, füvek és fák.

Az üvegház egybefüggő tömegével és tetőformájával visszaidézi az ipari csarnokok világát, de a benne lévő technológia megváltozott: otthonná vált. Fiatalok dinamikusán változó otthonává lett, akik akár egyedül, akár párban, kisebb vagy nagyobb családokban részt vesznek egy közös kalandban, amelyben arra a kérdésre keresik kísérleti modellként a választ, hogy lehet-e valóban megújulni, és így lefektetni a fenntartható lakozás alapjait. Arborétumot idéző zöld otthonná lett, ahova őshonos növények és náluk érzékenyebb vendég társaik települhetnek, intenzív parkká szervesülve az itt lakók és a környékbeliek tudójának és idegeinek felfrissülésére. Magyarországi madarak védett otthonává lett, akik nem férnek el a Xantus János Állatkert intenzív területén és a Fülös Bástyába költözött rovarok és hüllők mintájára kipróbálnák a városi életet, színesítve a környékbeliek délutáni sétájának, pihenőjének, játszótérezésének, kávézásának és sörözésének világát.

A kémény visszakapta méltóságát és újra önmagán túlmutató jelölőként jelenik meg a városi kontúrban. A füstnek csak emlékét őrzi, most oxigént pipál a felhőkbe. Alul be lehet bújni, aztán fellépcsőzni, mint az égig érő fára. Kívülről a legjobb sugó- és kiabálóhely a környéken. Nincs

egyedül, tőle tanulva üvegekémények nőttek köré, égre néző vízi kilátónak, pillangóháznak, futónövények mászkájának.

A belső park szeletenként más-más világot teremt: a madárház nádas tavával, a játszótér színes dombjaival, a mediterrán erdő izgalmas illataival és a hazai erdő ismerőségével mind mást kínálnak a barangolóknak, a konyhakert pedig a háziak saját földje. A ház kettős bőrének változásai segítik a klíma megőrzését: nyáron az üveg nyitva, az árnyékoló csukva; tavasszal és ősszel pepitában játszik; télen pedig a nyitott árnyékolókon akadálytalanul beáramló fény felmelegíti levegőjét, így nyitva lehet hagyni bukóra az ablakot.

A zöld mindenki életének része, a hatalmas teraszok átmeneti térként nyúlnak a természetbe és talán helyet adnak olyan találkozásoknak, amik nagyobb csapatokban folytatódnak a sarkokon kialakított nagy teraszokon. A téglá idézi az ipari múltat, de így házzá formálva egyből otthonos. Akárcsak a hazaérkezés dramaturgiája: először a kertbe, onnan fel, és be a házba.

Most még az autóké a földszint, de látványosan nem rájuk méretezve. A folyamatosan csökkenő számuk egyre inkább a mélygarázsba szorul. Helyükön újabb és újabb lakók alakítják ki otthonaikat, a parkoló biciklitárolóvá szűkül. Így válik korszerű és élhető közeggé e zöld gyár.

Költözzünk ide!

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„Ez a terv adja a legelőremutatóbb koncepciót a városi lakásforma megújítására. Kellően sűrű, ám nem magas, és nem lakótelepszerű a beépítési javaslat. Egyszerre ad ökológiailag alaposan végiggondolt megoldást, és a régi gyárra emlékeztető formákat. Az olajgyári kéményt ez a terv illeszti a legszervelesebb módon a beépítési koncepcióba: nem kimódoltan, s a legkézenfekvőbb funkcióval. A kidolgozás mélységében és a tálalás minőségét illetően is a legjobb terv.”

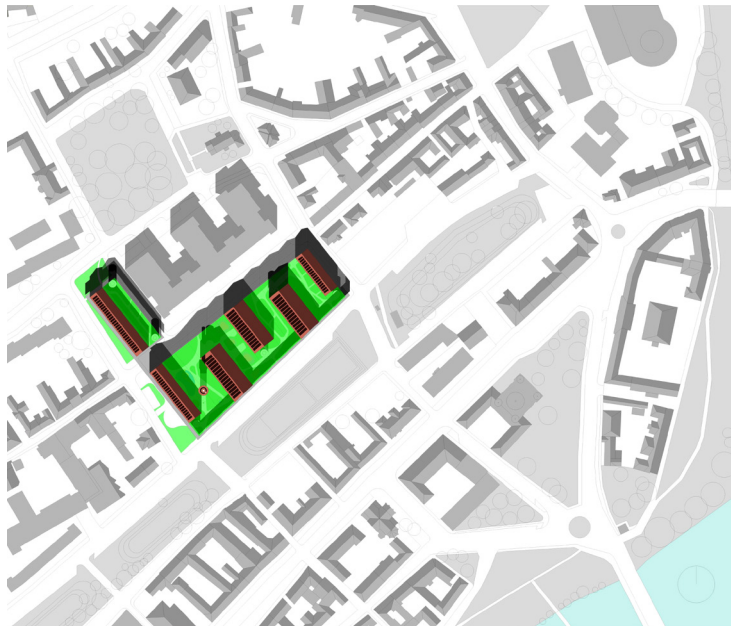
„A téglatömbökből és üvegházból épített gyártelepszerű struktúra telitalálat. Utal az egykori léptékre, miközben tagoltsága jó arányú épületeket és tereket hoz létre. A fűvészkert koncepció kapcsolódni tud a korábbi növényolajgyárhoz. Az egész együttest összefogó árnyékoló rendszer kortárs megjelenést ad. Ez a terv hozza a legmagasabb lakásszámot és bruttó szintterületet, ami kedvező beruházási helyzetet teremt. Mindennek ellenére nem zsúfolt a térstruktúra. A koncepció gyenge pontja az üvegház költsége és szabályozhatósága. Ha kivesszük belőle az üveget, és a struktúra inkább árnyékoló rendszerre válik, az realisabb irány.”

„A kémény erőteljes jelként uralja az épületegyüttest. A javasolt beépítés arányos szomszédság, az összemetsződések kedvezően befolyásolják a látványt, melyben a kémény egyértelműen meghatározó elem.”

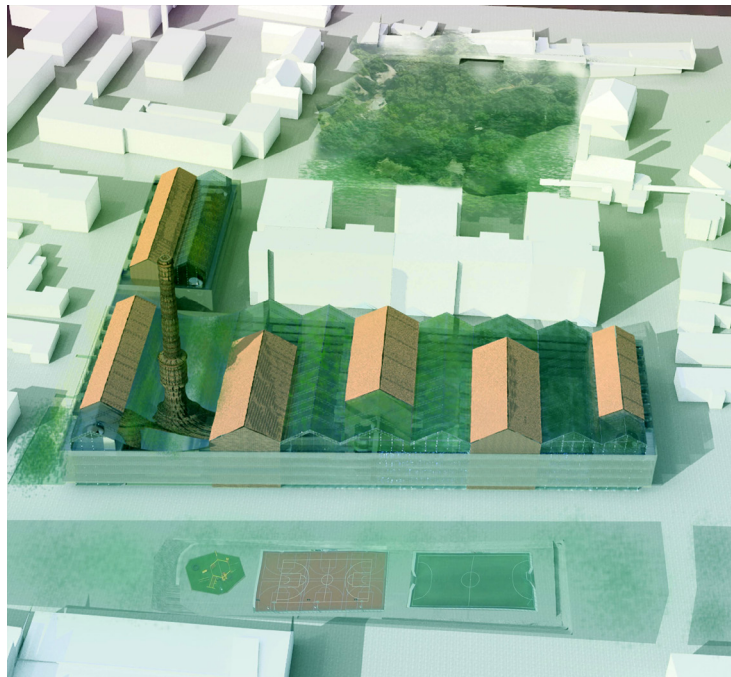
„A terv fő erénye, hogy miközben jó arányú épületekkel operál, a beépítési mód, az épületek megjelenése visszaidézi az ipari múltat, természetessé és magától értetődővé téve ezáltal a kémény jelenlétét, meglétét, eközben ad egy olyan, egyébként a mában megkérdőjelezhető gazdaságosságú többletet is, amit a természet és az épített környezet kapcsolatának lehetősége jelent. Friss építészeti, városépítészeti gondolatokat tartalmaz még akkor is, ha kicsi az esély, hogy ebben a formában 2017-ben, Győrben, az adott befektetői struktúrában megvalósítható legyen. Pedig jó lenne ...”

A tervet a Bíráló Bizottság díjazásban részesíti.

átnézeti helyszínrajz

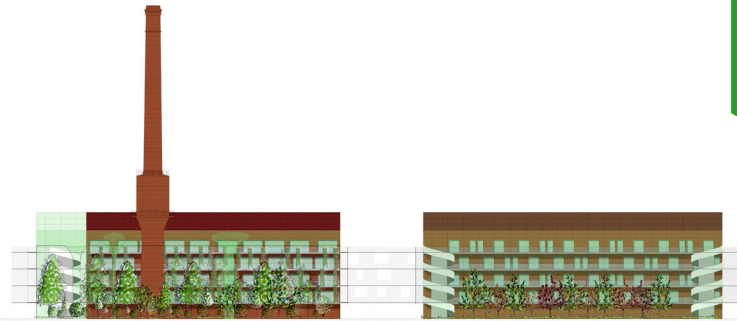

földszinti átnézeti alaprajz

a telek területe:	11 056 m ²
beépítettség:	100,00%
zöldterület:	4 385 m ²
szintterületi mutató:	1,75 / 1,99 m ² /m ²
építménymagasság:	16,45 m
lakásszám:	233, 245 (2030), 260 (2040) db
parkolószám:	226, 190 (2030), 149 (2040) db
összes nettó alapterület:	24 096 m ²
ebből lakás alapterület:	17 847 m ²
ebből egyéb alapterület:	6 248 m ²

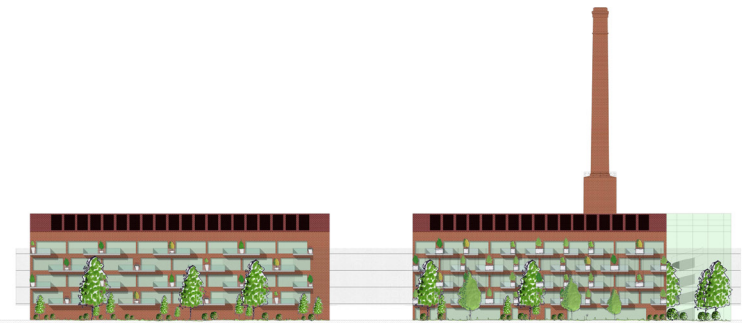
délkeleti homlokzat

északkeleti homlokzat

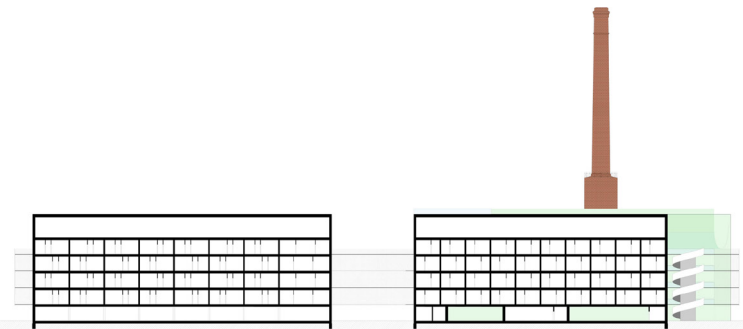
északnyugati homlokzat

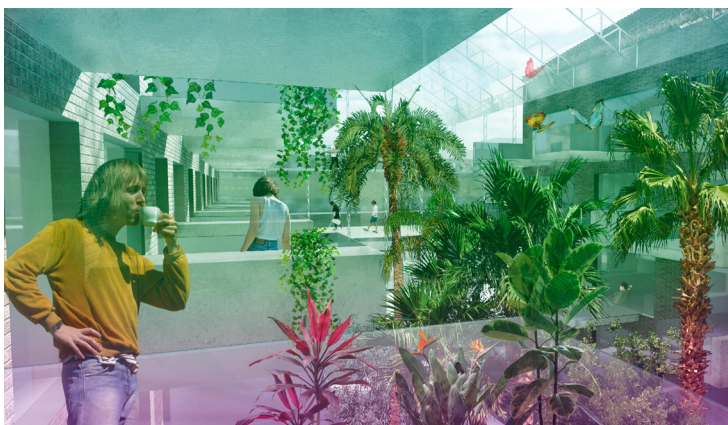
délnyugati homlokzat

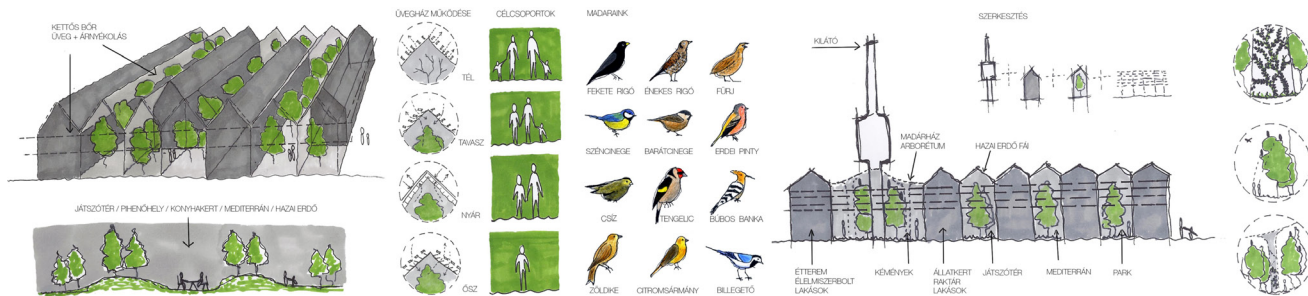
metszet

metszet

általános szinti átnézeti alaprajz

4. számú pályamű

Csíkszentmihályi Péter DLA, Lajtosné Spéder Hajnalka, Molnár Melinda, Ubrankovics Judit

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

A tervezési koncepciónk alapja az volt, hogy az olajgyári kémény közösségi funkcióval társítva aktív résztvevője lehessen a közvetlen környezetének. A beépíthető terület egységes kezelése érdekében a telepítési koordináta-rendszerünket közel észak-déli tengelyűre szerkesztettük, így kontrasztot képzünk a meglévő beépítéssel, illetve a kémény is megfelelő geometriai helyzetbe kerül. A kémény új funkció társításával és a hozzá tartozó élő környezettel válhat városi attrakcióvá. A kémény körüli tér a kémény nyílás alsó szintjéig való lesüllyesztésével intimebbé vált, körülötte ülőhelyek alakulnak ki.

A térhez vendéglátó funkció kapcsolódik, ami folyamatos „nyüzsgést” biztosít a kéménynek és az olajgyár helytörténeti dokumentumait használja belsőépítészeti elemként. A kémény ezáltal új találkozási pont, reklámfelület vagy éves rendezvények központi eleme lehet (kéménymászás, teleszkópos városnézés). A vendéglátó egység a kereskedelmi funkcióval szorosabb kapcsolatban áll, amit az őket összekötő híd is mutat. A szükséges parkolómenyiség az épületek alatti mélygarázsokban helyezhető el. A lakóépületek elhelyezésénél is az elforgatott koordináta-rendszer adta a lehetőséget arra, hogy kialakított különböző méretű lakásoknak a lehető legnagyobb szabad kilátása legyen, ezzel, a már épülő társasházi tömbnek is szellős kilátást biztosítunk a ligetre.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A rendkívül alulméretezett beépítés nem csak irreális, de furcsa, kitett, kiszolgáltatott helyzetbe hozza a nagy területen lötyögő kicsi házakat. Az elfordított koordináta-rendszer csak fokozza a zavart. Az egykor kiszolgáló funkciót ellátó kémény túlságosan is meg van ünnepeelve, ez nincs arányban az ide szervezhető programok számával és léptékével.”

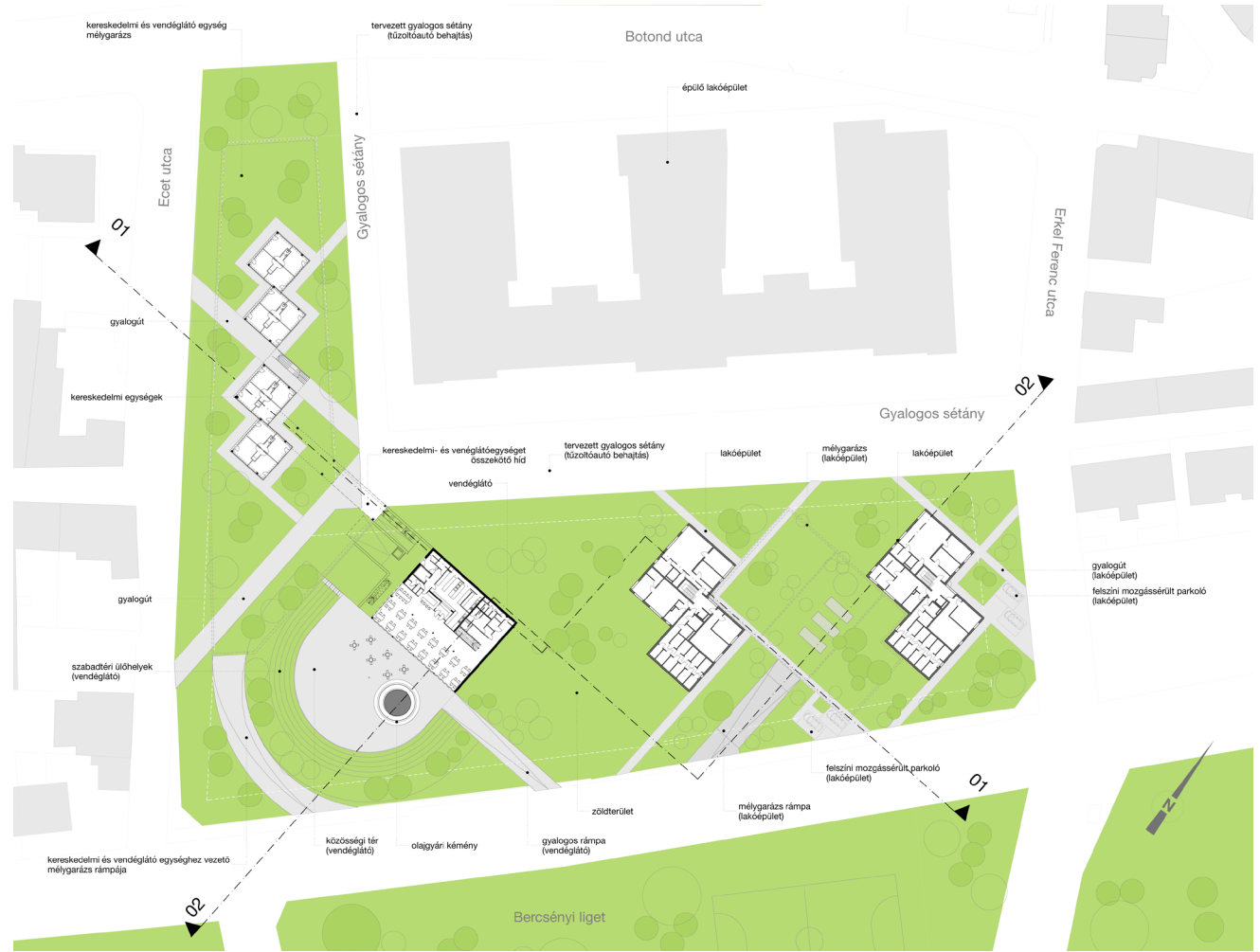
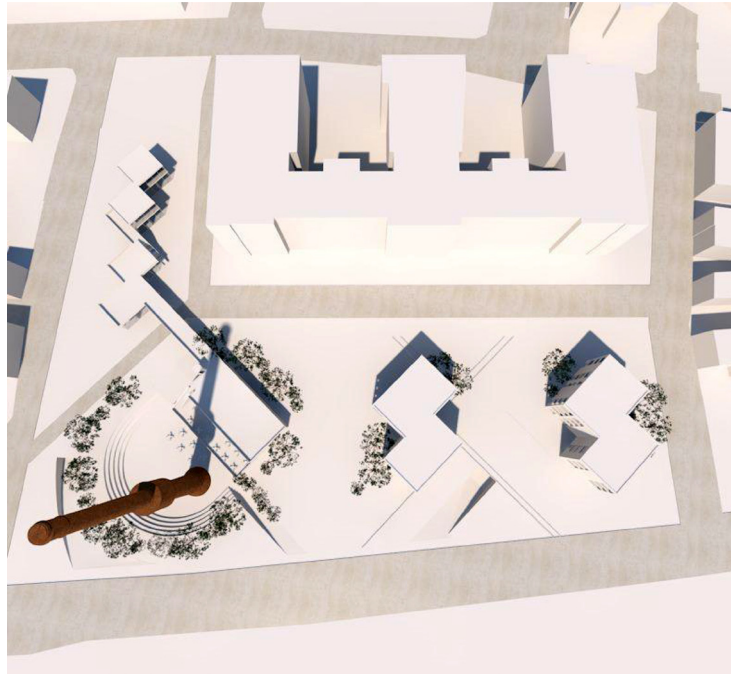
„A kéménytest főszerepet kap. Előretolt, kiemelt helyzete természetellenes. Az arányok jelentősen torzulnak, az új beépítés alárendelt szerepet játszik.”

„Az átlós szerkesztésben rejlő grafikai izgalom sem tudja feledtetni a zavart, melyet a már-már villa-szerűen kicsiny épületek éreztetnek a környezethez, a léptékhez és a hétköznapi racionalitáshoz való viszonyuk miatt. A látszólag központi szerepbe kerülő kémény valójában elhagyatottan álldogál.”

„Az épület tömegformálása esetleges, az új koordinátatengely felvétele nehezen indokolható. A beépítés gazdaságtalan, kevés új építészeti gondolatot hordoz. A kémény szerepe kissé túldimenzionált, nem értelmezhető a kapcsolata a beépítéssel.”

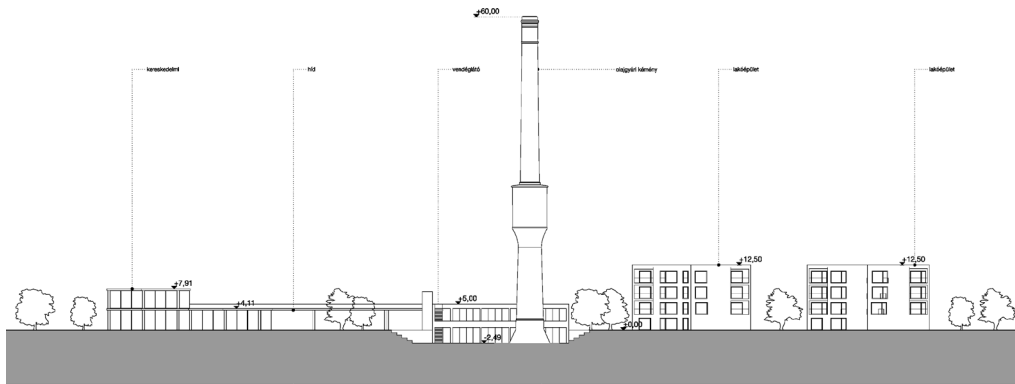

átnézeti helyszínrajz

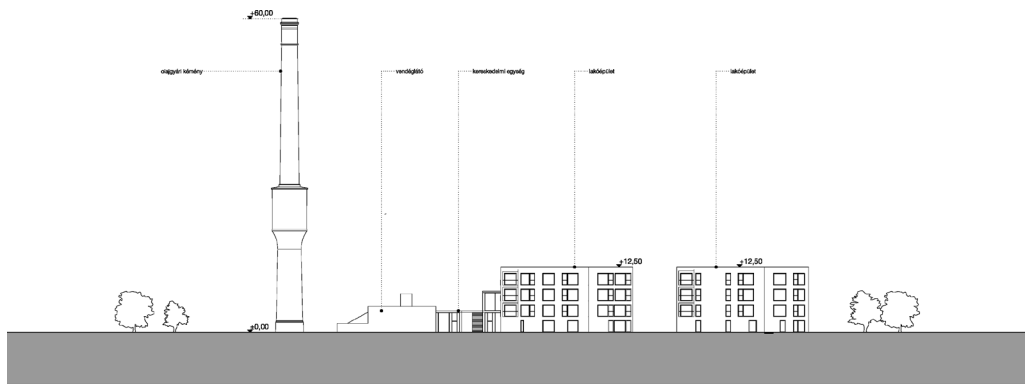

földszinti átnézeti alaprajz

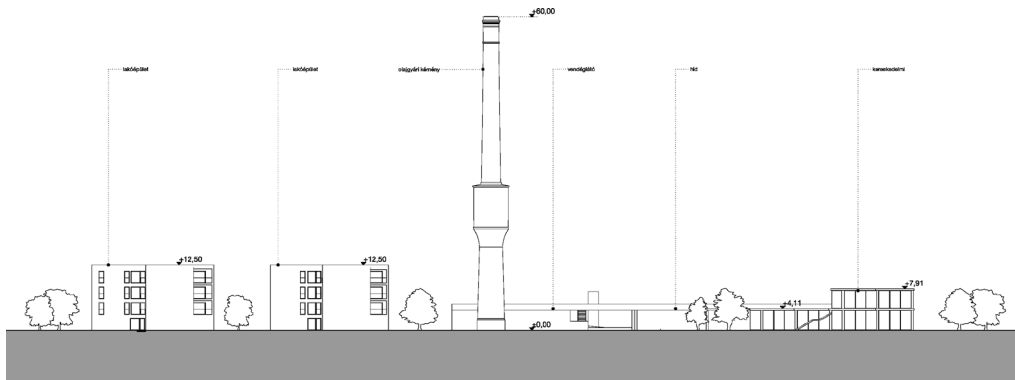
a telek területe:	13 050 m ²
beépítettség:	12,19%
zöldterület:	11 598 m ²
szintterületi mutató:	0,39 m ² /m ²
épitménymagasság:	12,50 m
lakásszám:	28 db
parkolószám:	85 db
összes nettó alapterület:	3 793 m ²
ebből lakás alapterület:	2 219 m ²
ebből egyéb alapterület:	1 574 m ²

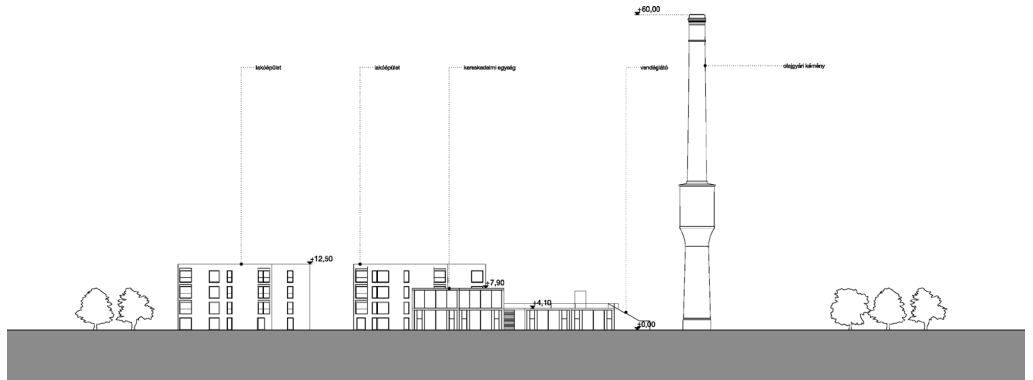
délkeleti homlokzat

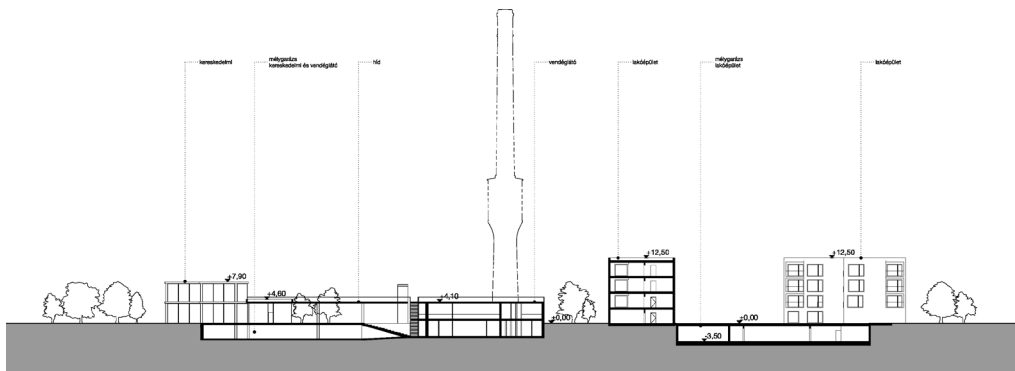
északkeleti homlokzat

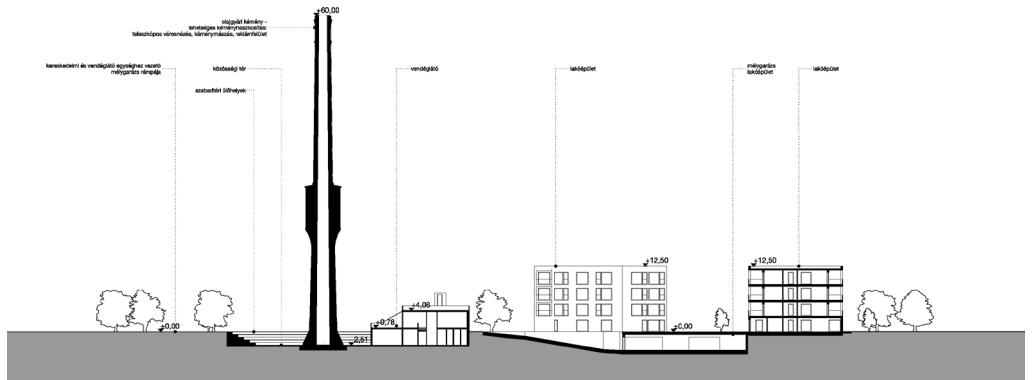
északnyugati homlokzat

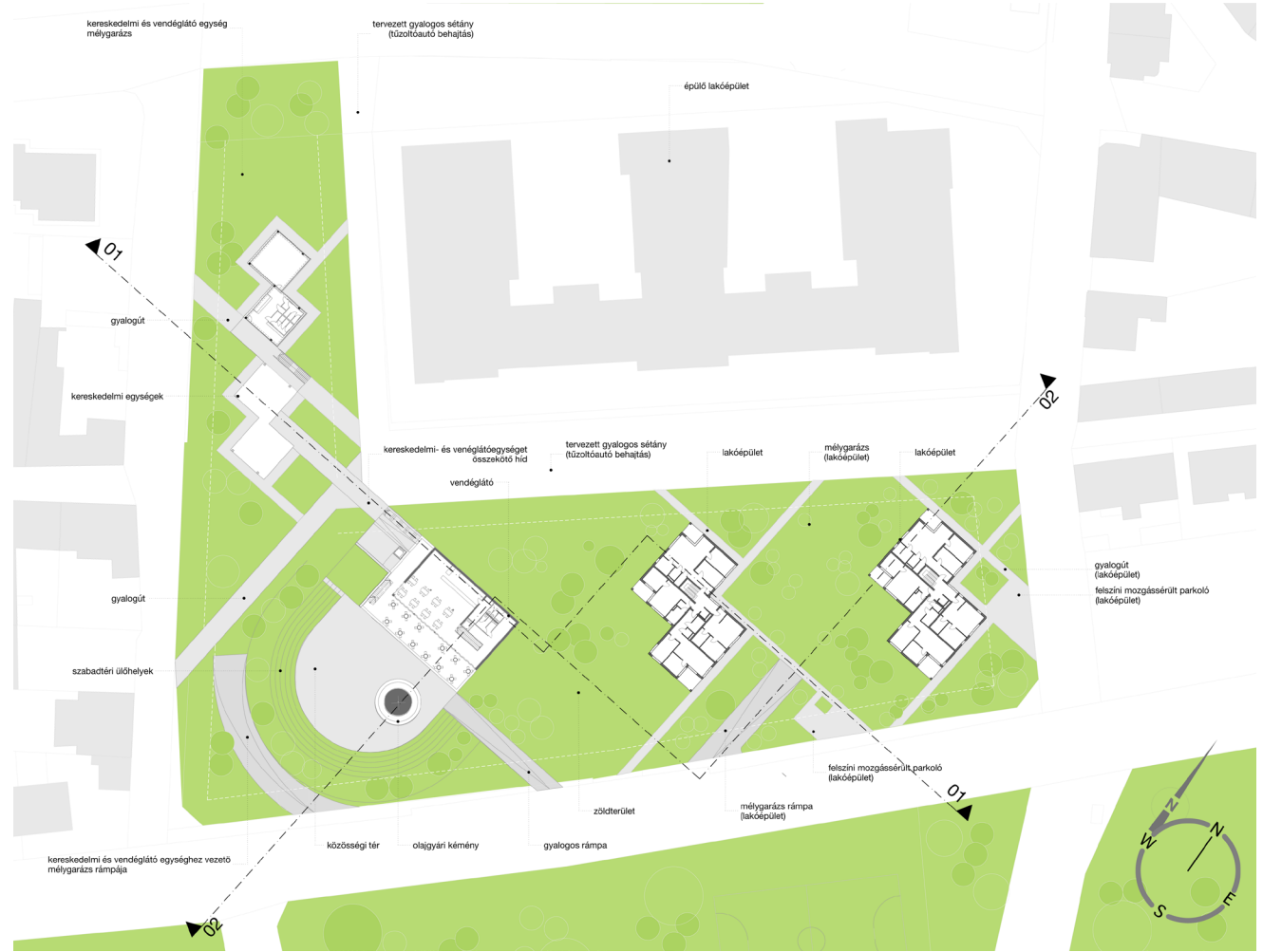
délnyugati homlokzat

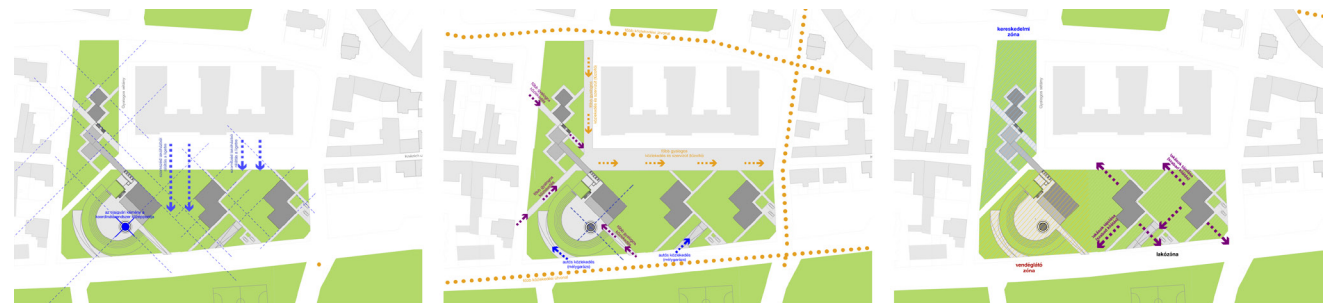
metszet 01

metszet 02

általános szinti átrnézeti alaprajz

5. számú pályamű

Benyusovics Dalma, Berbik Ferenc, Buchinger Péter, Golda János DLA, Somlói-Péter Barnabás

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

KONTEXTUS – KAPCSOLÓDÁS

Általános érték:

- múltbéli ipari hagyomány,
- győri gyáripari termékek adaptálása kézműves formában.

Konkrét érték:

- ipari múlt mementója,
- az olajgyári kémény.

Téri kapcsolatok:

- a tervezési terület és a nagy léptékű lakótömb bizonytalan viszonya,
- a kémény helyzete erős, súlypontja kapcsolati tengelyeket eredményez.

A Simor János püspök tere és a Bercsényi liget összekötése:

- a két zöld terület között képződő térfal oldásával,
- kisebb léptékű, pontszerű tömbbeépítéssel, és
- a zöld bevitelével érhető el.

ALAPVETÉSEK – KONCEPCIÓ

A tervezési terület és a szomszédos lakótömb ellentétének oldására a két területet egy telektömbként kell kezelni.

A térszint szabaddá tétele az emberek számára (a gépjárművek kiszorítása a beépítési területről, vizuális elrejtéssel, csak célirányos forgalom engedélyezésével) szükségszerű és lényegi szempont.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A városi lakásformák megújítása szempontjából az egyik legelőre-mutatóbb terv. Intenzív, ám nem magas beépítést javasol, kellően tagolt külső városi terekkel. Az olajgyári kémény szervesen illeszkedik a beépítés koncepciójába. A terv kidolgozása alapos, a tálalás minősége azonban hagy maga után kívánnivalót.”

„A beépítési struktúra szép. A manzárd jellegű tömegformálás nem szerencsés, olyan, mintha csak a területnövelés lett volna a célja. A homlokzatburkolat a nézetrajzokon szép, de a látványterveken a megjelenítése kevésbé sikerült. A fém teraszrendszer érdekes gondolat, kár, hogy a látványképeken nem jelenik meg.”

„A kéményttest önálló, középre állított, az épületstruktúrából kiszakított elemként jelenik meg. Magányos, központi elemként nehezen értelmezhető, látványa természetellenes.”

„A beépítés emberléptékű, kellemes térarányú belső tereket, zöldfelületeket tartalmaz. A környező épületek léptékével alapterületileg megegyező épülettömegek alkalmazása helyenként már-már elap-
rózottnak tűnik, különösen a nagyobb magasságra tekintettel. Az épületek manzárd tetős tömege nehezen indokolható. A kémény egyszerűen csak van, az egyik udvar része, ilyen formán előnye a nem túldimenzionáltság.”

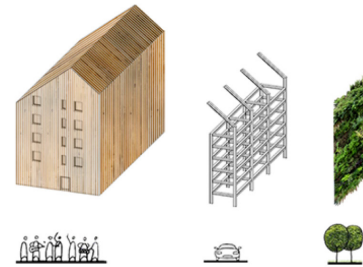
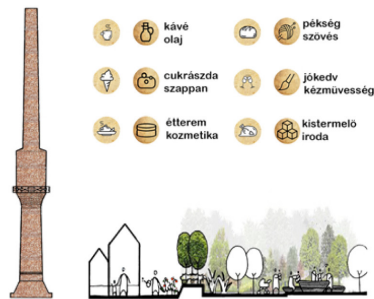

átnézeti helyszínrajz

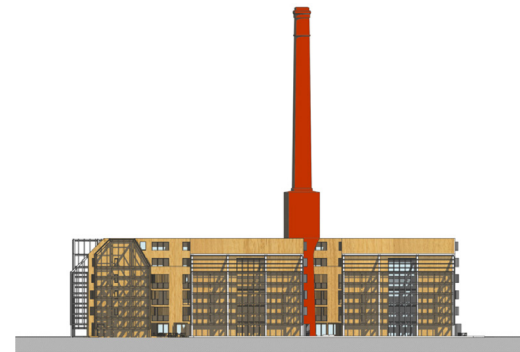
földszinti átnézeti alaprajz

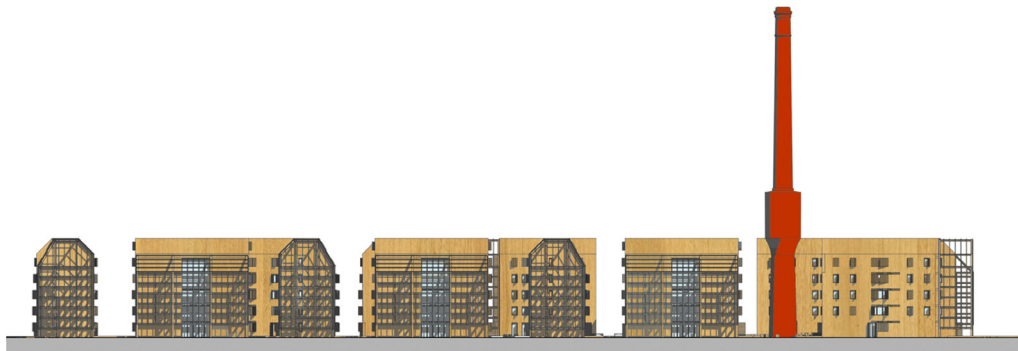
a telek területe:	14 107 m ²
beépítettség:	73,00%
zöldterület:	5 257 m ²
szintterületi mutató:	1,37 m ² /m ²
építménymagasság:	13,50 m
lakásszám:	199 db
parkolószám:	229 db
összes nettó alapterület:	13 305 m ²
ebből lakás alapterület:	13 417 m ²
ebből egyéb alapterület:	1 888 m ²

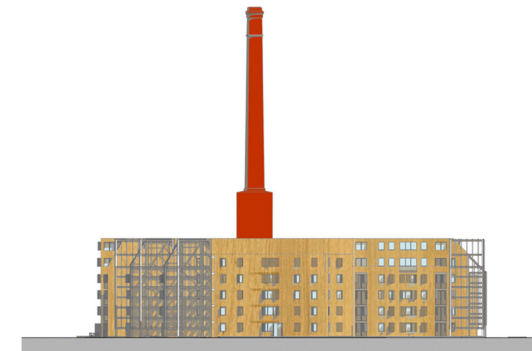
délkeleti homlokzat

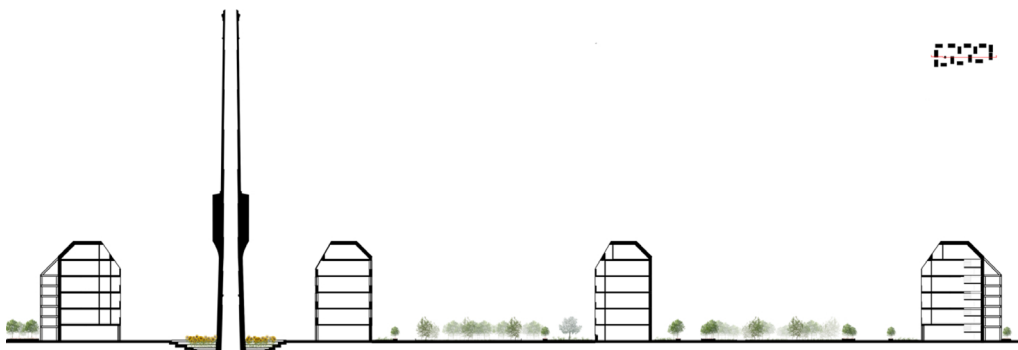
északkeleti homlokzat

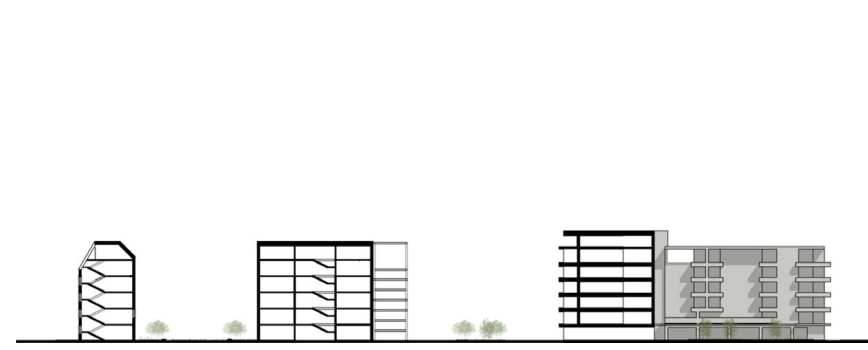
északnyugati homlokzat

délnyugati homlokzat

metszet

metszet

általános szinti átnézeti alaprajz

6. számú pályamű

Bodrossy Attila DLA, Doma László, Farkas Fanni, Kóczián Klaudia, Molnár Zsolt, Salacz Ádám, Spánicz Dorina

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

HELYSZÍN A beépítési koncepció kialakításánál abból indultunk ki, hogy a terület kedvező fekvése miatti adottságát (a belváros gépkocsi használat nélkül, gyalogosan elérhető) érdemes kihasználni, ezért javasolt a lehető legtöbb lakás telepítése. A Knézich utcát a Vámbéry Ármin utcával összekötő gyalogos átkötés komoly forgalmi jelentőséggel nem bír, itt indokolt intenzív zöld telepítése és a földszintről nyíló sorházas egységek létrehozása. Egy északkeleti-délnyugati átkötést jelöl ki a már megépült épület és a kémény helye. Ezt a hosszirányú tengelynél jelentősebbnek ítéljük. Javasoljuk ide telepíteni a közösségi tereket, üzleteket, orvosi rendelőket, ügyvédi irodákat stb. Nem elfeledve az egykor itt működő olajgyárat, javasoljuk továbbá, hogy az épületek finoman utaljanak a terület ipari múltjára.

KÉMÉNY Célunk volt, hogy a kémény gyújtópontba kerüljön anélkül, hogy ezt a helyzetét egy tér hangsúlyozná. Ennek elkerülésére a kémény szorosan az épületek között áll – éppen úgy, mint minden eredeti funkcióját betöltő kémény állt egykor.

CSALÁDÖSSZETÉTEL, LAKÁSÖSSZETÉTEL Magyarország megyei jogú városainak család adatai: 1-2 fős: 59%; 3-4 fős: 35%; 4 főnél nagyobb: 6%. A statisztikai adatok alapján viszonylag nagy hányadban garzonlakások kialakítását szorgalmazzuk, de méretük tág határok között mozoghat. Célszerű lehet többgenerációs lakásokat is kialakítani, egy kisebb és egy nagyobb lakásból összenyithatóan. Nagy teraszokat terveztünk és kis kertet, hogy a lakások

versenyképes alternatívát tudjanak nyújtani a városból kiköltözni szándékozók számára a családi házba költözéssel szemben. Érdemesnek látjuk a munkahely és a lakás szimbiózisának megteremtését, például a földszinten munkahely, az emeleten pedig a lakás kialakításával.

LAKÓKÖZÖSSÉGEK Olyan épületeket terveztünk, amelyek közösségképző erővel bírnak. Erre a legalkalmasabb a tágas, pulzáló szélességű közlekedővel bíró függőfolyosós ház. Szintenként mosókonyhákat alakítottunk ki, amelyek szintén közösségképző helyek. A közösségi tereket gyermekmegőrzésre, játékra, szaunázásra, grillezésre, barbecue-ra, testedzésre, napozásra, nagyobb társaság vendégül látására tudják használni a leendő lakók.

PARKOLÁS Egyszintes mélygarázs létrehozását javasoljuk oly módon, hogy az épület földszinti padlóvonalát 60 cm-rel megemeljük, így egyrészt kevésbé mélyen kell a talajvízben építeni, másrészt a földszinti lakások mindegyike belátásmentes lehet. Behajtó a szomszédos társasház számára kialakított Erkel utcai csomópontnál, be- és kihajtó az Ecet és a Botond utcai kereszteződésnél létesül. Felszíni parkolókat a Bercsényi liget és az Ecet utca mentén terveztünk, nagyrészt vendégparkolóként.

ZÖLDTERÜLETEK A kialakítandó zöldterületek minél nagyobb hányadát lakásokhoz szeretnénk kapcsolni, hogy a lehető legtöbb privát kertet tudjunk kialakítani.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A városias lakóházformák megújítása terén előremutató koncepciót ad a terv az alacsony és sűrű beépítéssel. Épületformái és terei azonban kevésbé városiasak, inkább a lakótelepekre emlékeztetnek. Az olajgyári kémény megfelelő térbeli pozícióba kerül a sétány gyújtópontjában. Jó lett volna, ha ezzel összefüggésben hasznos funkciót is kapott volna. A terv kidolgozása alapos, rajzi tálalása még érlelhető lett volna.”

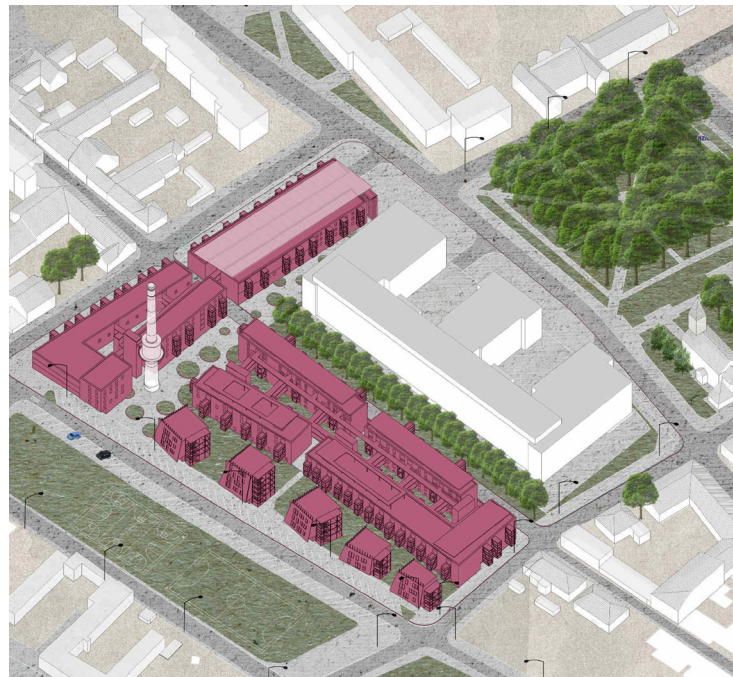
„A gyártelepszerű beépítés kicsit sűrű, de még működképes, a Bercsényi-liget felőli pontszerű házsorral szépen fellazul. A kémény szervesen illeszkedik a telephez. Az építészeti megjelenés vegyes eredményt hozott. A konzolos erkélyrendszer érdekes téri helyzeteket tud teremteni. A pontházak döntött síkjai viszont zavaróak. A látványterv agresszív vöröses színezése nem tett jót a mértéktartó épületstruktúrának.”

„A kémény a kompozíció természetes eleme. Pontosan pozícionált. Kapcsolata az új épületekkel intenzív, ugyanakkor arányos. Az ismerős kapcsolódás jó stílusérzékre, erős koncepcióalkotásra vall.”

„A beépítés nagyon intenzív, a megépült lakóegyüttes melletti területen már-már túl intenzív. Az épülettömegek nagysága, hosszúsága vitatható. A Bercsényi liget felőli pontházak fellazítás jó építészeti gondolat, azonban az épületek konkrét megformálása bizonytalan. A terv egyik fő erénye a kémény szerepének és súlyának jó meghatározása.”

átnézeti helyszínrajz

földszinti átnézeti alaprajz

a telek területe:	11 660 m ²
beépítettség:	51,91%
zöldterület:	2 958 m ²
szintterületi mutató:	1,79 m ² /m ²
építménymagasság:	13,32 m
lakásszám:	223 db
parkolószám:	281 db
összes nettó alapterület:	17 360 m ²
ebből lakás alapterület:	15 031 m ²
ebből egyéb alapterület:	2 329 m ²

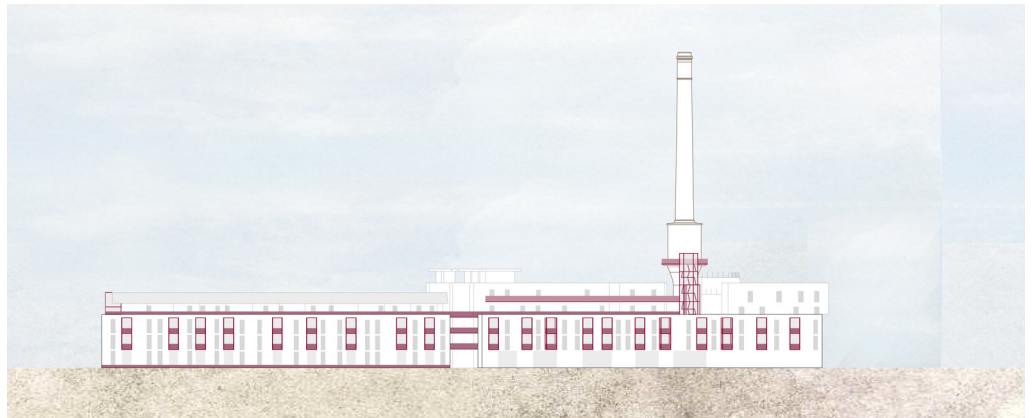
délkeleti homlokzat

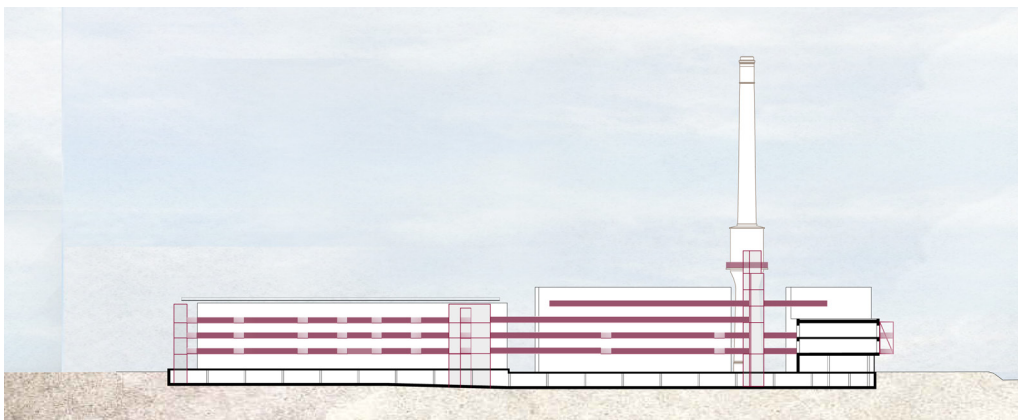
északkeleti homlokzat

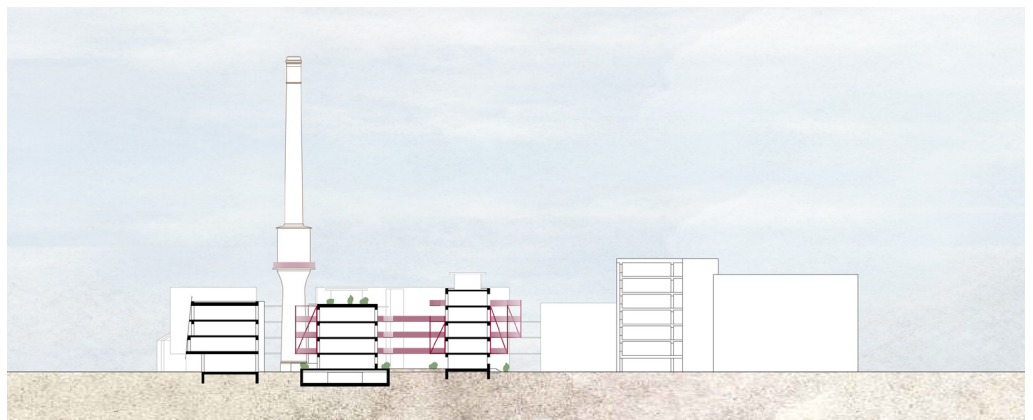
északnyugati homlokzat

délnyugati homlokzat

metszet

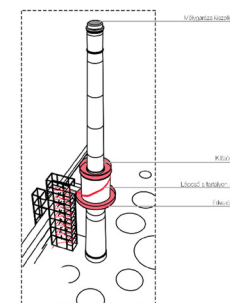
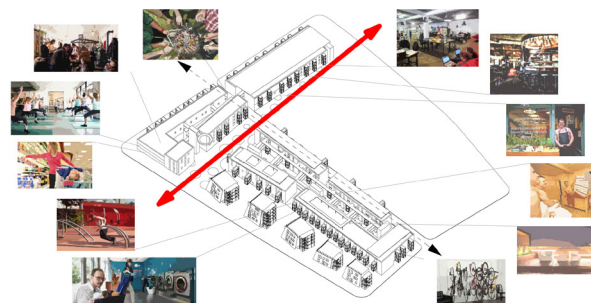

metszet

általános szinti átnézeti alaprajz

	35 m ²	12 %	
	52 m ²	43 %	
	72 m ²	33 %	
	104 m ²	6 %	
	106 m ²	3 %	
	120 m ²	3 %	

7. számú, 2. díjas pályamű

Gráding Dóra, Nagy Fanni, Pethő László, Reiner Éva, Simon László

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

Minden városnak lételeme a harmónia. Egyes épületek eltűnnek, mások megmaradnak. Vannak, amelyek építik a város arculatát, és vannak olyanok is melyek rombolják azt.

A beépítésünk három fő irányvonalhoz igazodott. Az első, hogy létrehozzunk egy kellemes, városi léptékű lakókörnyezetet. A második, hogy megőrzendő értékeket integráljunk, és léptékben igazodjunk a környezethez. A harmadik pedig, hogy a megteremtett harmóniával ellensúlyozzuk, a szomszédos lakótömb bántó megastuktúráját.

Az épületeink léptéke a tömegek méretével és az épületforma archetipikus képével egy olyan városi beépítést mutat, ami egyrészt az ipari múltat idézi, másrészt egy kellemes, külvárosias hatást teremt.

A tervezési folyamat egyik legfontosabb része, a kéményhez való igazodás, és annak hasznosítása volt. A jelen állapotában szerepét veszített kémény, egy új használati funkciót kapott. Az újrahasznosításnál a környezettudatosságot tartottuk szem előtt.

A műtárgyat magasságából adódóan, alkalmasnak találtuk arra, hogy egy függőleges tengelyű szélkerék települjön rá, mely energiatermelése biztosítja a beépítés közös használatú részeinek az energiaellátását. Ezt úgy valósítottuk meg, hogy

a kéményből 16 métert visszabontottunk és ugyanekkora magasságban kiegészítettük 4 egymásra kapcsolódó szélkerékkel. A visszabontott téglákat a kémény körül található tér burkolatába helyeztük el. A környezettudatosság vonalát folytatva a lakóépületek délnyugati magastetői napelemekkel beépíthetőek, melyek a lakók energiaszükségletét biztosíthatják.

A kémény köré kialakított téren egy mozgatható fedett-nyitott térlefedés található, mely helyet ad kulturális rendezvények és piaci vásárok megtartására is. A mozgathatóság célja az volt, hogy a kéményhez viszonyítva különböző, az adott használatnak megfelelő, változatos térhelyzetek alakulhassanak ki. A lakótömbök közötti zöldterületek elsősorban a lakók számára lettek kialakítva. A tömbök megszakításában különböző közterületi funkciók kaptak helyet (pl. játszótér, grillkert stb.) gazdagítva az itt élők életterét. A régi gyár hangulatát a fogyasztótérekben kiállítás formájában kívánjuk megidézni, illetve a területre ültetett olajfákkal.

A beépítendő terület kisebbik részére egy parkolóházat terveztünk. Erre azért volt szükség, mert a beépítés nagysága túl sok parkolóhelyet igényel, és a mélygarázs kialakítása a belvív jelenléte miatt nagyon költséges lenne. A parkolóház tetején a magastetők alá klubhelyiség, közösségi kert valamint egy kondi- és fitnessterem került.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A városi lakóházforma megújítása szempontjából egyike az előremutató terveknek. Megfelelően sűrű, mégis otthonos, gyerekevelésre alkalmas tereket teremt, bár a gyalogos utcai néhol túlságosan szűknek bizonyulnak, s kellemtelen átlátásokat eredményeznek. Az olajgyári kémény méltó térbeli pozíciót és szellemes, jövőbe mutató rendeltetést kap. Kidolgozását tekintve alapos és szép munka”

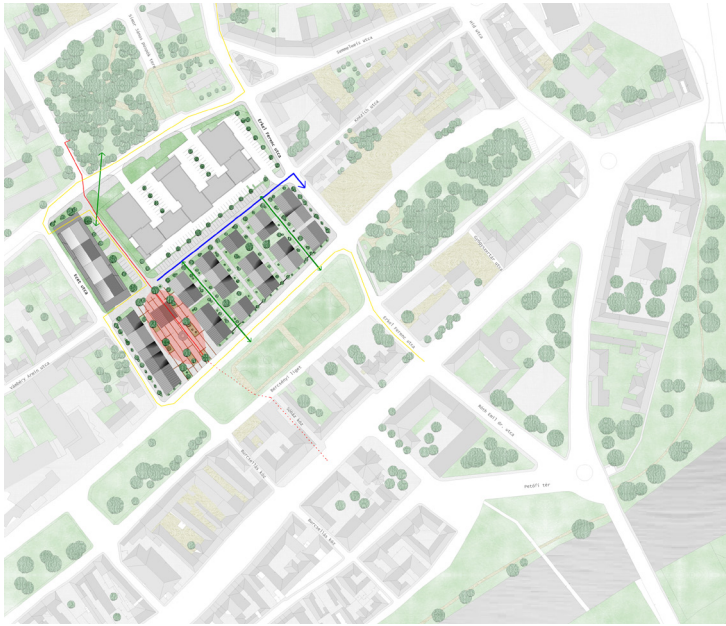
„A Gulliver elé épített Liliputi erős kontrasztot ad, érezni benne a környezetéhez képest monumentális épülettel szemben érzett dühöt. A téglaváros anyaghasználatával integrálja a kéményt. A 20. század eleji munkástelepekre emlékeztető struktúra határozott világot teremt. Egyetlen helyen bizonytalanodik el: a kéménynek túl nagy teret hagy, a kémény mögé tett mozgó fedett tér sem tudja megfogni a léptéket.”

„A mobil épületrész sokat segít a térbeli megjelenésben. A lehetőség, ami a kémény és a térfalak közötti távolságot »beállíthatóvá« teszi, nagymértékben oldja a szigorúan szerkesztett beépítés látványát.”

„A beépítési mód, a tömegformálás, az anyaghasználat jól visszaidézi a korábbi ipari múltat. Ugyanakkor az intenzív beépítés és az előnyként említett anyaghasználat esetenként kissé szigorú tereket eredményez. A kémény kisé magányosan áll a sűrű beépítéshez képest nagynak tűnő téren, amin részben segít a mozgatható tetős, változó funkciójú környezet. Értéke az egységes megjelenés, a környezettől ugyan eltérő, de határozott építészeti karakter.”

A tervet a Bíráló Bizottság díjazásban részesíti.

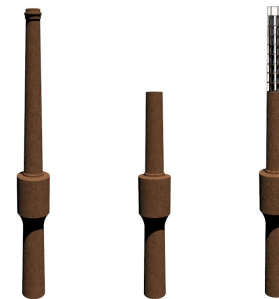

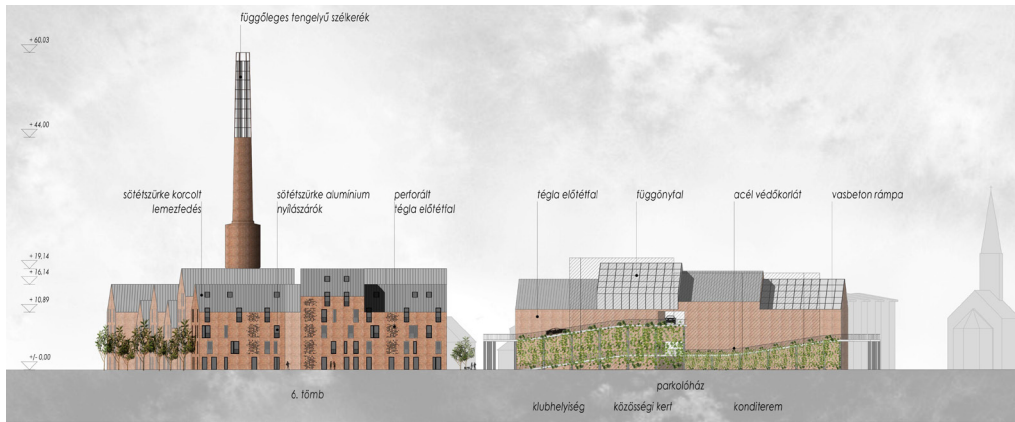
átnézetű helyszínrajz

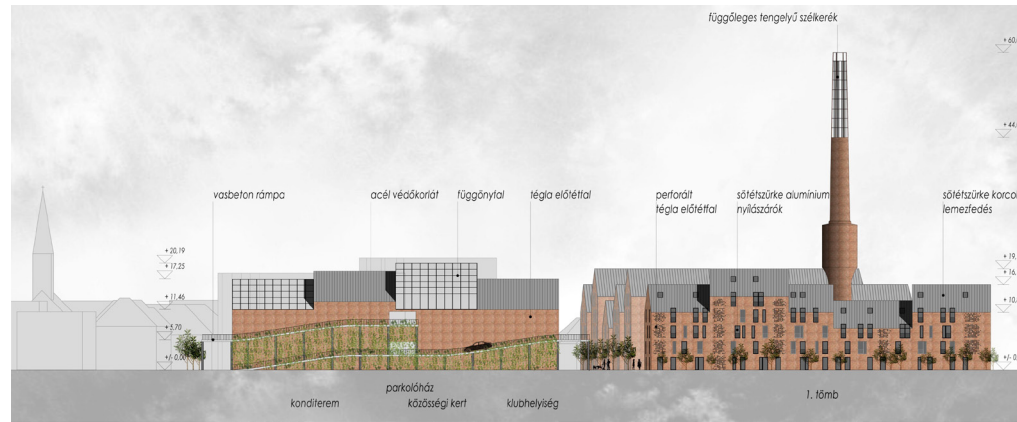
földszinti átnézetű alaprajz

a telek területe:	11 257 m ²
beépítettség:	53,96%
zöldterület:	4 285 m ²
szintterületi mutató:	2,21 m ² /m ²
építménymagasság:	12,00 m
lakásszám:	188 db
parkolószám:	245 db
összes nettó alapterület:	16 039 m ²
ebből lakás alapterület:	12 742 m ²
ebből egyéb alapterület:	3 297 m ²

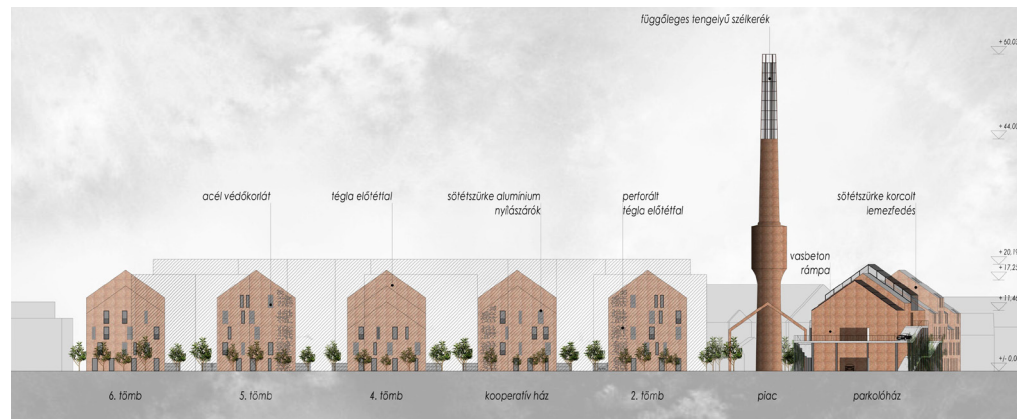
délkeleti homlokzat

északkeleti homlokzat

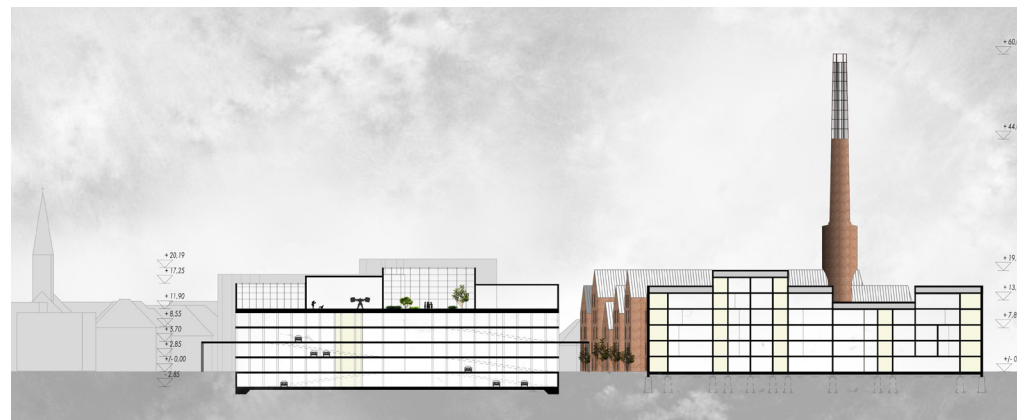
északnyugati homlokzat

délnyugati homlokzat

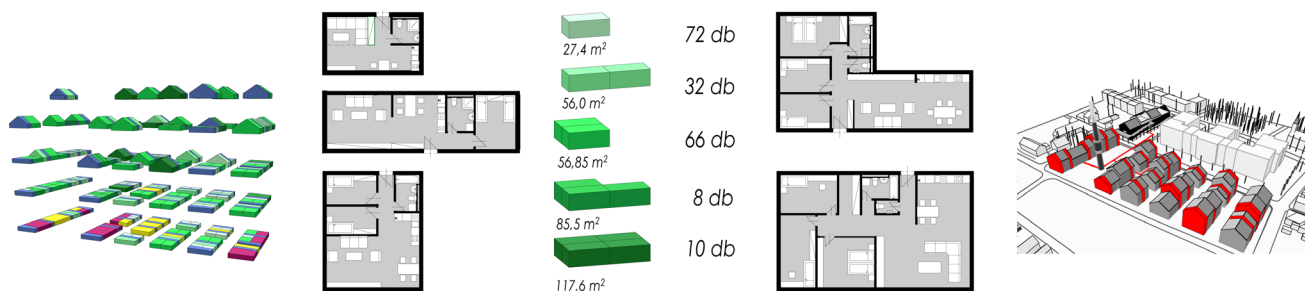
metszet 01 / 03

metszet 02 / 04

általános szinti átnézeti alaprajz

8. számú pályamű

Bach Péter DLA, Eredics Éva, Horváth Ágnes, Joó Tamás, Maráz Veronika

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

ELHELYEZKEDÉS A tervezési helyszín Győr Sziget városrészében, a volt Rábca folyó medrével határolt Bercsényi liget mentén helyezkedik el, a régi növényolajgyár területén. A belváros közelségének köszönhetően a környék infrastrukturális ellátottsága megfelelő. Mind autóval, mind tömegközlekedéssel könnyen megközelíthető. Ezen kívül a legtöbb közintézmény, óvoda, iskola, orvosi rendelő egyszerűen elérhető, akár gyalogosan is.

KONCEPCIÓNK Fontos volt számunkra, hogy épületeinkkel illeszkedjünk Győr-Sziget városszerkezeti rendszerébe; a kéménnyel kapcsolatot teremtsünk, helyzetbe hozzuk; és olyan kereskedelmi és közösségi funkciókat alakítsunk ki, amire szükség van, és ami nap mint nap a lakók igényeit szolgálja. Lényeges szempont, hogy az Akác utca folytatásaként, nagyobb zöldfelülettel és közösségi térrel kössük össze a Simor János püspök teret és a Bercsényi ligetet. Ezt a közterületi tengelyt hangsúlyoznánk, szemben a Bercsényi ligettel párhuzamos, a területet kettészelő úttal.

LAKÓFUNKCIÓ A vevői igények teljes körű kielégítése érdekében az épületegyüttesben megtalálhatók a kisebb méretű egyszobás, valamint a gyerekes családok igényeit is kiszolgáló két- és háromszobás, nagyobb alapterületű lakások. A Bercsényi ligetre néző keskeny épületekben pedig kilenc, tömbönként három duplex lakás kialakítását kezdeményezzük. A lakótömbök tervezésénél fontosnak tartottuk, hogy mindegyik lakás megfelelő tájolású legyen, nagy üvegfelületekkel, kedvező kilátással. Két eltérő felépítésű lakóépület alkot egy keretet, így kialakul köztük három átjárható, mégis

védett, szűrt udvar, melyeket más-más funkcióval látunk el. Az így kialakult hidak használatára több javaslattal is élhénk: közösségi tevékenységeknek adnak helyet; ahol lehetséges, magántulajdonú terasszá formálódnak; helyenként áttörté válnak, növények felfuttatására szolgálva. A teraszok kiépítésénél is három eltérő kialakítást ajánlunk a leendő lakóknak az épületek homlokzati sávjának különböző használatát illetően.

EGYÉB FUNKCIÓK A kémény körül egy kétszintes fedett-nyitott közteret terveztünk, mely kereskedelmi és vendéglátó funkciókat lát el. Őstermelői pultok, kisebb pavilonok elhelyezésének biztosítunk lehetőséget, mely összességében egy piacot alkot. A vendéglátó egységeknek zárható / fűthető tereket, közlekedési rendszert és vizesblokkokat terveztünk. A többi tér kihasználására csak javaslatot teszünk. Azok flexibilisen alakíthatók lennének a tulajdonos által, a város és a bérlők igényei alapján.

KÉMÉNY Az olajgyár egyetlen megmaradt építészeti emléke, Győr 19. századi ipari életének jelképe a falazott építési móddal, golyvás kialakítással rendelkező kémény. A kémény Győr városképi arcának, kontúrjának alkotórésze. Jelen állapotában emblematikus tájékozódási pontként kezd újjáéledni. A kémény a tervünk központi, szervező eleme, amit a kereskedelmi és szolgáltató épület ölel körbe. Fontos közlekedési tengelyek metszéspontjában áll. A Bercsényi liget felől egy infópontot alakítunk ki itt, ahol informálódni lehet Győr-Sziget ipari múltjáról és a kéményről.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A városi lakásformák, lakóházak megújítása terén nem hoz feltétlen új megoldásokat a terv. Megoldásai kissé elnagyoltak, formálisak, és nem eredményeznek igazán városias tereket. Az olajgyári kéményt kissé kényszeredett helyzetbe hozza a beépítés »főtere«, és újszerű rendeltetést sem rendel hozzá.”

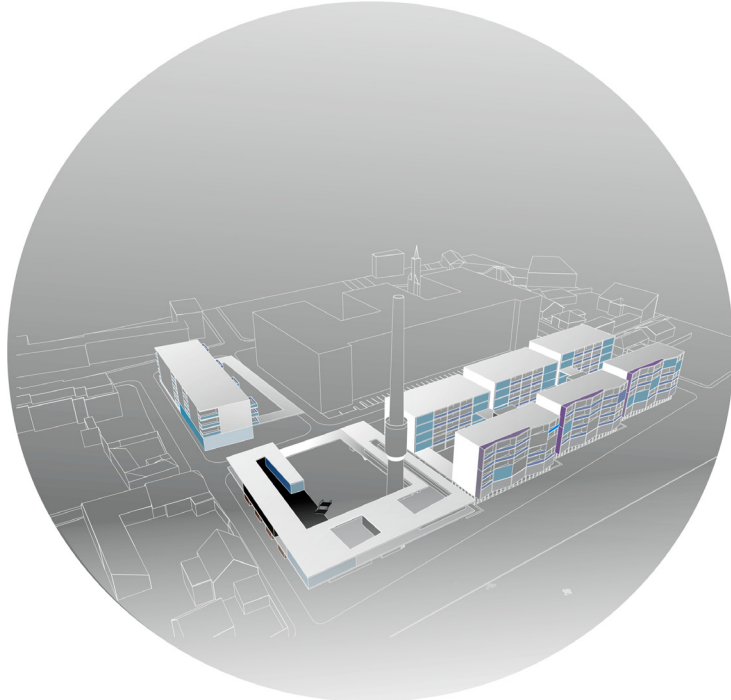
„A helyszínrajzon ábrázolt négy keret nagyvonalú felvetés. A keretes piactér, és a kerettel körülvelt kémény önmagában szép téri helyzet a sarkon. Ugyanakkor a lakótömbök keretessége elbizonytalanodik a tömegformálásban, a hármas lakótömb lineáris kialakítása sematikus beépítést eredményez. Így a lakóépületek és a piactér között nem alakul ki szerves építészeti viszony, mintha két különböző időszakban épültek volna.”

„A kémény, a körülépítettségnek köszönhetően beágyazódik a városias, a tömbök egymásmellettségére alapozott struktúrába. A lepény épület és a kémény erős kontrasztja kiemeli a komponálás lényegi szabályát.”

„Az átnézeti helyszínrajz intenzitása, keretezése többet sugall, mint amennyit a terv valójában megvalósít. A szűken mért zöldfelület, a földszinti parkolók bizonytalaná teszik a tömbök közti udvarok sétány jellegét. A kémény körüli lepényépület jó építészeti gondolat, ugyanakkor léptékét tekintve vitatható a helyzete a lakóépületekhez és a kéményhez képest.”

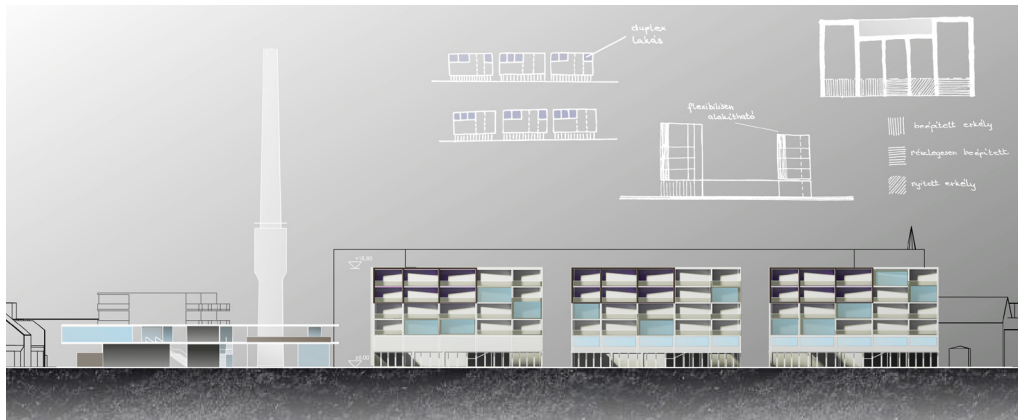

átnézetű helyszínrajz

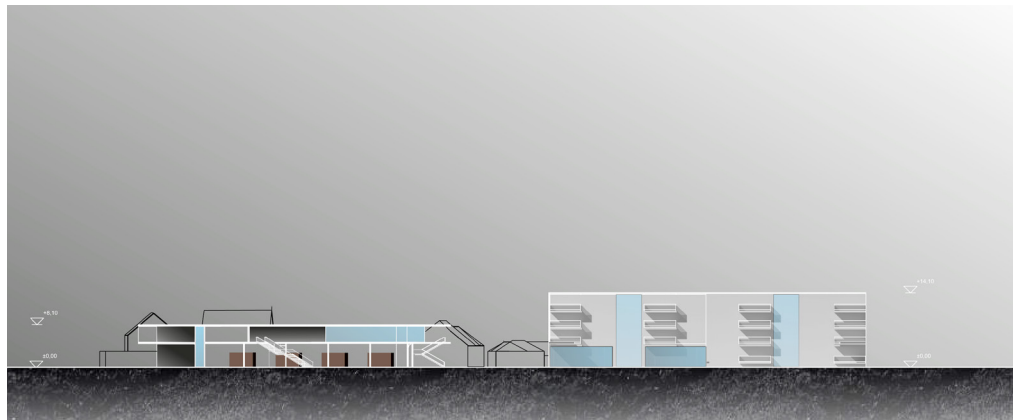

földszinti átnézetű alaprajz

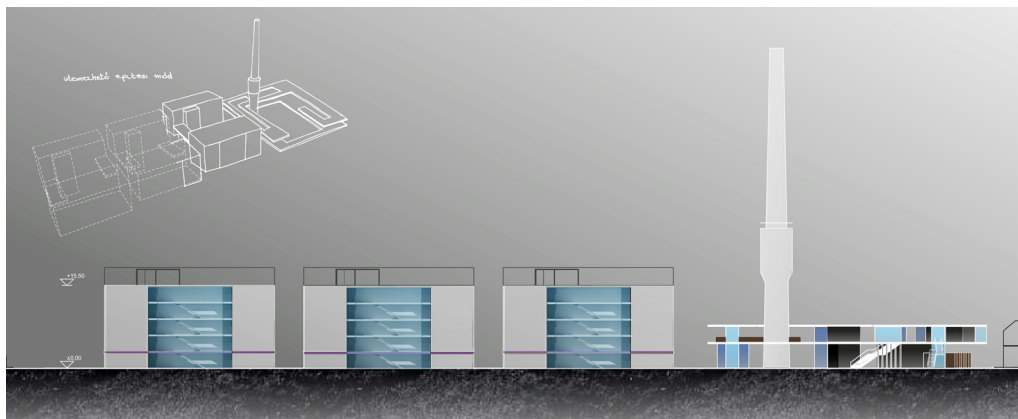
a telek területe:	12 500 m ²
beépítettség:	50,00%
zöldterület:	4 560 m ²
szintterületi mutató:	1,60 m ² /m ²
építménymagasság:	18,00 m
lakásszám:	178 db
parkolószám:	272 db
összes nettó alapterület:	20 930 m ²
ebből lakás alapterület:	16 620 m ²
ebből egyéb alapterület:	4 310 m ²

délkeleti homlokzat

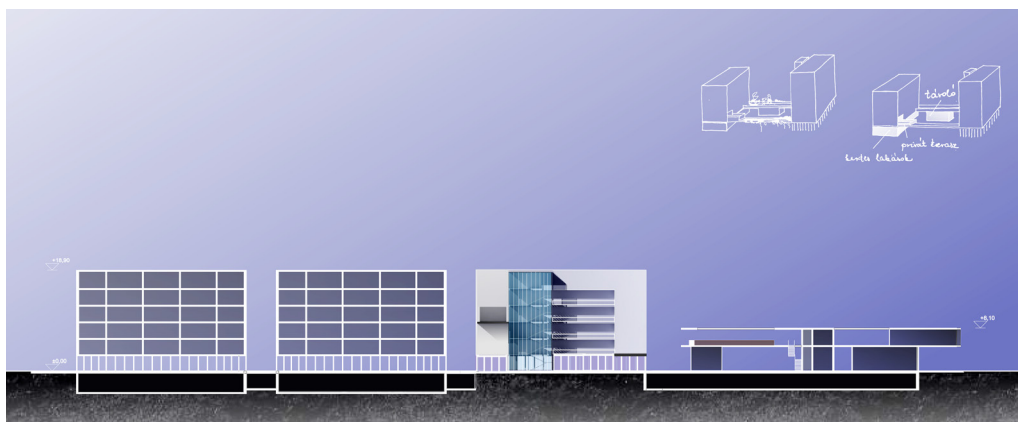
északkeleti homlokzat

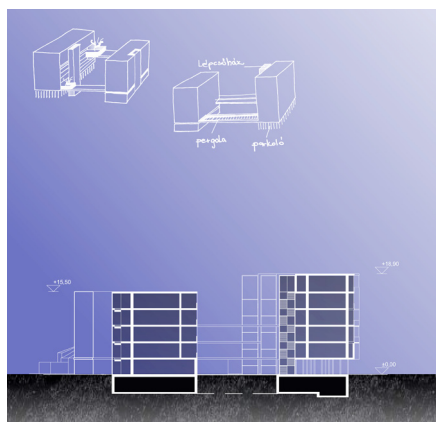
északnyugati homlokzat

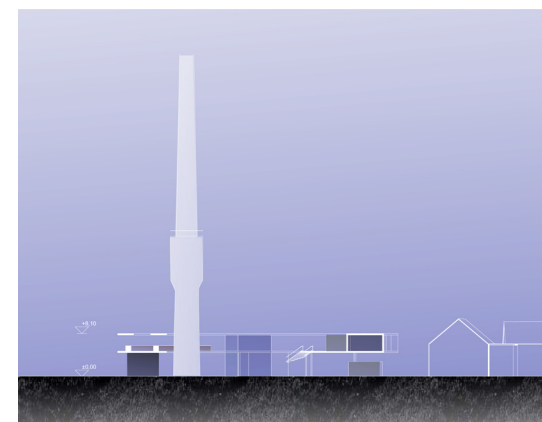
délnyugati homlokzat

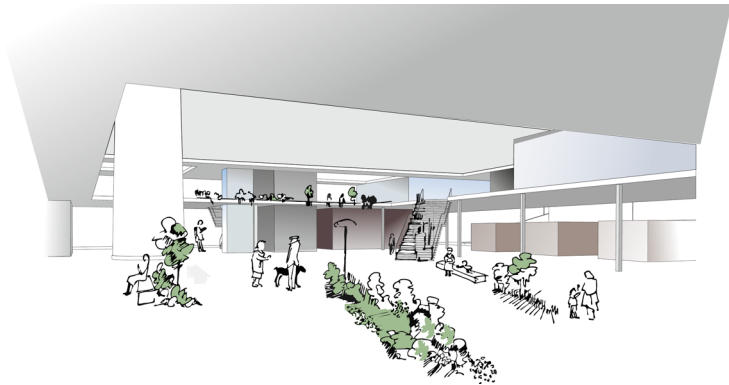
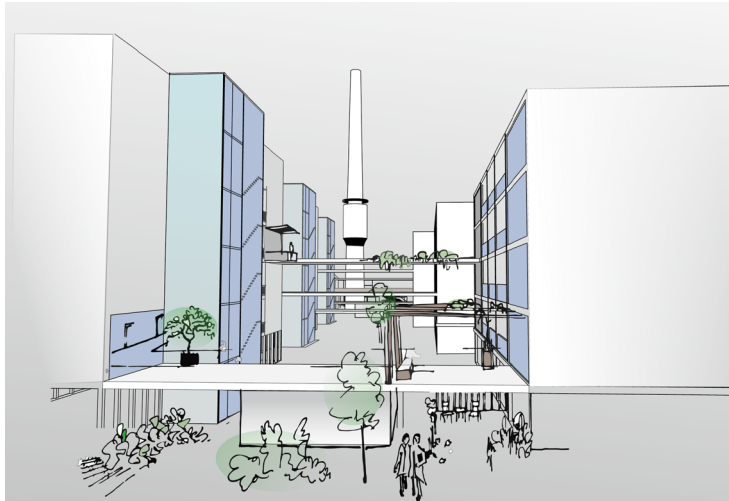
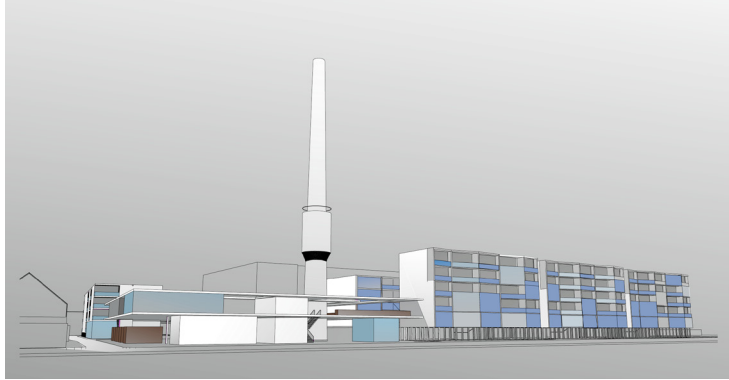
metszet 03

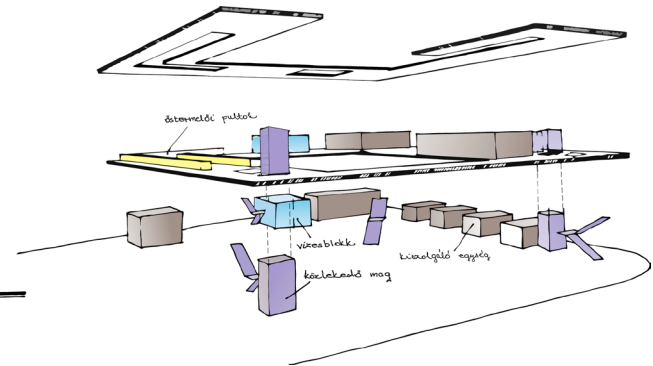
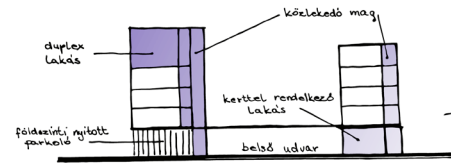
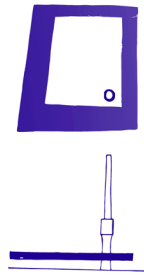
metszet 021

metszet 04

általános szintű átrézeti alaprajz

9. számú, 3. díjas pályamű

Barna Izabella, Brassányi Tímea, Czigány Tamás DLA, Csörgő Gábor, Vojtek Rita

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

A régi **olajgyár** telkére való tervezésnél a fő célunk egy humánusabb lakókörnyezet kialakítása volt, lazább beépítéssel, zöldfelületek biztosításával, mely Sziget városrészt vonzó központjává válhatna. Tervünkben törekedtünk egy olyan környezet kialakítására, melynek hangulatában is a megújulás, az újjáébredés dominál. A vezérelv felállításánál több szempontot is figyelembe vettünk: a terület jellegét, hangulatát, a kémény pozícióját és a Bercsényi ligettel való kapcsolatot. Az alap koncepció **két egymásra merőleges tengely**, amely nemcsak kijelöli a fontosabb haladási irányokat, hanem kapcsolatot létesít a környező Bercsényi liget és a Simor János püspök tere között, keresztüliszelve a **kémény körüli központot**. A tengelyesen elhelyezett épületek rendszerének előnye, hogy ez a beépítés lehetővé teszi az épületek benapozását, és kedvező tájolását. Az épületek között kialakuló intim terek elsősorban a lakók számára biztosítanak pihenési lehetőséget. A tervezett épületegyüttes két fő részre osztható: a 171 lakást tartalmazó társasházakra, illetve a központi térre, ahonnan a boltokat lehet megközelíteni. A közteret és a **két fő sétányt** különböző térburkolatokkal fednénk le.

Koncepciónk másik fő pillére maga a **kémény**. Igyekeztünk méltó funkciót adni neki, hisz Győr régi **ipari jellegének** is szimbólumává vált azóta. A kéménykürtőben építendő **belső csigalépcső** rendszer több funkciót is betölt: nemcsak közlekedési lehetőséget biztosít a golyva szintjén kialakított kávézóhoz és kilátóhoz, hanem statikailag is megerősíti a kémény szerkezetét. A csigalépcsőt a kémény teljes magasságában végigvezettük, ezzel teljes magasságában megtámasztjuk azt, az állagmegóvás érdekében. Valamint a sportosabb, bátrabb látogatóknak lehetőséget biztosítunk a

kémény tetejéről nyíló látvány szemlélésére, a csigalépcső tetején kialakítandó kilátószintről. Emellett a kémény falába **148 üvegtég-lát** terveztünk beépíteni, melyek éjjeli megvilágítása lenyűgöző látványt nyújt a kéménynek. Az üvegtég-lát emléket állítanak **az olajgyár 148 éves (1851-1999) működésének**.

A Bercsényi ligetben kialakított sportpályák helyett modern városias pihenőparkot alakítanánk ki. Az erre készített javaslatot a helyszínrajzon mutatjuk be. A **liget felújítás** koncepciójának alapja, hogy a liget hosszában változó keresztmetszettel visszatelepítenénk a vizet, amely így összeköttetést biztosítana a liget szétszakadozott részeinek.

Az beépítésben (épületek és parkoló rendszer) egy **szerkesztett raszter** szolgált segítségül, így a épületek elhelyezése **sakktábla rendszerben** történt. Előnye az épületek megfelelő tájolása és épületek közötti intim zöldterületek kialakulása. A lakóépületeket a raszterre illesztettük, azonos **oldalfolyosós** közlekedési rendszerré, melyekben a lépcsők és liftek mind-mind biztosítják az épület és a **mélygarázs (220 parkoló)** közti közlekedést.

A homlokzatoknál különböző színárnyalatokat használtunk fel az **árnyékoló lamelláknál**, melyek mozgathatóságukkal eltérő, játékos megjelenést nyújtanak a lakóépületeknek. Többfajta lakáskialakítást terveztünk, kisebb-nagyobb, kétszintes és luxus lakások átalakítására az ide költözőknek. Központunk épületeiben **24 üzlet, bérelhető irodák, közösségi tér, reggeliző-étterem, kávézó, kilátó** és 18 felszíni parkolóhely elhelyezésének adunk lehetőséget, melyek nem csak az itt lakókat, hanem az egész városrészt kiszolgálhatják.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A városi lakóházformák megújítása terén az egyik legprogresszívebb terv. A sakktáblás elrendezés klimatikus és térformálási szempontból is előremutató, még ha nem is feltétlenül külsőfolyosós házakkal. Az olajgyári kémény szellemesen illeszkedik a beépítés rendszerébe, ügyesen ellenpontozza annak homogenitását. Funkcionális javaslatuk is helyénvaló. A terv kidolgozottsága igényes, kár, hogy lakásalaprajzokra nem futotta már.”

„A pepita beépítési struktúra feszesen kitölti az L-alakú területet, jó léptékű épületeket és jó arányú tereket hozva létre. A lakóházak megjelenése letisztult és vidám. A kémény kiharapása a lakóépületből markáns elvi gesztus, kérdés, hogy ez a fricska a valóságban nem váltana-e ki pont ellentétes hatást, mint egy meg nem értett ironikus poén.”

„A kémény, beleharapva az új építésű lakóépületbe, egyedi kompozíciót eredményez. A »testközeliség«, a rendhagyó téri kapcsolatok (a beharapás, a bezáródó, de kapumotívumával feltáruló részlet) megnyugtató alap egy arányos, jó ízű téri világ megépítéséhez.”

„A terv erénye a szigorú, kemény, ugyanakkor emberléptékű, mozgalmasság beépítés, izgalmas átlátásokkal, térkapcsolatokkal. Külön kiemelendő a kémény beillesztése a koncepcióba, valamint a Simor János püspök tér felé vezető tengely kapuátvezetése. A beépítés erős választ ad arra, hogy van a megépült épülethez képest más, izgalmasabb, sűrű de szellős megoldás is sok lakás elhelyezésére a területen.”

A tervet a Bíráló Bizottság díjazásban részesíti.

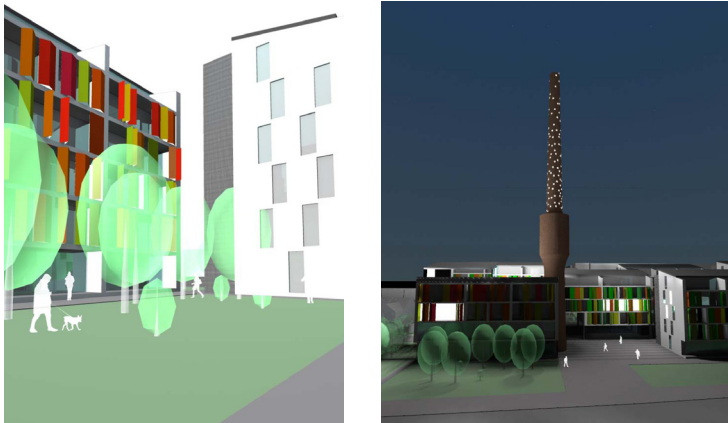
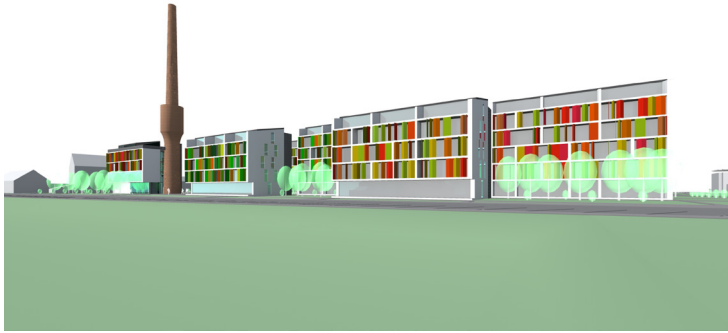
átnézeti helyszínrajz

földszinti átnézeti alaprajz

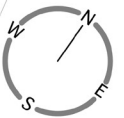
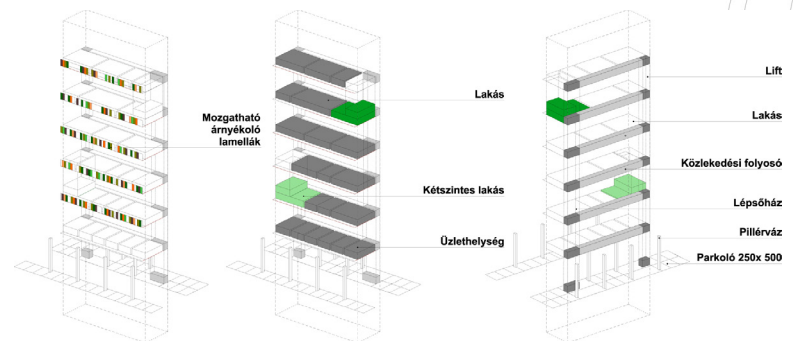
a telek területe:	11 239 m ²
beépítettség:	31,12%
zöldterület:	5 385 m ²
szintterületi mutató:	1,75 m ² /m ²
építménymagasság:	15,10-18,60 m
lakásszám:	171 db
parkolószám:	238 db
összes nettó alapterület:	12 345 m ²
ebből lakás alapterület:	8 360 m ²
ebből egyéb alapterület:	1 535 m ²

általános szinti átrnézeti alaprajz

homlokzat kialakítás >
lakások kialakítása >>
közlekedési rendszer >>>

10. számú pályamű

Bálint Eszter, Csuzi Barbara, Geyer Dorottya, Nagy András, Nagy Viktória, Scmidt Edina, Zentai Fruzsina

Építészeti leírás, az alkotók gondolatai

A KÉMÉNY helyzete nagyban meghatározta a tervezett épületek tömegalakítását és egymáshoz való viszonyukat. A fókuszba a kéményt állítottuk, melyet körülölelnek az épületrészek. A beépítésünk négy épülettömbre tagolódik, melyek kapcsolatban állnak egymással, a teljes területet átfogva. A tervezés során igyekeztünk a REALITÁS talaján mozogni, a paramétereket betartva, ezzel bizonyítva, hogy a város szövetét erősítheti egy régi ipari építmény. Fontosnak tartottunk egy olyan épületgyűttest létrehozni, amely egy élhető és ZÖLD környezetet biztosít az ott lakó közösség és a városi emberek számára. Törekedtünk a beépítés sokféleségére, hogy minél több igényt kielégítsünk. Nagy hangsúlyt fektettünk a KÖRNYEZETUDATOSSÁGRA, ezért a tervben megújuló energiaforrásokat használtunk. Az épületek tetejére NAPELEMEK kerültek, a kéményre axiális szélturnát terveztünk, melynek a kémény alkotja forgástengelyét, illetve a kémény huzathatását hasznosítva szellőztetjük a mélygarázst. Ezt a gondolatot erősítve az épületek homlokzataira jelentős mennyiségű zöld növényzet került. A környezettudatosság mellett a homlokzati elemek a múlt kor IPARI jellegét erősítik. Ilyen a kéményen elhelyezkedő SZÉLTURBINA, a shéd tetőt idéző napelemek, a KIEMELT KÖZLEKEDÉSI RENDSZER. A homlokzaton használt anyagok esetében viszont törekedtünk a visszafogottságra és

a kéménnyel való kontrasztra. A beépítés két hangulatot különböztet meg. A függőfolyosós elrendezésű épülettömbök közötti tér képviseli a CSENDESEBB zónát, itt kizárólag lakásokat alakítottunk ki. A földszinten angolkertekkel, a felsőbb szinteken pedig erkélyekkel. Szintenként egy-egy közösségi funkcióval gazdagítottuk a lakókörnyezetet. A kémény közvetlen környezetében egy kávézót alakítottunk ki, amely átmenetet képez a csendes és a NYÜZSGŐ zóna között. A fogatolt elrendezésű épülettömbök földszintjén üzletek, illetve egy nagyobb léptékű bevásárló egység került elhelyezésre, amely kielégíti a tágabb környezet igényeit is. A kémény körüli teresedéssel egy átközelkedést biztosítunk a telek pontjai között, ezzel egyfajta SÉTÁLÓUTCÁS tengely jön létre. A felsőbb szintekre francia-erkélyes lakásokat terveztünk. Az üzlet- és vendégparkolók a térszínen kerültek kialakításra. A lakásokhoz, illetve a bevásárló egységhez a parkolási lehetőség a MÉLYGARÁZSBAN adott, ahol lakásonként tárolók biztosítottak. Egységesen tartozik minden tömbhöz a felszínen hulladék- és kerékpár tároló, CÉLUNK egy olyan lakókörnyezet létrehozása volt, mely figyelembe véve az épített ipari örökséget, illeszkedik a város alakuló szövetébe, illetve a Bercsényi liget által meghatározott zöldterületi rendszert erősíti.

Szemelvények a Bíráló Bizottság tagjai által megfogalmazott véleményekből

„A lépcsőző tömegalakítás a tengerparti szállodákra emlékeztet, nem helyénvaló viselkedés. A kéményt esetlegesen veszi körül a három lakóépület. Az egyik túlságosan is közel kerül hozzá, de ez a közelség nem izgalmas viszonyt eredményez, hanem egymást zavarják.”

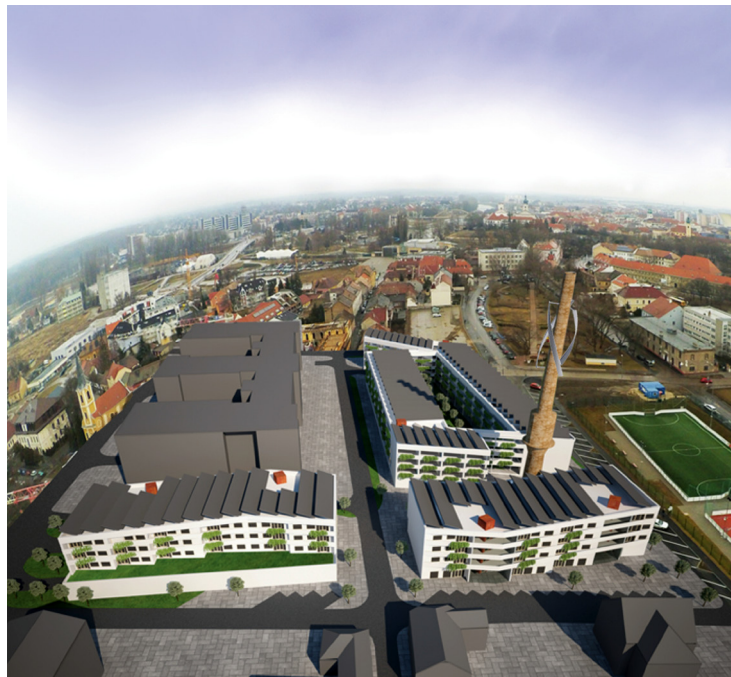
„A túlmozgásos alapszövetbe önkényesen foglal helyet a kéménytest. Méreteit kihasználva sem válik a térbeli alakzat átgondoltá, arányossá, természetessé.”

„A terv önmagával beszélget, megoldásai monológok, nem kezdeményez párbeszédet sem a kéménnyel, sem a környezettel. E felállás szétfolyást és esetlegességet eredményez, a terv pozitívumai (pl. ökológikus szemlélet) is háttérbe szorulnak vagy visszajára fordulnak (pl. turbina megfogalmazása).”

„A beépítés vitatható eleme a kifordított szerkesztési rendszer, a nagy, összefüggő épülettömeg alkalmazása. Az ipari jelleg hangsúlyozása, a shéd tető visszaidézése korlátozott mértékben sikerült. A kémény bevonása a koncepcióba mind funkcionálisan, mind megjelenését tekintve hagy némi kívánnivalót maga után. A terv erénye a környezettudatosságra törekvés, a megújuló energiák alkalmazásának igénye.”

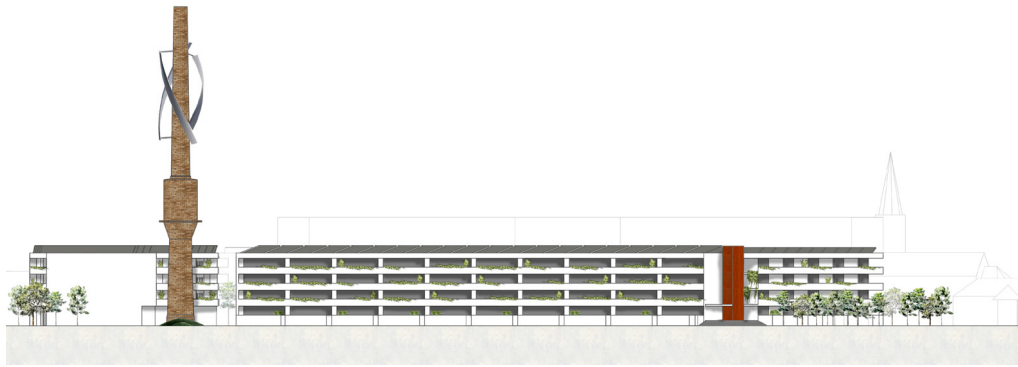

átnézeti helyszínrajz

földszinti átnézeti alaprajz

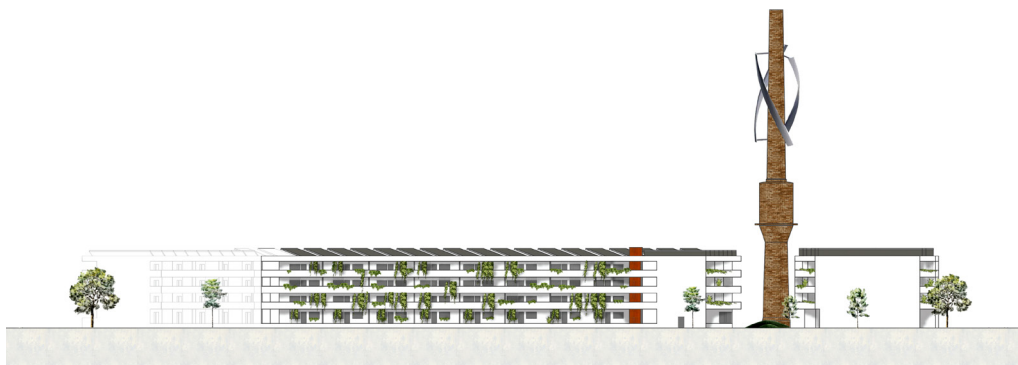
a telek területe:	11 234 m ²
beépítettség:	49,85%
zöldterület:	3 246 m ²
szintterületi mutató:	1,66 m ² /m ²
építménymagasság:	13,55 m
lakásszám:	157 db
parkolószám:	230 db
összes nettó alapterület:	18 618 m ²
ebből lakás alapterület:	13 706 m ²
ebből egyéb alapterület:	4 912 m ²

délkeleti homlokzat

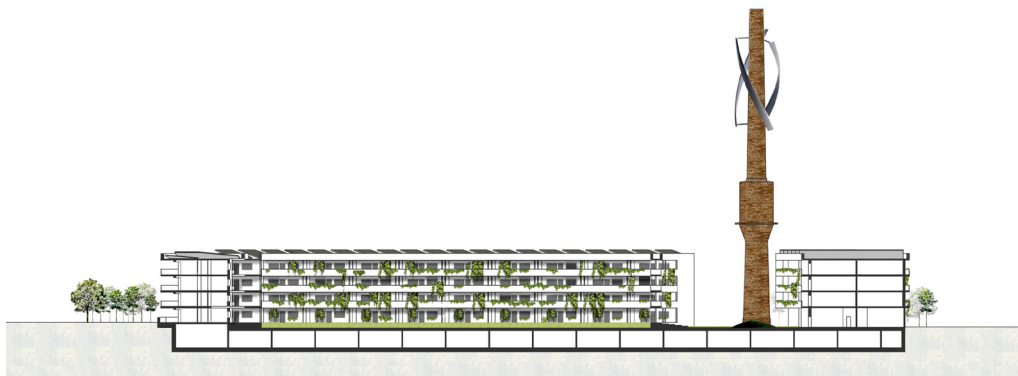
északkeleti homlokzat

északnyugati homlokzat

délnyugati homlokzat

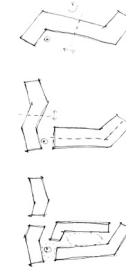
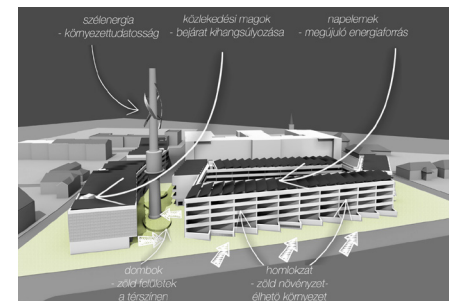
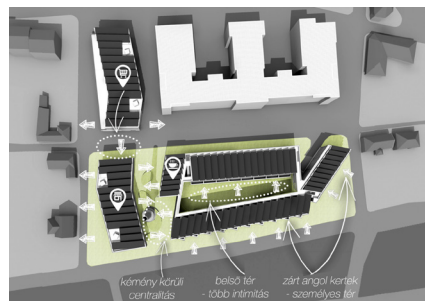
metszet

metszet

általános szinti átnézeti alaprajz

A pályázat után

Sajtószemle, szerkesztette:
Horváth Tamás PhD

DOI 10.35927/FUSTBE.2019.15

Az üvegház lett a befutó

Sudár Ágnes, Kisalföld, 2017.04.12. 6. oldal

Kihirdették az olajgyári tervpályázat győztesét. Győr főépítésze szerint a tíz pályamunkával olyan étlapot állítottak össze az építészhallgatók konzulens tanáiraikkal együtt, amelyből a befektetők bőven tudnak választani, ha akarnak. [...] Az első helyen az üvegházra emlékeztető terv végzett, a második sokkal inkább az ipari múltra utal, a harmadiknál a színek köszönnek vissza. A győztes csapat tagjai: Cseh András, Csikár Ottó, Fröhwald Evelin, Pócza Krisztina, Rendi András Mihály, Victor Pérez Sánchez és Virginai Martinez Navarro.

Az építészeket és a hallgatókat anno Borkai Zsolt kérte fel, hogy mutassák meg, bizonyítsák be, hogy a régi olajgyári kémény szerves része tud lenni egy mai, modern lakóparknak. Most hogy a pályázat véget ért, a polgármester azt mondta, örömteli, hogy a jelen és a jövő építészmérnökei dolgoztak a munkán, az élet azonban sokszor figyelmeztetett már arra, hogy a fenntarthatóság olyan követelmény, amely a nagy álmokat, ötleteket is felülírhatja. Ebből a szempontból a győztes terv látszólag futurisztikus, Révi Zsolt főépítész ugyanakkor azt mond-

ta, hogy az építészekből alakult zsűri az ötletet díjazta elsősorban, a piac pedig abból választ, amelyikből akar. Az indoklásban az állt, [az első díjas terv] „egyszerre ad ökológiailag alaposan végiggondolt megoldást, és a régi gyárra emlékeztető formákat. Az olajgyári kéményt ez a terv illeszti a legszerveesebb módon a beépítési koncepcióba.”

A főépítész így folytatta: A tíz pályamunka bármelyike felkerülhet arra a képzeletbeli étlapra, amelyről ha egy befektető esetleg választ, Győr is felteheti magát az építészeti világtérképre. A tervek innovatívak, előremutatóak, teljesen alkalmasak a piacra ki ajánlani őket. A kérdés az, hogy vannak-e olyan „inyencek”, akik erről a kulináris étlapról választani akarnak. A valódi sorrendet a pályázatok között az élet dönti el. Felvetésünkre, hogy az olimpiai falu most épülő házai mellé lehet-e ennyire más stílusú házakat tervezni, a válasz az volt, a zsűri tagjai között is téma volt ez. A főépítész szerint a házak nagyrészt egymást takarnák, ezért ez a „probléma” lényegesen kisebb annyál, mint ami[nek] madártávlatból a látványtervek esetében tűnhet.

Ekler Dezső, a zsűri elnöke a tegnapi eredményhirdetésen azt mondta, végül nem is a kémény lett a legfontosabb pályázat so-

rán (annyiban nyilván igen, hogy ne kelljen lebontani). „A kéménynél is fontosabb dologról kezdtek el gondolkodni az építészek: a ma elvárható és előremutató lakásformáról szólnak valójában a tervek. Ha nincs ez a kezdeményezés, ha nincs a város támogatása, valószínűleg ekkora ambícióval nem gondolkodtak volna el ezen sem a tanárok, se a diákok. Így viszont megmutatták, hogyan lehet értelmes módon városban lakni, gyereket nevelni. Amit most látunk, az teljesen más, elkésztető.” A megyei építész-kamara elnöke úgy fogalmazott, „gólpasszt adtunk, innentől a lehetséges befektetőn áll, értékesíti-e a helyzetet”. Ez végszónak, pontosabban kezdetnek sem rossz.

Olvasóink kedvence: Tegnap délután, néhány órával az eredményhirdetés előtt megkérdeztük olvasóinkat a www.kisalfold.hu-n, nekik melyik tervpályázat tetszik a legjobban. Ők mást hoztak ki győztesnek, bár nyilván nem szakmai szemmel nézték a terveket, sokkal inkább az ízlésükre, esetleg a látványterv kidolgozottságára szavaztak. Szoros versenyben tehát [8. számú pályamű] nyert.

Olajgyári kémény-tervek: arra szavazott, amire az építészek?

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2017.04.11.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/olajgyari_kemeny-tervek_arra_szavazott_amire_az_epiteszek_mutatjuk_az_eredmenyt_-_fotok/2514704/

[...] Olvasóink kora délután óta szavazhattak a tervekre, hogy nekik melyik tetszik a legjobban. Az ő voksaik eredménye így alakult: [...]

[Az 1. díjas, 5. számú pályamű látványterve]

[Az 1. díjas, 5. számú pályamű és alkotói]

[Az olvasók kedvence, a 8. számú pályamű]

Pályamű	Látványterv	Díjazás	Olvasói szavazatok
1.			28%
2.			1%
3.			2%
4.		3.	1%
5.		1.	8%
6.			1%
7.			18%
8.			32%
9.		2.	6%
10.			4%

Olajgyár: Kémény a halálsoron

Sudár Ágnes, Kisalföld Online Extra, 2017.11.17.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/olajgyar_-_kemeny_a_halaloron_gyorben/2539525/

Pontosan egy évvel ezelőtt mondták ki a halálos ítéletet a volt olajgyári kéményre, a végrehajtást (a felrobbantását) viszont a polgármester akkor elhalasztotta. Végleg vagy az ítélet végrehajtandó? És ki által?

A siralomház vagy más néven halálsor a halálbüntetést alkalmazó legtöbb országban azon elkülönített speciális lakókerület a büntetés-végrehajtási intézetekben, ahol a halálraítélteket helyezik el az ítélet végrehajtásáig vagy mindaddig, amíg a fellebbezések folyamán enyhébb büntetést nem kapnak, esetleg fel nem mentik őket.

Az olajgyári kéményt tavaly ilyenkor robbantották volna fel, az örökségvédelem ugyanis végül csak lemondott róla, nem nyilvánította védetté. A győriek és az építészszakma tiltakozása is kellett ahhoz, hogy végül – az utolsó pillanatban – Borkai Zsolt lefújta a robbantást. Egyben arra is kérte az építészeket, hogy mutassák meg, szerintük hogyan lehetne funkciót adni az építménynek.

A Széchenyi Egyetem megszólított tanszéke pályázatot írt ki, az egyetemisták álmotak is terveket, de a háttérben végig ott volt a legfontosabb mondat: egy leendő beruházónak kell fantáziát látnia ebben.

Egy év telt el, felépült az olajgyári kémény szomszédságában az olimpiai falu, a lakásokat ezekben a napokban lakják be a valós tulajdonosaik. Borkai Zsoltot megke-

A kérdés az, hogy ennek a kéménynek tudnak, akarnak-e funkciót adni.

restük ismét a kémény ügyével: marad a halálsoron vagy a tavalyi döntéssel megmenekült Győr egyik ipartörténeti emléke?

Válaszában kitért arra is, hogy az egyetemisták pályázatait természetesen megnézte, szerinte azok kreatívak, de a kéménynek funkciót nem szának. Ugyanakkor nem az a kérdés, hogy személy szerint ő miként látja ezt, s magáról a kémény sorsáról sem ő dönt végső soron. Hamarosan a Győr-Szol (merthogy övé a terület) kiír pályázatot az ingatlanrész hasznosítására. Amennyiben akad befektető, s ő a kéményben lát fantáziát és megtartja, akkor az építmény valóban megmenekült. Ha nem... [...]

Kápolnával, kéményes házzal, kerekítéssel is nyertek építészeink

Szerző nélkül, SZE portál, 2018.02.09.

<https://uni.sze.hu/kapolnaval-kemenyes-hazzal-kerekitesse-is-nyertek-epiteszeink>

Magyar Építőművészek Szövetsége három győri munkát is díjazott a Fialatok Feketén Fehéren pályázaton. A Széchenyi István Egyetem építész oktatói és hallgatói közössége egy kápolnával, az olajgyári kémény köré álmódott épületegyüttesrel és egy különleges kerítéssel is díjat nyert. A pályamunkákból rendezett vándorkiállítás a héten nyílt meg a MÉK székházában.

A Fialatok Feketén Fehéren pályázat célja a magyar építészek és tájépítészek legjobb eredményeinek bemutatása. Felméri ilyenkor, hogyan működnek együtt, hogyan folytatják a hagyományokat, milyen módon járulnak hozzá egy hely vagy közösség karakteréhez. A győri egyetem építész oktatói és hallgatói a Rábaközben, Göbös-majorban építettek tájba illő, különleges vadászkápolnákat. A győri, robbantásra ítélt olajgyári kémény megmentésére tett kísérlet során köréterveztek egy természettel harmonizáló épületegyüttest, valamint a Tokaj melletti, tállyai iskola udvarán alkottak fagyítócsészészerű, hangulatos és hasznos térelválasztó elemeket. [...]

A kémény oxigént pipálna a város levegőjébe

A másik díjazott pályamunka, a győri olajgyári kémény köré álmódott épületegyüttes egyféle kiállást is jelent Győr egyik fontos ipartörténeti emléke mellett. „Amikor kiderült, hogy el akarják bontani az olajgyári kéményt, próbáltunk tanszékként, illetve győri építészképzésként kiállni ezért az épített értékért, ami meghatározza a város ezen részének kontúrját, illetve talán az egyetlen ipari mementója. A városvezetés akkor leállította a robbantást, viszont azt kérték, hogy reagáljunk erre a helyzetre, ötleteket kértek a hasznosításra. És ahogy mindig próbálunk hallgatókat bevonni, itt is egy olyan kísérleti pályázatot írtunk ki, ahol a tanszéken dolgozó építészek vezetésével hallgatói csoportok adhattak be terveket” – idézi fel a kémény projektet Cseh András tudományos dékánhelyettes, az Épülettervezési Tanszék oktatója.

A pályázatokat külsős szakmai zsűri bírálta el, ennek a győztes terve, az Ember o. Növény o. Madár o. Ház című koncepció került be az FFF kiállított munkái közé, és járja majd az országot utazó kiállítások is. A megálmódott épületegyüttes visszaidézi formátságával az ipari épületek strukturáltságát, de tovább is lépett azon. A házak közötti tereket dupla rétegű üvegházak kötnék össze, amik az időjárástól függően árnyékolhatóak és nyithatóak is lennének. Ebből a kéményből anno káros anyagok távoztak, így viszont az üvegházak terek dús növényzetének köszönhetően oxigént pipálhatna a város levegőjébe. Sőt, különlegességként az állatkerttel együttműködve és ornitológusok tanácsait kikérve rehabilitációra váró madarak is helyet kaphatnának az üvegházakban, hogy aztán később szabadon engedhessék őket. Ez a [tervezési] projekt magyar és külföldi hallgatók bevonásával angol nyelven folyt, a csapat tagjai: Cseh András, Csikár Ottó, Frühwald Evelin, Pócza Krisztina, Rendi András Mihály, Victor Pérez Sanchez, Virginia Martinez Navarro. [...]

Ismét mocorognak az olajgyári kémény körül

Sudár Ágnes, Kisalföld Online, 2018.03.08.

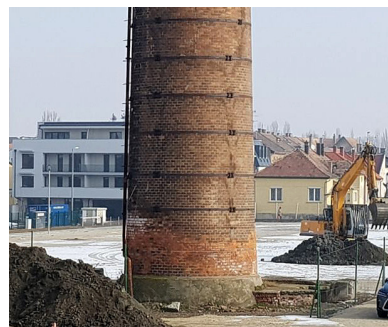
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/ismet_mocorognak_az_olajgyari_kemeny_korul_gyorben/2552494/

„Megint robbantják a kéményt, építik hozzá a földszáncokat!” – írta olvasó-tudósítónk, aki képet is mellékel. A legilletékesebbet kerestük meg: valóban ez történik?

Az olajgyári kémény sorsa csaknem másfél éve kétséges [...]. Öt hónappal ezelőtt cikkünknek ezt a címet adtuk: Kémény a halálsoron; az olvasónktól tegnap kapott felvételt pedig arra utal, hogy az egy éve kimondott halálos ítéletet valóban végrehajthatják. A képen ugyanis az látszik, hogy a volt olajgyári terület eddig beépítetlen részén munkagépek jelentek meg, s azok dolgoznak. Tény az is, hogy egy évvel ezelőtt földszáncot építettek a felrobbantani tervezett kémény alá.

Az építmény 60 méter magas, a bontása nem egyszerű, ráadásul költséges feladat. Ha valóban robbantásra kerül sor, anynyiban bonyolultabb most a helyzet, hogy mára teljesen elkészült az a mintegy 200 lakásos sorház, amely tavaly nyáron a Győrben rendezett Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál olimpiai falujaként debütált.

„Jelenleg nem oda hordjuk, hanem több helyen kiássuk a földet; a talajkutatás célja, hogy a talajvíz szintjét – ami elég magas – pontosan fel tudjuk térképezni. Ezen a területen egyébként épületeket tervezünk” –

Hónapokig tartó csend után van ismét mozgás a kémény körül, [olvasói fotó]

Talán az utolsó kép az 1911-ben épült olajgyári nagy kéményről. Fotó: Bertleff András

mondja az az ingatlanbefektető, aki az üres területrészt időközben megvásárolta. Ez ugyanakkor csak részben válasz a kérdésre, hogy mi történik jelenleg a kémény körül, s az építménnyel milyen céljai vannak. A vállalkozó annyit mondott: a jövő héten részletesen beszámoló lapunknak [...].

Felrobbantják Győrben a 107 éves kéményt

Laczó Balázs, Kisalföld Online, 2018.03.12.

https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/felrobbantjak_gyorben_a_107_eves_kemenyt/2552950/

Felrobbantják, feltehetően a jövő hét második felében, Győrben az olajgyári kéményt – közölte a Kisalfölddel a beruházó. A pontos időpontot előbb a rendőrséggel még egyeztetni a területet megvásárló C. T. and Partner Kft., amelynek vezetője elmondta: eredeti szándéka az volt, hogy megtartsa a 107 éves monstrumot. Ám a statikusok kockázatosnak tartották, és funkciót sem találtak neki.

Jövőre teljesen átjázódik a volt olajgyári terület az Erkel utcától jobbra, az olimpiai falu mellett, ahol a 107 éves kémény áll. [...] A Győr-Szol – a beruházó – elárulta nettó félmilliárd forintért adta el a szigeti telket az egyik legnagyobb lakásépítő cégnek, a C. T. and Partner Kft.-nek, amely például a Jedlik híd lábánál épült Corner-házat vagy Marcalváros II. vadonatúj társasházait tervezette.

Szabó Ákos ügyvezető a Kisalföldnek elmondta: a statikusok alaposabban megvizsgálták a kéményt, mint eddig bárki az elmúlt években, és nem láttak más megoldást, holott neki az volt az eredeti szándéka, hogy a kéményt megtartsa. [...] A szakértők a földrengést látták a legfőbb kockázatnak, ha közvetlenül mellette újabb társasházak épülnek. A 66 méteres torony göbös része – ahol az extra vízmelegítő volt – különösen rossz állapotban van, bármikor hullhatja a téglákat, egy nagyobb ere-

jű földrengésnél pedig már kettőtörhetne az épület [...]. Kérdésünkre, hogy nem lehet-e biztos módon megerősíteni, azt felelte: nyilván meg lehet, de hatalmas költséggel, s teljes biztonság akkor sincs. Aránytalan kockázattal járna ott, ahol már eleve 200 lakás épült az EYOF-faluban, s hamarosan épül az újabb 200 – közölte.

Csak torzó. A pályázatokat természetesen végignéztam és nagyon sok jó ötletet találtam. Olyanl is, ami továbbgondolásra érdemes lett volna. De véleményünk szerint egyik sem volt olyan, ami a kéményt mint jól funkcionáló épületrészt, épületet reális keretek között megfogalmazta volna. Igazán sajnálatos már az is, hogy nem maradt meg semmi a korábbi – nagyon szép téglalapítású – olajgyári épületekből, amik külön is és együtt is értékesek lettek volna. Ezek közül a kémény már önmagában csak egy torzó, ami igazából sem műzeumi, sem más célra nem alkalmas, viszont fejlesztőként nem hagyhatunk megoldatlan kérdést, ketyegő bombát a területen – mondta Szabó Ákos.

A cég a napokban egyeztetet a hatósággal, s úgy tudjuk, hogy várhatóan a jövő hét második felében robbantanak. Mivel az érintett lakóknak körülbelül fél órára el kell hagyniuk az otthonukat, a jövő hét elején igyekezzünk hírt adni a pontos időpontról. Várhatóan délelőtt végzi el a munkát a

megbízott cég, az épületek biztonságban lesznek, s utána valószínűleg két nap alatt szállítják el a monstrum törmelékét.

Tervezés meglepetéssel

A területen három darab társasház fog állni – négy és ötszintesek –, összesen 200 lakással. Ám jelenleg épp egy nem várt áttervezésnél tart a tulajdonos, mivel a Rábca hajdani medréről tanúskodó vízerék romantikus meglepetést tartogattak. Sok a talajvíz, a [talaj]szerkezet a telken belül is igen változatos, s bár a korábbi fúrás ezt nem mutatta ki, rosszabb a vártnál.

Az építkezés idén kezdődik és várhatóan jövő év közepére fejeződik be. Külsőre a társasház hasonlít a mai [...] trendhez, de el is tér attól. Szabó Ákos szerint a fő különbség, hogy megpróbálják felidézni a régi Rábca-partot, s emiatt úgynevezett gabion lesz a homlokzaton, amit gömbölyded folyami kavicssal töltenek fel. A korlátok és az építmény színénél is a víz, a vízpart köszön vissza a tervező elképzelése szerint.

A lakások között lesznek 35 és 110 négyzetméteresek is, a jellemző méret a kettő közötti. Ami jó hír, hogy a földszinten nem lakások épülnek, hanem például pékségnek vagy szolgáltatásnak adható ingatlanok, amik nélkül – a szomszédos EYOF-faluvallal együtt – 400 lakás élete szinte elképzelhetetlen is lenne.

A parkolást kisebbrészt a föld alatt, nagyobbrészt a földszinten oldják meg, a tervek szerint 240-250 parkolóhelyet alakítanak ki a volt olajgyári területen belül, s további 20-30-at a C. T. and Partner Kft. hoz létre a város közterületén. [...]

[...] a jövőre felépülő társasházak [...] [a tervezők említése nélkül]

A kémény a mi öreg fotelunk

Sudár Ágnes, Kisalföld Online Extra, 2018.03.17. https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/a_kemeny_a_mi_oreg_fotelunk/2553428/

Tanszékével együtt küzdött az olajgyári kémény megmentéséért Bodrossy Attila DLA. A győri Széchenyi-egyetemen oktató építésszel vádaskodás és harag nélkül lehetett beszélgetni arról, hogy a kéményt a terület új tulajdonosa napokon belül mégis fel fogja robbantani [...].

SÁ: Most átverve érzik magukat?

BA: Nem. Még meglepődve sem. Tudtuk, hogy a mi petíciónk kevés lesz ahhoz, hogy a kémény megmeneküljön. Ahhoz az kellett volna, hogy a város higgyen abban: ez az emlék fontos neki. Persze bármilyen emlék megmentéséhez pénz kell, ez ugyanaz a dolog, mint amikor én megtartom a nagyszüleim foteljét. Sok pénzért előbb felújítom, de ettől még nehéz bútor darab marad, amit nehéz eltolni, nehéz alatta takarítani. Egyszerűbb kidobni, s venni egy új fotelt...

SÁ: De ebben a történetben ott vannak azok a huszonéves egyetemisták, leendő építészek, akik akár hihettek is abban, hogy van értelme tervezniük. Ezzel szemben azt látják, hogy megálmodtak ezt is,

[„a cél ... meglátni benne azt, ... ami hasznosítható” Bodrossy Attila]

azt is a kémény köré, de minék; így is, úgy is felrobbantja egy ingatlanberuházó.

BA: Azt nem tudom megítélni, hogy ők mennyire hittek ebben.

SÁ: Én is idealista voltam ennyi idősen, [...] mi a jobb: már az iskolapadban beszélni őket azzal, hogy ez a való világ, vagy ha később kapják meg ezt a pofont...?

BA: Nálunk, az egyetemen a legtöbb feladat, amit a hallgatók kapnak, már felújítás. Mert úgy találjuk, hogy mostanra eljutott odáig Európa, s talán Magyarország is, hogy nem szabad bontani. Nem azért nem szabad, mert olyan nagy érték minden, hanem mert luxus kidobni a szemébe egy csomó anyagot, s csak a szemetet növelni. Nem az a cél, hogy okvetlenül megőrizzünk valamit úgy, ahogy most van. Hanem meglátni benne azt, ami felhasználható, ami hasznosítható. [...]

SÁ: Itt is azt mondta nekünk a beruházó, hogy bánja, hogy csak torzóként maradt meg a kémény. De a régi gyárépülettel tényleg lehetett volna mit kezdeni?

BA: Hogyne lehetett volna! A bontását annak köszönheti, aminek a hazai ipari épületek döntő többsége is: az építményadónak. Akinek van olyan területe, amelyen valami áll, fizetnie kell utána. Akkor is, ha nem használja semmire. Ezért inkább lebontja.

SÁ: Ha ma Magyarországon valaki felemeli a hangját egy lebontandó épület vagy építmény miatt, megütheti a bokáját? Van értelme küzdeni egy kéményért?

BA: Az ember mindig optimista, s így elmondhatja, hogy legalább megpróbálta.

SÁ: Megpróbálták, de aki látta az egyetemisták terveit – amiket az építésszakma agyondicsért –, mind azt mondta, hogy szép-szép, de funkciót egyik sem talált a kéménynek.

BA: Nem is kell neki funkció! Az a funkciója, hogy ott van. Egy emlék. Győr, akár

[250 lakásos beépítés az olajgyár területére, Bodrossy Attila és Salacz Ádám terve]

hogy is nézzük, egy ipari város. Próbál más imázst teremteni magának, de akkor is van egy nagyon erős ipari városi múltja. Ezt a múltat teljesen eltörölni nem jó. Emlékezni kell az utókornak, hogy ebben a városrészben gyárak álltak. Lassan semmi nem fog emlékeztetni arra, hogy volt itt egy olajgyár, egy kekszgyár... Ehhez a kémény a legalkalmasabb, ami nem foglal el helyet, alig pár négyzetméter, nem zavar semmit.

SÁ: Amennyire tudom, a telket áruló Győr-Szol nagyon másképp gondolta. Ők igenis bevételkiesésnek tekintették, hogy a kémény helyén nem tud épülni egy négyemeletes társasház.

BA: De ez így nem igaz. Mi ugyanis csínáltunk tervet rá – még az egyetemi pályázat után is –, s ebben kétszázötven lakás szerepelt. Ennyit lehetett volna tehát még a kéménnyel együtt is építeni erre a területre. Most pedig olvasom a beruházó nyilatkozatában, hogy ő csak kétszáz lakással tervez. Tehát belefért volna a kéménnyel együtt is bőven ennyi.

SÁ: Fő érv volt a kéménnyel szemben az is, hogy földrengés esetén veszélyeztetné a már megépült, illetve hamarosan megépülő házakat.

BA: Tény, hogy hoztak egy új földrengésszabványt Magyarországon, amit az EU kényszerített ránk. Ennek „hála” olyan föld-

rengésekre kell méretezni az épületeket, amelyek emberemlékezet óta nem voltak nálunk. A szabvány alapján a győri épületek zömét – például a városháza tornyát is – meg kellene erősíteni. Mert az is ledőlne, meg az összes templomtorony, nem beszélve az Árpád úti tízemeletesről. Egyik sem felel meg a mostani földrengésszabványnak. A statikus észszerű kockázatra méretez, teljesen felesleges Magyarországon 200 km/órás tornádóra tervezni a házakat – egy vagyonért –, mert szinte valószínűtlen, hogy ilyen lesz. Ha lesz, az katasztrófa. S ugyanez igaz a földrengésre is.

SÁ: Az építésszakma mennyire fog össze, ha közös a cél, vagy ha ki kell állni egymásért? Vagy örülnek, ha van egy nagyszájú, aki majd megfizeti ennek az árát, s ők jól jönnek ki belőle?

BA: Ez a szakma semmivel sem jobb vagy rosszabb, mint más. Mindenhol vannak, akik összetartanak, s vannak, akik nem.

SÁ: Azért is kérdezem, mert régen sokkal több győri beruházásnál láttam az ön nevét, mint tervezőét...

BA: Én már nem jövök szóba a városházában, de lassan a korom is indokolja ezt. Jöjjenek a fiatalok. Csak az a baj, hogy Győrbe nem azok a fiatalok jönnek, akik itt vannak és jók.

SÁ: Mert ők hova mennek?

BA: A tanszéken vannak, alapítottak egy irodát, s dolgoznak Budapesten, Sopronban, a megyében sok helyen.

SÁ: Gyórt ha építészként nézi – s tudom, nem úgy, hogy savanyú a szőlő –, milyennek látja? Milyenek az új házak, a trendnek megfelelő, amiket most építenek?

BA: Amit látunk, annak örülni kell. Mert a rendszerváltás után épült túlon túl csicsás házak nekem nagyon nem tetszenek. A visszafogott építészetet viszont szeretem. Mondom ezt úgy, hogy lakóházat nagyon régen nem terveztem, mert szerintem ez az oldal rossz irányba ment el. Magyarországon még a negyvenes években is úgy működött ugyanis a dolog, hogy egy beruházó megépített egy házat, berendezte, s csak utána adta el. A vevő látta, mit fog kapni. Most az történik, hogy azt mondják a vevőknek: ide épül majd egy lakás, s te ennyire vehetsz hatvan négyzetmért. Ezt a magyar vevő aláírja. Németországban egy ilyen szerződés harmincoldalas, s le van írva minden műszaki paraméter; az ajtó anyagáig bezárólag. Egy lakás ára két nagyon drága autó összegével vetekszik; mégis amikor egy autót veszünk, előtte kipróbáljuk. Igaz? Ha viszont egy házat, elhiszünk mindent előre. Egy befektetőnek pedig az az érdeke – ha el tudta adni előre

a lakást –, hogy ezek után minél olcsóbban meg tudja építeni.

SÁ: Konkrétabban [...]: Gyórt építészszemmel – az épületeket és a tereket is beleszámítva – egytől tízig hányasra osztályozná? [...] Kezdjük Magyarország viszonylatában!

BA: (...) Nem állunk túl jól, sok város van, ahol igényesebb az építészet.

SÁ: Vagyis: három? Négy?

BA: Igen, körülbelül. [...]

SÁ: Európát tekintve még rosszabb [...]?

BA: Igen. Nyilván hazabeszélek, de Magyarországon az építészetnek már semmi rangja nincs. Normális országokban leírják, ki tervezte az adott épületet. Néhány éve nálunk ez már nincs. A politika „megette” az építészetet, mostanra általános dologgá vált, hogy minden építésről egy politikus nyilatkozik.

SÁ: És ez bántja?

BA: Igen. Ez kifejezetten bánt.

SÁ: Mit tart élete fő művének?

BA: A legsikeresebbnek az Építész Műteremházat tartom, mert az mégiscsak nyert egy díjat. A másikért – a Termál Hotel Aquáért Hévízen – az Ybl-díjat kaptam meg. De nem tudok különbséget tenni, mert minden épületem olyan, hogy utólag tudom rólok, mit kellett volna másképp csi-

nálni. Ez a mi szakmánkban a rossz, hogy sosincs kész egy épület. Csak egy adott pillanatban kihúzzák az ember kezéből a papírt, s megépítik azt, amit akkor látnak rajta.

Kiderült, mikor robbantják fel az olajgyári kéményt Győrben

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2018.03.20.

https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/kiderult_mikor_robbantjak_fel_az_olajgyari_kemenyt_gyorben/2553896/

[...] Március 23-án, pénteken 11 órakor robbantják fel az olajgyári kéményt Győr-Szigetben. A robbantást az a tatai cég végzi, amelyik 2016-ban az olajgyári kisebbik kéménynél is ellátta a várostörténelmi pillanatot jelentő feladatot. A Kisalföld úgy tudja, a beruházó által megbízott biztonsági cég mellett a közterület-felügyelet és a rendőrség is biztosítja a területet.

Az Ecet utca érintett lakóinak és a szomszédos olimpiai faluban élőknek fél 10-től délig el kell majd hagyniuk az otthonukat, a robbantás szervezői meg fognak győződni arról, hogy mindenki kiköltözött-e. Autók sem parkolhatnak a kémény közelében [...] Péntek délig tart a parkolási tilalom [...], a rendőrség elszállítja a rossz helyen parkoló kocsikat. A forgalomban és a buszok útvonalában is lesz változás péntek délelőtt [...].

Felrobbantották az olajgyári kéményt Győrben

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2018.03.23.

https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/felrobbantottak_az_olajgyari_kemenyt_gyorben_-_ujabb_video_fotok/2554304/

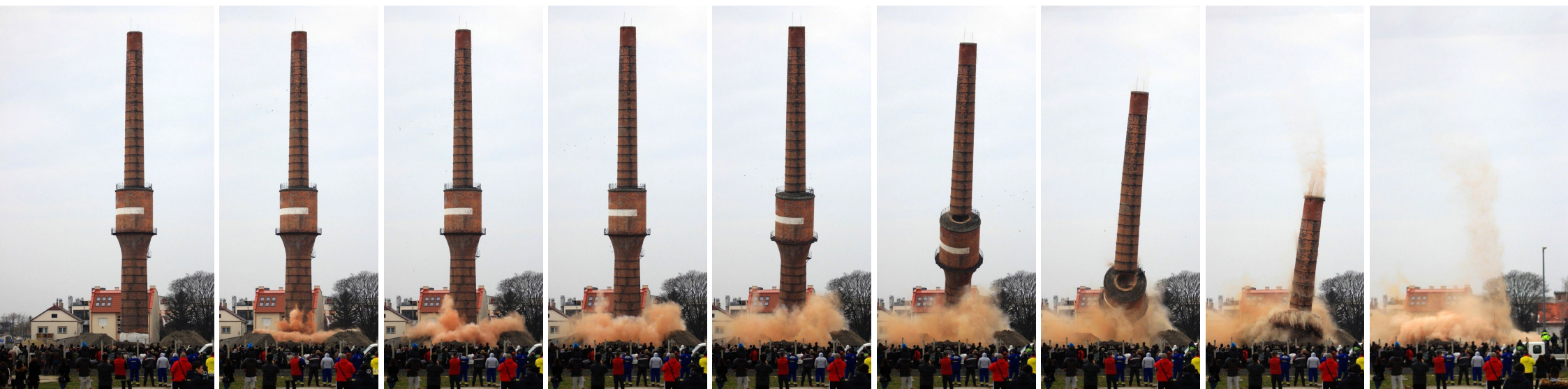
9:15 Amint arról beszámoltunk, pénteken 11 órakor robbantják fel a 107 éves olajgyári kéményt [...] A monstros két oldalán prizma épült, amely felfogja a robbantáskor kirepülő repeszeket. A pár méter magas földkupacból pedig egy körülbelül 45 méter hosszú ágyazatot húznak a tervezett dőlés irányába, ez fogja fel a várható dinamikus rezgést. S azért csak 45 méteres, mert a robbantást végző cég szerint a 66 méteres épület nem afféle faként dől ki, hanem várhatóan összeroppan egyes helyeken. A kémény egyébként 557,3 köbméternyi anyagból áll, s ehhez számíthatjuk a 157 köbméternyi alapot. Az aljánál 4 méteres átmérőjű, s mire a csúcsáig ér, 3 méteresre csökken, külső fala pedig 85 centi vastag. A külső tartást adó „réteg” alatt légrés [sic!] húzódik, s legbelül ágaskodik felfelé a belső kémény, a kürtő. [...]

9:52 A robbantást megrendelő beruházó közölte: „minden előkészület és előzetes tevékenység az engedélyeknek és a hatósági előírásoknak megfelelően történt, a lakókat értesítettük, az ideiglenes forgalom

terelést biztosító táblákat kihelyeztük.” A kocsik tulajdonosai előző este önként elálltak az érintett parkolóhelyekről. A C. T. and Partner Kft. tulajdonosa, Szabó Ákos szerint a kéményen a szükséges furatokat kifúrták és centiméter pontosan a kiszámított helyre került a csaknem 40 kilónyi robbanóanyag. A területen a szükséges földsáncokat, ágyazatot és prizmákat elkészítették, s csütörtök este óta őrizték a területet. A biztosítási feladatokkal a [...] Patent S. Kft-t bízták meg, amely 30 emberrel van jelen a helyszínen, ott s vannak természetesen a robbantás végző tatai cég szakemberei, a rendőrség és a városi közterület felügyelet munkatársai. Buszt béreltek azok részére, akiknek el kell hagyni az otthonukat, hogy addig is fedett, esetleg fűthető helyen tudjanak tartózkodni. A beruházó felé öt tétvértársaság jelezte forgatási szándékát, engedéllyel rendelkező szakember drón-felvételeket is fog készíteni az eseményről. [...]

11:05 Felrobbantották az olajgyári kéményt, minden rendben zajlott – jelentette kollégánk a közelből. Az eseményt rengetegen nézték a Simor János püspök térről és az Erkel utcából is. A helyszín felett még jelenleg is három-négy drón köröz, több

Így dől le az olajgyári kémény Győrben
Fotók: Vass Ádám [szerkesztve]

[Az olajgyári kémény sitthalma, Cserepes Richárd fotója a robbantás után]

felvétel is megörökítette, ahogy előbb a kémény alja indult meg, majd a torony is kettétört, és a tervezett irányba dőlt. Kollégánk beszámolója szerint nincs akkora por a robbantás után, de a szennyeződések feltakarítása érdekében locsolóautót és úttisztító gépet is bevetnek. [...]

14:10 [...] „Már jóval a megjelölt időpont előtt emberek száza gyülekeztek a helyszín körül kijelölt sávokban, hogy tanúi lehessenek egy gyárkémény felrobbantásának. Úgy tűnt, hogy az emberek tudomásul vették – bár az idősebbek fájó szívvel – hogy egy ipartörténeti emlékekkel kevesebb lesz Győrben. Az óvodásoktól az éltesebb korúakig fegyelmezetten várta mindenki a „nagy bum” bekövetkezését, bár senki nem gondolta, hogy ez pontban 11 óraker meg is történik. Aztán mégis percre pontosan, tompa durranással elhangzott a végfütet: a kémény három helyen is megtörni látszott és porfelhőt hagyva maga után fokozatosan megadta magát. Éppen csak felocsúdtunk a vártnál kisebb robbanás zajára és még időben tudtunk exponálni a fényképezőgépekkel, mobilokkal megörökítve az eseményt. Az egész nem tartott egy percig sem, és a kémény darabjai pontosan a kijelölt nyomsávba hulltak. A kivi-telezők, vagy jobban mondva a bevégzők, igazán profi módon vitték végbe a rájuk bízott feladatot, az ember igájába hajtva a világ egyes részein sajnos az életek pusztításra használatos robbanóerőt” – fogalmazott a délelőtti eseményekről olvasónk, Takács Zoltán.

Ledarálják az olajgyári kémény tégláit

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2018.03.28.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/ledaraljak_az_olajgyari_kemeny_teglait/2554917/

Információink szerint a kémény tömege 650 és 700 tonna között volt. [A kémény 557,3 köbméternyi, az alap további 157 köbméternyi anyagból volt.] A megállapodás szerint legkésőbb jövő héten elszállítja a megbízott cég a múlt pénteken Győrben felrobbantott olajgyári kémény maradványait. Az 1851-ben épült gyár utolsó darabja volt a 107 éves monstrum.

Szabó Ákos, a terület új tulajdonosaként jegyzett beruházó vezetője elmondta: az elszállítással olyan céget bízott meg, amely nem hulladékkeént gondoskodik a területen maradt anyagról, hanem ledarálva hasznosítani tudja. Samott-tégláról van szó – mondta a tulajdonos –, s valószínű, hogy anyagát jellemzően kisebb teherbírá-sú utak, főleg járdák építéséhez lehet majd felhasználni.

2018. 03. 23. 11:03:32

[Nemes Zoltán 'mettor' fotósorozata]

2018. 03. 23. 11:03:36

2018. 03. 23. 11:03:37

2018. 03. 23. 11:03:38

2018. 03. 23. 11:03:38

egymással egy időben lehessen befejezni. Félig külön, félig mégis egységben készülnek, hiszen mind a hármat más tervezte, de összehangolt módon. Az építészvezetők is hetente egyeztetnek egymással. A tervekkel az olimpiai faluhoz igazodik a hozzá közel eső, 36 lakásos ház, amelyet ugyanaz a mérnök tervezett, aki az olimpiai falut. Ehhez viszonyul a többi, s míg az Ecet utca felé eső részen fekszenek majd jellemzően a kisebb lakások, a Bercsényi ligetnél a nagyobbak, ez volt a koncepció – közölte Szabó Ákos –, amit a vevői igények viszszaigazoltak.

A lakásokba költözők közt nagyon sok a „csok”-os, s majdnem ugyanannyi a befektető, aki az egyetem közelségében jó bérbeadási lehetőséget lát. Van néhány penthouse lakás, aminek az ára 40 millió forint fölött van, de a többség 60-70 négyzetméteres, s körülbelül 24-25 millióba kerül. A legkisebbek 30-40 négyzetméteresek, az áruk 13-14 millió.

A földszinti részen két üzlethelyiséget is értékesítettek, úgy tudjuk, az egyikben fagyizó és cukrászda, a másikban pékség nyílik. A házak színvilága nem lesz merészebb a mai stílusirányzatnál, de a színek terén állást nem foglaló beruházók kedvencétől – a fehértől – több helyen eltér. A fehér a komplementer, de megpróbálják a Rábca világához közeli sárgás, lőszös színeket is becsempészni az épületegyüttesbe.

S bár a Bercsényi ligetnél az embernek ma már nem a Rábca jut eszébe, a folyó még mindig ott folyik, 2 méter 10 centi mélyen.

Az olajgyár helyén épülő házak [...]

Fotó: H. Baranyai E.

Az alapozásnál, a mélygarázs építésénél oda kellett tehát figyelni arra, hogy ne kereszteljük a hajdani Rábca-mederben rejlő erek útját. [...]

Volt olajgyár területe – újabb három társasház épül az olimpiai falu épületei elé

Laczó Balázs, Kisalföld Online Extra, 2019.03.13.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/volt_olajgyar_terulete_-_ujabb_harom_tarsashaz_epul_az_olimpi_falu_epuletei_ele/2591028/

Március 23-án lesz egy éve, hogy felrobbantották Győrben a 107 éves olajgyári kéményt a lakosság és a sajtó óriási érdeklődésétől kísérve. Aki rég látta a területet és évek után most megpillantja, azt fogja hinni, hogy eltévedt. Három társasházat terveztek a volt olajgyári területre, ezek már magasodnak, de nem fej-fej mellett haladt a három beruházás. A legjobban az Ecet utca felé eső épület áll, azt követi a kémény helyén készült ház, a harmadik pedig az Erkel utca felőli.

[...] Szabó Ákos ügyvezető elmondta: az ő beruházásuk – vagyis a középső – a fő-

Az Erkel utca felőli oldalon épül a legkisebb ház [...] Fotó: Mészáros Máttyás

démzárásnál tart, s a tervezett határidőre, októberre elkészül a nyílászárókkal, a belső falazással és a gépészettel. Hozzáátette: mind a 107 lakás elkelt, a földszinten pedig pékség és fagyizó is lesz. [...] Ez volt egyébként az az építkezés a három közül, ahol a biztonság kedvéért cölöpalapozást végeztek, mivel kiderült: a réges-rég elterelt Rábca még mindig a Bercsényi ligeti medrében folyik 2 méter 10 centi mélyen. Ki kellett hát kerülni a „kísértetfolyó” ereit. A három házat tehát nem egyszerre fogják átadni, de az építésvezetők egymással mindvégig egyeztettek. [...] A 90 lakásos, Ecet utca felőli házban már a nyílászárók készülnek, az Erkel utcai a második szintnél tart, de remélhetőleg év végére azt is átadhatják.

[...] Szabó Ákos kérdésünkre elmondta, hogy továbbra is tervezi, hogy amikor nem szorítják a beruházási határidők, foglalkozni fog a mementó gondolatával, de továbbra is tartja magát ahhoz, hogy nem önmagában a kéménynek emelne emléket. Ennél – úgy látja az ügyvezető – komplexebb módon érdemes majd Sziget múltját, jövőjét meghatározni.

Győri fotóst díjaztak a 2019-es Sony World Photography Awardson

Szerző nélkül, Kisalföld Online, 2019.02.27.
https://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/gyori_fotost_dijaztak_a_2019-es_sony_world_photography_awardson_-_ime_a_gyoztes_kep/2589684/

[...] A Sony és a 62 ország helyi fotós közösségeit támogató World Photography Organisation nyilvánosságra hozta a Nemzeti Díjak győzteseit. A Nemzeti Díjat Magyarországon 2019-ben Nemes 'mettor' Zoltán nyerte el [...] Győr, 2018. március 23. 11:03:39 című képét a legjobb Magyarországon élő magyar fotós által készített képnek választották, amely a Sony World Photography Awards Nyílt versenyében is megméretteti magát. A győri Nemes Zoltán 'mettor' győztes képe a Győr-sziget városrészen található növényolajgyár utolsó kéményének lebontását mutatja be, megőrkítve ezzel azokat az emblemikus emlékeket, melyek a régi győri ipari városrészhez köthetők [...].Fényképe [...] megtekinthető lesz a Sony World Photography Awards londoni kiállításán, valamint bekerül a 2019-es hivatalos évkönyvbe is. [...]

[A díjazott kép – a szerző szíves közreműködésével – a kötet borítóján látható, a kapcsolódó képsorozat pedig alul.]

A két sajtószemle forrásai

Az online tartalmak linkjei az idézés helyénél megtalálhatók.

Cseh András: Az olajgyári kémény megmenetlenségéért. Online petíció, 2016.11.23.

Csésfalvy Attila: Kéményrobbantás Győrben? – A múltunk megőrzését szeretnék az építészek. In: Kisalföld Online, 2016.11.28.

Dunaveczy András, Gerő János: Több mint félezen a kémény megtartása mellett. In: Oxygen Hírgyűnkötség, 2016.11.24.

Ferenczi József: Olajgyári patthelyzet Győr-Szigetben. In: Kisalföld Online, 2003.07.21.

Hancz Gábor: Húsz méter magas házak épülnek az olajgyár helyén Győrben. In: Kisalföld Online, 2015.10.16.

Hancz Gábor: Ötven pontról tárgyaltak a maratoni közgyűlésen. In: Kisalföld Online, 2008.07.03.

Hancz Gábor: Új telkek, hidak, utcák, vasutak és sétányok. In: Kisalföld Online, 2005.10.18.

Horváth Tamás: Győr – Sziget – Olajgyár területe. Tanulmány, 2003.02.19.

Ica J. F.: Újra füstöl a győri olajgyár. In: Kisalföld Online, 2004.09.01.

Laczó Balázs: Felrobbantják Győrben a 107 éves kéményt. In: Kisalföld Online, 2018.03.12.

Laczó Balázs: Lecsaptak az olajgyári lakásokra Győrben. In: Kisalföld Online, 2018.10.16.

Laczó Balázs: Volt olajgyár területe – újabb három társasház épül az olimpiai falu épületei elé. In: Kisalföld Online Extra, 2019.03.13.

Pomaranski Luca: Balett, múzeum, bábszínház és fesztiváIROda az olajgyárban? In: Kisalföld Online, 2008.07.02.

Pomaranski Luca: Kultúrközpont, szálloda, irodaház épül az olajgyár helyén. In: Kisalföld Online, 2008.03.13.

Pomaranski Luca: Megkezdtek az olajgyár bontását. In: Kisalföld Online, 2007.06.20.

Somfai Attila: Jel-kémény – nyílt levél a győri olajgyári kéményről. In: Építészforum, 2016.11.25.

Sudár Ágnes: A kémény a mi öreg fotelunk. In: Kisalföld Online Extra, 2018.03.17.

Sudár Ágnes: Az üvegház lett a befutó. In: Kisalföld, 2017.04.12. 6. oldal

Sudár Ágnes: Bizottság a kultúrpalotáért?! In: Kisalföld Online, 2008.08.07.

Sudár Ágnes: Honnan jön a pénz a kultúrpalotába? In: Kisalföld Online, 2008.07.22.

Sudár Ágnes: Ismét mocorognak az olajgyári kémény körül Győrben. In: Kisalföld Online, 2018.03.08.

Sudár Ágnes: Mi lesz az olajgyári kéménnyel? – Európa térképére kerülhetünk. In: Kisalföld Online, 2016.12.01.

Sudár Ágnes: Olajgyár: Kémény a halálsoron Győrben. In: Kisalföld Online Extra, 2017.11.17.

Sudár Ágnes: Petíció a győri kéményért – Már ötszáz fölött az aláírók száma. In: Kisalföld Online, 2016.11.23.

Szeghalmi Balázs: Miért füstöl a lerombolt olajgyár kéménye Győrben? Fotók, videó. In: Kisalföld Online, 2012.08.02.

Szeghalmi Balázs: Olajgyár állt, most kőhalom van helyette Győrben – videóval. In: Kisalföld Online, 2010.10.19.

Szeghalmi Balázs: Robbantás után – fellapoztuk a győri olajgyár 150 éves történetét – régi fotók. In: Kisalföld Online, 2018.03.24.

Szerző nélkül: „Megvan” az olajgyár is. In: Kisalföld Online, 2006.12.06.

Szerző nélkül: 40 kg robbanóanyaggal döntenék le az olajgyár utolsó kéményét – olvasóink fotói. In: Kisalföld Online, 2016.11.21.

Szerző nélkül: Borkai Zsolt: marad az olajgyári kémény – Nem lesz robbantás! In: Kisalföld Online, 2016.11.28.

Szerző nélkül: Felrobbantották az olajgyár kéményét Győrben – Videók, fotók a kémény ledőléséről. In: Kisalföld Online, 2016.07.20.

Szerző nélkül: Felrobbantották az olajgyár kéményét Győrben – újabb videó, fotók. In: Kisalföld Online, 2018.03.23.

Szerző nélkül: Győri fotós különdíja. In: Kisalföld Online, 2010.07.26.

Szerző nélkül: Győri fotóst díjaztak a 2019-es Sony World Photography Awardson – ime a győztes kép. In: Kisalföld Online, 2019.02.27.

Szerző nélkül: Kápolnával, kéményes házzal, kerekítéssel is nyertek építészeink. In: SZE portál, 2018.02.09.

Szerző nélkül: Kiderült, mikor robbantják fel az olajgyári kéményt Győrben. In: Kisalföld Online, 2018.03.20.

Szerző nélkül: Közélettel a városházán. In: Kisalföld Online, 2009.08.10.

Szerző nélkül: Lebontották a régi olajgyár falát – videó. In: Kisalföld Online, 2013.02.27.

Szerző nélkül: Ledarálják az olajgyári kémény tégláit. In: Kisalföld Online, 2018.03.28.

Szerző nélkül: Olajgyári kémény-tervek: arra szavazott, amire az építészek? Mutatjuk az eredményt! – fotók. In: Kisalföld Online, 2017.04.11.

A kémény sztori két olvasata

Tutervai Mátyás

Olyan ez, mint sok minden a mai hétköznapokban... Ugyanazt a történetet sokféleképpen lehet értelmezni, olvasni. A tények... Volt egy kémény, amely bár nem volt műemlék, de hozzátartozott Győr ipari múltjához, nem műemlék, de ipartörténeti emlék volt. Amikor kiderült, hogy közeleg a robbantás, sokan aláírták a petíciót a kémény megmentéséért. Úgy éreztük, hogy angyal szállt el felettünk, mivel az Önkormányzat akceptálta a szakma véleményét és elhalasztotta a robbantást. A Győr-Moson-Sopron Megyei Építész Kamara igyekezett felnőni a feladathoz és a Széchenyi Egyetemmel karöltve hallgatói pályázatot írt ki a kémény megmentésére, a terület hasznosítására. A pályázat eredményes volt, ezt a szakma és a Város vezetése is elismerte, mindenki a saját vérmérséklete, pozíciója szerint. Ekkor talán a kémény is fellélegzett, ami utóbb látva hiba volt, mert egyrészt egy kéménynek nem természetes tevékenysége a lélegzés, másrészt mert nem ártana, ha egy kémény is tudna olvasni a sorok között... A kémény mentségére szóljon, hogy mi is naívak voltunk. A pályázat után hosszú csend volt, majd kiderült, hogy a területet értékesítették, és a befektető nem látott perspektívát a kéményben, a pályázatban...és aztán jött a bumm...

A történet egyik, szomorkás olvasata, hogy megint elvesztettünk egy ipartörténeti emléket, elvesztettük a múltunk egy darabját. Kiírtunk egy pályázatot, ami önmagában eredményes volt, de mégsem tudta beteljesíteni a feladatot (megfelelően demagóg módon megközelítve, elköltöttünk egy csomó pénzt feleslegesen). Elhittük a politikának,

a döntéshozóknak, hogy komolyan vesznek bennünket. Ráadásul a kémény helyén épülő lakóegyüttes kicsit többet érdemelt volna mindentől függetlenül, mivel pont az az íz hiányzik belőle, amit a kémény adott volna, amit a pályázati anyagok vetettek fel. És akkor a kéménytől független, a város szerkezetében elfoglalt helyéből adódó, egy ilyen léptékű lakóterület fejlesztéssel járó kötelezettségekről nem is beszéltünk...

A másik, vidámabb olvasata a történetnek, hogy a kémény megmentésének szándéka némileg összekovácsolta a szakmát, hogy jó volt kiállni közösen egy jó ügyért. Ugyancsak jó volt kiírni egy pályázatot, és még jobb volt, hogy színvonalas pályaművek érkeztek be. Jó volt látni, hogy a jövő nemzedéke hogy gondolkodik egy ilyen témáról, hogy van jövőképük, amely megfelel egy magasabb szintű épített környezetnek. Jó volt az is, hogy a kémény életét meghosszabbítottuk pár héttel...

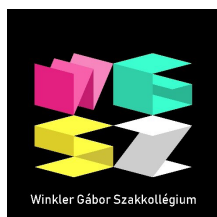
Mérleget vonva a két olvasat alapján, józanul sajnós elmondható, hogy ez a történet mégis kudarc... mert a kémény nem áll, mert a döntéshozókat, a társadalmat (bár a döntésre nem nagyon volt befolyásuk) nem sikerült meggyőznünk arról, hogy miért nem kéne robbantani.

A tanulság... ha valamit igazán akarunk, ha valamiben szakmailag valóban biztosak vagyunk, akkor azért erősebben kell kiállnunk, több eszközt kell felhasználnunk, hangosabbnak kell lennünk! Igazunk volt, a jó oldalon álltunk, egy ideális, normális világban a jövő minket igazolna... de a kémény elesett...

Az olajgyári kémények a zsinagógából, Kottmayer Tibor fotója

A kötetet kiadja a
Széchenyi István Egyetem
Winkler Gábor Szakkollégium
Az ötletpályázat támogatója volt a
Győr-Moson-Sopron Megyei
Építész Kamara
Győr, 2019.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKENZELŐ

A kötet létrejöttét támogatta az
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Emberi Erőforrás Támogatáskezelő
Nemzeti Tehetség Programja
A projekt címe:
A szerkezettervezés és városépítés szimmetriái
Pályázati azonosító: NTP-SZKOLL-18-0059